

20/15

20
51

R. P.

ANDREÆ PINTO

RAMIREZ

VLYSIPONENSIS,

Societ. IESV,

PHILALLELIA.

Pro Fide Amicorum reciproca,
Exemplar mirum.

L V G D V N I,

Sampt. Hæred. Petri Prost, Philipp. Borde,
& Laurentij Arnaud.

M. DC. XLVII.

Aplicar a la Libreria de S.^{na} Pedro Alcantarra Cordova y Mayo 2 de 1862

of the Primitiva al terra

6033
Quarto

~~Del Sr. D. Juan de los Rios
de Madrid de
Juan J. Diaz de los Rios~~

LECTORI.

MICI, Amelii-
que gesta (de qui-
bus Vincentius
Beluacensis lib. 23.
cap. 162. & Diuus Antoninus
part. 2. titul. 14. cap. 3. alii-
que fusè) nonnulli iura-
tæ veritatis Historiam reue-
rentur: Quidam puram, &
putam fabulam suspicantur.
Sto mediis, qui mythisto-
riam volunt, reique factæ,
ficta nonnulla obrepfisse. Er-
go leuando nescio cui tædio,
calamum huc admoui, inuti-

lius fortè locandi otij (neque enim tunc seria dictabat animus) ansam præcidens. Multa, quæ vulgo immiscentur, suspecta, putavi detruncanda: addens meo iure paucula, quæ vt fidem Historiæ non commaculant, sic legentium palato, modestius adblanditura videri possint. Adhæsi, vt plurimum, Antonino, nisi quod duelli narratiunculam sic temperavi, vt piis auribus mitior assonaret. Nihil deinceps in Historia non facile, præterquam præceptum illud Diuinum, de filiis à Parente iugulandis; quod tamen ex tot Patrum sententia (quos videris apud

Serarium in cap. 11. Iudicum)
Iephthe piè parricida vincat à
calumnia.

Inferui datâ ansâ Philalle-
liæ, id est mutux gratissimi
paris amicitia, Nicoparthe-
niam, quam obiter victrici
toties Martyris Irenis, pud-
icitia, dicatam volui: rapuit
affectum à Patria communi,
à dotibus singularibus. Li-
matioem stylum Lusitani
scriptores impenderunt iam
Virgini, sed vernaculum: do
impolitum, exteris tamẽ pro-
futurũ, quibus dulcissima Hi-
storia tantũ periocha hucus-
que circumlata. Coronata
Virgo salutis nostræ anno
sexcentesimo quinquagesimo

tertio; Octobriisque die vigesimo celebratur, de qua ibi Baronius, Mariana item lib. 6. cap. 9. Ribadeneira in Extrauag. aliisque plures ab his citati. Longum Epifodum mordebunt, scio, Critici, quid tunc? malui pietatis, quam Historiæ legibus deferuire. Comptum sic curauit, huiusce scribendi generi necessarium; ut tamen in Irenis narratione, nec minimo, eius fidem putarem violandam; nefas enim syn-terissimis Sanctorum gestis, aliquid inferere alienum: aliud est, quod ex datis circumstantiis prudenti iudicio cernitur pullulare, vel

appa

apparandis , euentibus , vel colloquiis dilatandis : id enim in Breuiariis nudè insinuatum , vt fucos floridioris calami spernit , sic è contra desiderat ornatum.

Videar , sed Hæreticis, minus religiosæ dictionis scriptor , quia Incarnationem , Eucharistiam , Sacramentum , & similia quædam , ex Fidei penu interfero vocabula , quæ Tullius non agnouit: sed sibi habeant nullius religionis homines, religionem illam dicendi seueriorem : per me tota latinitas pereat cum suo Tullio , si dulcissima verba interdica

dicenda. Si quid scribens
peccaui, imprudentiæ dan-
dum, non proteruiæ, delen-
dúmque, non Ecclesiæ tan-
tum subiicio, sed cuius
docto.

Reuerend.

Reuerendiss. & Eruditiss. viro

P. ANDREÆ PINTO

RAMIREZ,

Soc. IESV,

Suus Petrus Roderici de Salamanca, Metropolitanæ Ecclesiæ Burgensis Decanus, Salutem.

PHILALLELIAM tuam perlegi, de difficultibus, & scrupulosis esse puram fabulam, sub tuo stylo historiam inficietur nemo: Accepit fabula prisca fidem. Ea est quandoque disertipenicilli vis, iis afflatur veluti luminibus artificiosa pictura, ut vel ipsa Natura credatur habere, quod imitetur ab arte; plerique historias

rias fictionibus adulterarant, tu
sacram fabulam ea maiestate, ac
dulcedine cordis, ut teneat aures,
& animos plusquam vero simili
narratione. Olim Horatius. Spe-
ciosa locis moratáque fabula,
validius oblectat populum:
quam versus inopes rerum.
Longè alio sensu tuam fabulam mo-
ratam dixerim, quæ non tam ex-
primat uniuscuiusque mores, quam
malos comprimat, & emendet;
ceteri nugis canoris pretiosissimas
horas, aurium lenocinio profude-
runt, tu sanè nasquam minus otio-
sus, quam cum in otio studes, ani-
morum aucupio, speculis aureis, &
sacer Orpheus efferos hominum mo-
res demulces, ac reuocas, quæ ad
ania abduxerat virtutis tristitia:
Et vitæ monstrata via est.

Fateor ingenuè, libellum tuum
perlegendum suscepi quasi non se-
riam rem acturus, (omitto ferè na-
tiam,

tuam,

tinam, non adscitam Latini ser-
monis gratiam,) adeò tamen, ab-
duxit me, ac rapuit coherentia, ac
artificium narrationis; ita me pri-
ma ad media, progressio ad ultima
vocabant, ut noctem insomnem,
imo vigilem ducerem, donec cum
aurora benignius arrideret sacri
Poematis exitus: quid mirum?
Scribendi rectè, sapere, est prin-
cipium & fons, Nempè is es, qui
valens ingenium in Theologia, ac
sacre pagina studiis elaboratum,
variâ, ac mirâ eruditione excul-
tum, eloquentiâ, Hebraicâ, Gracâ,
Latinâ, Hispanâ, Italâ, Gallicâ,
veluti suavissimo condimento re-
spergis; sunt qui cum Seneca existi-
ment, quando animi negotium agi-
tur, non impensius curandam ver-
borum structuram, quemadmodum
non quarit agrotus medicum elo-
quentem, sed profectò quid impe-
diat solidâ Sapientiâ profecturis,
(veluti

(veluti pueris nauseantibus,) salu-
taria documenta, aureâ, & mel-
litâ verborum illecebrâ delinire?
Præcipuè cum, (vt eleganter Philo-
sophus,) idem sit ingenio tuo, quam
animo color; atque id narratiun-
culâ tuâ præstiteris, vt Christia-
nam pietatem cum Latino lepore,
posse coniungi in comperto sit, nec-
non cum instituti tui sanctissimi
modestia, sermonem mollem, ac
infractum pugnare, non perspi-
cuum, tersum, ac fluidum; versus
nitidi, pleni, castigati, variant opus
veluti flores lectissimi.

Irenis Virginis historia videri
possit, aliquid de argumenti sim-
plicitate detrabere; sed præter-
quam exemplaria occurrunt ple-
raque apud priscos, (quos non pi-
guit toto operi alias historias inte-
xere,) sanè deliciosus egressus, tam
aptè coheret, tam opportunè bi-
partitus fastidium fortè proluxæ
narræ

narrationis leuat, ut potius hac
venustissima pars, nec aliena à
materiâ, totam commendet; &
facile alicui videatur pium cala-
mum celerius, rarum, virginei can-
doris, exemplar pertransisse; nec
sanè efficacius mærori Belisanda,
ex verâ accusatione mederi potuit,
quam sanctissima Virginis recor-
datione impudicitia falsò insimu-
lata.

Ignoscam pusionum effuso san-
guini, quorum, (ni rediuiui diuino
miraculo, & hilari exitu appa-
ruissent,) satis eadilatum; ac
parentatum iri, crediderim, la-
chrymis legentium, quas, heroïci
felicida, vehemens, ac tenera ex-
pressio exprimit, vel inuitas.

Amicorum leges cordibus insinuas
fælici victima, & Amelij, & Amici
scena, compendiosam viam struis
præceptis amicitia. Utinam mihi
pandatur consortio tuo, quod ex

animo

animo ambio, nam de eo, qui so-
cietatis iura, non magis probe te-
net, quam eloquitur, quis non ita
sentiat, ut se eius amicum, ac di-
scipulum esse in maximo lucro, &
compendio reponat, id ut mihi con-
tingat Deum Opt. Max. precor,
tēque ut diu bonis omnibus, & lit-
teraria paleſtra ſeruet incolumem.
Burgis duodecimo Calendas Decem-
bris, anno reparationis humanæ
millesimo, sexagesimo quadragesimo
secundo.

APPRO

APPROBATIONES.

PHILALLELIA R.P. Andreæ Pinto Iesuitæ à nobis Theologiæ facultatis Parisiensis Doctoribus lecta est, in qua nihil à fide & bonis moribus alienum reperimus. Datum Lugduni die 26. Januarij, anno 1647.

FR. STEPH. MOLIN
Carmelita.

FR. MICARD
Minor.

CONSEN

C O N S E N S U S.

HVnc librum, qui inscribitur *Philallelia* typis mandari & in lucem edi hac in vrbe Sumptibus Hæredum PROST, PHILIP. BORDE, & LAURENTII ARNAVD, Bibliopolarum Lugdunensium, Ego Regis in Præfectura Lugdunensi Procurator non impedio, eodem qui supra die.

LORIN

P E R M I S S I O.

Viso Procuratoris Regis consensu hunc librum typis mandari supradictis Lugdunensibus Bibliopolis concedimus, & ne quis ultra dictam facultatem denuò excudat prohibemus, Lugduni, anno, & die suprâ notatis.

R. P.

ANDREÆ PINTO

RAMIREZ

Vlysiponensis Soc.

IESV.

PHILALLELIA,

*Pro fide Amicorum reciproca,
Exemplar mirum.*

LIBER PRIMVS.

VRARVM morfu diu-
tino, insupérque nouis,
ab vxore, litteris, redi-
tum, in domum, vrgen-
tibus, sollicitus, Sueuiam
cogitabat Amicus, qui erat apud Ca-
rolum, inter Galliaë Proceres, non
postremus: cum per speciem ànimi,

A

Amelium

Amelium suum, id est ipsum, tanti doloris, æstum, curru regio, ab Vrbe rusticatûm, secum abduxit. Vbi ad situm deuenere fontis perspicui, & densarum arborum amœnitate, nobilem, relicto longè, ad currum, satellitio, herbidis torris confidunt tumultuariè. Amicus interim, Amelij, quem iam ab egressu Palatij noua subtristioris sodalis facies, non leuiter commouerat, dextrâ tenacius apprehensâ, oculis pio fletu, penè tumentibus, & præmissô suspirio attonitum sibi captans silentium: Ecquis, inquit, grauis iste, de te rumor, Ameli iucundissime? Quæ vulgo fabula? crederet id aliquis futurum (coniuratis licet fatis, dolori tanto) vt te tui, mei, Regis, & quod maius est, numinis, ea subiret obliuio, vnde dedecus hoc incurreras, laxatis frænis? quò tam alius, ab Auernici sanguinis pergis splendore, iis, melioris spei truncatis floribus (heu semihulcis adhuc) vnde fructus conceperam vberrimos, tibi, tuis, Patriæque futuros in coronam? Quid me iam diu tepidus euitas, nec quo solebas; quo debebas candore, adis frequentior, quibus formarum similitudo mira, nihil diuersum

diuersum pro moribus, admittit non sacrilegè? Quid animam illam meam, qua uiuis, affectato piaculo commaculas, cum tam aliter, tua hæc, qua spiro, degat in isto pectore! Si quam retines, quasi alienam spernis, neque admittis culpam doles emortuam, de tua scilicet tutus, quam in me, diuino beneficio, vegetam præsumis, at saltem id natalibus tuis indecorum credideris, si mutuo amicitiae sacrario violato, tunc deuotam inferno victimam mihi iugules, dum ego tuæ isti, altaria dicare, sedulus allaboro. Sed esto de sortis meæ duritie, his obsurdescas; in sanctissimum tamen Regem paratam ignominiam quid non exhorreas? Euehit ille ingentis magnificentis titulos piissimus, dum te sublimioribus euehit fastigiis; hanc tu interim, illi deturbando, machinam adornaueris? Quid tamen non conuiueas, humanæ Maiestatis, iuri læso, qui diuinæ, strictius longè, temerè conculcas? Sanguinem Redemptoris, nequidquam profusum rides, quasi, ab adamantino corde, rigescat vultus, ne ab illius conspectu ruborem contrahat. Obdurare Ameli, obdurare, nunquam

communicatæ impietatis fidem facturus, suspicionem tamen faciam, necesse est; solvam simillimi corporis supplicio, quidquid, dissimilioris spiritus promeruerit noxa, & Belifandæ Regis filia, obducta si forte macula, flos ereptus, te indemnem reum, me infontem damnatum, exhibuerit; mori mihi dulce, dummodo tibi resipiscentiæ tempus non subtrahatur, quâ vnâ, absentis animæ, è te adhuc charissimo, dolorem temperauerim.

Statim ab exordio quò tenderet Amici querela, calluerat Amelius, vnde præmeditato interim responso confidentior, fronte exporrecta (licet insueus taciti cordis indicia dissimulare) artiorique amplexu in Amici collum irruens; At, inquit, in ipsa penitioris amicitia professione, amicitia violator deprehenderis; potuit mihi secreti pectoris abdita obserare, qui hoc meum, non sibi vndique apertum, credere sustinuit; veruntamen ego penetralium istorum claues, vt numquam aliis adulterandas, sic semper inuicem existimaram communes. Bracteavit in eandem rem pluscula; & quantumuis paulo ante

te tyro, breui tamen sub amoris magisterio, fucorum donatus iam rube, ea concinnauit; quibus Amicus aliunde nasutus satis, Amelio suo conflatam, calumniantis Aulæ, inuidiam, putaret candidus; à malè conceptâ suspitione, de amicitiaë impatientia, se expurgans: legendas exhibuit litteras, quas ab vxore recens acceperat: addidit à Carolo Rege, inuito licet, ad sua redeundi venia obtenta, & insuper regia gazâ (huic ille præfectus erat) sacrarumque opum digestis, traditis successori; nihil ultra fore, quominus viam aggredieretur postridie; duo igitur ab illo pro amicitiaë iure non tam rogare, quam exigere; alterum vt calumniaë tantæ ansam etiam minimam præcideret, cuiusuis, nedum Regiæ Virginis, famam esse vitream, quam leuiori rumusculo fractâ semel, nulla deinde restitueret industria; sparsos Aulæ susurros ni omnino tollerentur, tandem Carolo deferendos; hos, etiam inanes visos, dolor ingens obsecutus, quouis alio prætextu ab ipsius Amelij exilio quæreret medicinam; ac certè illo prætextu, turpis exilij notam, minimè aboleri, quin apud exteros, vir

Princeps, è domo Cæsaris, audiret eie-
ctus. Alterum, vt Arderici (nuper iste,
Regio ortus sanguine, & bellicâ virtu-
te instructissimus, prætorianis specula-
toribus Præfectus, in magnæ vitæ cu-
stodiam excubabat) familiaritatem eui-
taret cautus; dolere se, quod fallacis
hominis commercio vteretur crebrius:
cum is esset Ardericus, cuius dolos, nisi
iam capti, non prænoscerent innume-
ri, qui tandem se miserè delusos deplo-
rarunt frustra: deforme monstrum sub
homine delitere, qui leoninum haud
dubiè robur, vulpinâ temeraret versu-
tiâ: si non in vitium Caroli (ab indole
forte, in prauum, minimè suspiciosâ,
excusandi) certè in Aulæ detrimentum,
& opprobrium generis admissus. Ergo,
concludit tandem, dum te Aula deti-
nuerit, sic habeto: quam tamen, quâ
potueris ocyor euitaueris: infido Pala-
tij pelago, & multorum iam naufragiis
famoso, frustra credideris. An non vi-
disti puerum testam de littore legere ia-
ctatione fluctuum læuigatam, quam
deinde in ipsius maris superficiem rotat
acclinatus? hæc dum planius vndarum
dorsum radit, leui impetu lapsa, emi-

cat crebriùs , & summis emergens fluctibus , factu subleuatur assiduo ; donec priori impulsu destituta mergatur. Sic nobiscum fortuna ludit , qui quamuis emicemus diutiùs , mergimur tandem , fauore euanescente , quo ab his vndis resilire visi.

Facilè vtrumque pollicebatur Amelius , qui neutri acquiescere , temerè proposuerat , tunc conscenso curru urbem repetunt , vnde interiecto biduo , Amicus non absque ingenti Cæsaris desiderio , & splendido Aulicorum comitatu extra pomerium vsque deducentium , remeat in Sueuiam , expedita paucorum manu stipatus solummodo : familiam quippe cum farcinis , oneri non futuram , pridie dimittendam curauerat. Gratissimum sibi ereptum errorem , ab amicorum eximia similitudine prouenientem , Regia condoluit , quæ alterum in altero frequens salutabat , delusa suauissimè. Has Amici , & Amelij formas , ad miraculum vsque similes , concinnato penè centone , è Poëtis priscis , sic nescio , quis celebrabat haud amusus.

En sociis paribus nihil impar , compro-

A

4

bat

bat ambos,

Oris honos unus, similis nodatur, in

aurum,

Crinis: par, hilares, augefcit rifus, in

orbes.

Alba liguftra rofis, vultu mifcentur

utrique:

Atque manus, candore pari, data fce-

dera iurant.

Inceffus fimilis, fimili chlamys emicat

oftro,

Succincti fimiles gladij, pariterq; fonoris,

Indifcreta modis, vox utraque fertur

ad aures.

Aequus membra tener; concordet po-

etora motus

Conciliant: fpirantque ipfum gena, lu-

mina, mores.

Delufor numeri unum; fed delufor

amoris,

Dixeris efle daos. Dulcis iuvat ipfe vi-

dentem

Error, & ambigua, placet ignorantia,

turba.

Sola pares, variis prefumunt nomina,

formas

Distinxiffe notis; fed victor, vindice

vultu,

*Suspendit dubios error : quin nomina
iurbant,*

*Si alter in alterius respondet nomine,
dictus.*

Carmina diu vndique constantia iam tunc, (nefas,) ex parte dissidentium morum claudicabant.

Frequentes in Aula de Amici discessu sermones, allata Regi cœna non interrupit; tunc enim Optimates, apud Carolum, hominis dotes extollebant, anxie commendabant; seu quod absenti, quem mortuum reputant Aulici, parceret iam invidia, seu, quod crederent præsentem Amelium, (aderat quippè, utpotè Cæsareæ mensæ Præfectus,) & Cæsari id temporis gratissimum coniunctissimi viri laudibus palpatum iri. Certè is erat Amicus, cuius comis facilitas, excellens virtus, nullo alio respectu, sed se ipsi, Aulæ exufflaret venena, maliuolorum verba compefceret. Non leuem iacturam fecimus inquit Carolus, indulsum; tamen Obiæ, (erat hæc Amici vxor,) detentum diu coniugem suspiranti; imo non indulsum; sed quod fatendum ingenuè, timuimus nobilioris Mat. o-

næ querelas haud iniustas, ne supremum diuini Numinis appellarent tribunal. Tunc, vt erat æquè pius, atque facundus, non pauca disseruit de quorundam obuelatâ Principum tyrannide, qui publicam vtilitatem separandis coniugibus prætendunt, non absque vtriusque graui periculo: quique ciuibus suis, seruorum instar vsi, priuatas eorum domos debitâ curâ spoliant. Non semper fieri posse, vt vxores, relictâ hæreditariâ Prouinciâ, maritos in Regiam comitentur; nec ideò viduitati præcoci damnandas necessario. Cur tamen non suis cedant, vt Principis rebus consulant? abducant secum vxores, abducant familias, vicos, agros hæreditarios, famulis, curandos reliquerint, & clientibus; at heyclè, Princeps id imperiosè exigens, violabitur; nam minister non rarò à vorticibus Regiæ, modestiori familiæ, pulchriorique, si fortè, vxori timeat, & de absentia iure, hæreditati imminutæ condoleat, necesse est; interim verò zelotipæ custodiæ priuati gynæcei, publicis postpositis curis, totus inuigilans; è thesauro aliunde Regali, conflata sibi

damna

damna refarciuerit. Tunc è purpuratis quidam falsus vbique homo, & piperatus quandoque. Sed hodie, ait, plures adnumerem, quos potius è palatio ad sua, quam coëgeris domine, è suis ad Palatium; vel vltro confluunt, vel tardis, etiam calcaria, adhibent vxores, sordere sibi visæ, nisi sub hac luce. Ad hæc Carolus seuerior, mauellem, inquit, dicacitati parceres, quam nisi sub mordacitate putas insipidam: deinde exporrectiori fronte, prudenter monitum graue temperans, in augustum cubiculum secedit; breui, sed præuia diuinarum rerum meditatione, & severo conscientiaë examine (non priuatis tantum, sed & publicis defectibus pungendæ) more solito, somnum tutaturus.

Interea, qui nos, seu potius morbus est Aulicorum, viuentium contra naturam, ad altam vsque noctem confabulantium, & subinde ad mane altius stertentium; seorsim, prout quisque sibi familiaribus consueuerant, vaga nuntia, orbis rumusculos immiscere; famulis interim insomnibus magis, quàm vigilibus miseram cõditionem, tacito mur-

mure, & oscitanti susurro, deprecantibus. Adiunxerat se Amelio, captatâ occasione, vnus Ardericus, vt qui de officio degebat palatinus; nocte vero iam concubiâ Amelium inuitauit ad cœnam, quam Regio penè luxu iusserat apparari; nihil de Amici rebus (cuius tamen fidem suspectam amicissimo reddere, machinabatur anxie) edisserens. Peracto ad Gallicinium conuiuio, discedentem nobili, prætorix cohortis, manu, tutum deduxit. His, similibusque obsequiis animum, adolescentis adhuc Amelij, expugnat Ardericus; iam nimis cautam, & iusto seueriorem habentis, præmissam ab Amico monitionem, & ferè tamquam calumniam in virum commem, & candidum, interpretantis. Accessit, quod Amici successor, Regiæ gazæ ratione, non semel interturbatas obganniret, vel quod difficiliora quædam, sub tantâ mole insurgerent, vel quo se in euoluendis negotiis, commendaret strenuum.

Hinc lux prima Ardérico orta, vt præmeditas iam diu tenebras obtruderet. Adit à longè aspicientem, quasi nondum visum Amelium, inter sistenti gradu,

gradu, vultu in curas composito, totoque habitu prænotans nouum aliquid, ad quem tunc non lentus præcurrens Amelius. Ecquid, inquit, Arderice? nescio, at certè aliquid subit, vnde raperis. Ille quasi non quæsitum offenderet, eleuans oculos; doleo, ait, quod recens à rumore non bono, tibi occurrerim; mallè pacatori animo rem deferre: sed & adhuc turbato, deferam necesse est! Amicus idem tuus, & idem propterea meus minus bene curati Regij thesauri, imo & violati flagrat inuidiâ; dissimulatâque, sub nescio quibus suis urgentibus, fugâ, aulam deseruisse proditur. Premimur amicissimi viri onere, ni minitanti tantummodo nunc ruinæ, succurrerimus; licet numquam satis hanc notam vitauerit Amicus, quod vel innocens, vt præsumo, vel reus vt fingitur non tibi intimo; sed nescio cui extraneo, nutantia adhuc negotia, pendentem, rei tantæ, litem commiserit curaturo. Si fidus, cur fidissimo sodali, apud Regem gratiofo, rerum suarum curam non deposuerit? Infidelis, si forti, à quo, aut tutius, aut facilius fluctuaturæ famæ speret tabulam? Sed parcendum.

parcendum absenti; quem hic solummodo grauo, vt acrius excitemur ad remedium. Pravam Amici suspensionem, in id tantum admittere fas est, ne tutam hominis famam, vt par est, putantes, & inde insurgentibus calumniis obuiare ignauescentes, succumbere deploramus, iam robustis. Addidit Ardericus non pauca, quæ ex Amelij fide, in Amici defensionem finxerat cogitasse: illud præcipuum; muneris scilicet sui vicariatum tunc vacantem, impensè à Ricardeto, Amici sui successore, cuidam è propinquioribus suis, ambiri; erat nimirum hoc munus, & honore, & stipendio non mediocre; absentis enim non raro Arderici partes supplebat vicarius; & præsentis, cum domesticis excubiis, tum forensibus pompis Carolo, accedebat proximior. Ergo apti, subdit, ministri electione, à Cæsare mihi commissâ, non paucis consanguineorum rei inhiantibus, prætermisissis, iam hoc munus Ricardeti propinquo, id est Ricardeto roganti destinavi. Hinc erit, vt obæratuſ homo causam Amici supprimat in mei gratiam. Tunc dicto citius, aduocato Notario, titulum dictat, subscribit,

scribit, quam primum statâ horâ, Cæsareo anulo obsignandum. Facile Ricardetus, seu temerè, seu falsò, rumores sparsisset, causæ cessit. Oblatas sibi denuò schedulas contestatus, vnde Amici rationes exhibitæ comprobarentur integerrimæ, prauo ministrorum exemplo, quibus inuicem munera, aut dolosæ fidei præmium, aut officiosi doli, præda veniunt.

Mirabatur Amelius, vnde Amicus syncerissimo Arderico, vt putabat, infensus degeret, prudentem iuxta, & piûm illum ambigere in tam intimâ hominis notitiâ, nefas duxerat: è contraversutum, & fallacem, haud sustinebat credere Ardericum: quid vtrique intercederet ignorabat, nisi quod officiis beneuolum, Amico, istum: huic verò suspectum illum, verbis deprehenderat: hinc curiosa internoscendæ causæ auiditas. Sed certè nulla erat, nisi quod Ardericus, inuidus gratiæ Amelij, apud Cæsarem: Zelotypus suauioris aspectus, quo Belifanda, (cuius se haud dissonum maritum somniabat,) eundem quandoque intuita, iactabatur; miserum adolescentem funditus perdere,

dere, vnicè satagebat: desperatòque negotio, dummodo prudentissimi Amici monitis regeretur, id summo-perè ambibat, si quomodo vtriusque laceraret amicitiam. Amicus autem, qui diutino Aulæ experimento, dolum hominis ingenium fuerat aucupatus, id sedulo curauerat discedens, ne remoto custode, columbinam Amelij sui indolem, insidiantis accipitris vngues raperent. Ingerebat igitur Amelius sermones crebros prædicti dissidij aucupatores: quos Ardericus sic callidè deuiabat, vt semper aliquid intus præsumeretur decoquere, quod Amici miseratio, Amelij excandescencia, & sui ipsius benignitas, prohiberent exprimere. Obliquabat insuper alia, eò sæuius lancinantia, quo dum planius proferri visa; occultum aliquid inuolutum prodere potius diceres, quàm significare. His licet radicata medullitus Amici fides, ab Amelij animo reuelleretur minimè; at pulsabatur; quo saltem illud perfecit Ardericus, (quod sibi tunc satis magnum gratulabatur,) vt iam primam, ab Amico, sedem in corde Amelij, obtinuisse intelligeret:

vnde

vnde penitiori prædæ animosior, iterato officiorum ariete, blanditiarum machinis, sub meræ comitatis testudine defensus, arcem candidioris pectoris expugnat tandem. Nihil suorum iam Amelius claudebat Arderico, illa etiam occultiora credens, quæ Amico non ausus. Delusus adolescens, qui ignorauerit illius generis hæc esse, quæ non nisi alteri sibi, aut antea ad consilium, aut ad remedium postea, commissa tuto.

Infestabant id temporis Gallicas oras, qua parte Tyrreno adiacent triremes barbaræ. Hinc ab Africa, inde ab Hispania, tunc miserè oppressa, enauigantes Mauri, generis, & commercij fœdere copulati, ingentibus copiis, nihil maris, & terræ, vi, cæde, rapina non fœdabant. Expedierat non ita pridem Carolus tumultuarias naues sub Hildelberti auspiciis; nam periculosiori, Germanorum, distractus bello, cui exercitûs robur destinabat; non tam nauale iustæ classis præsidium, quàm pro tempore, appararat auxilium. At Hildelbertus, quem præter Regis imperium, & Christiani nominis decus, priuata insuper causa in pyraticam classem

classem stimulabat. (Massiliæ quippè præfectus, recenti hostium inuasione, destructam villam, spoliata prætoria, & quod acrius erat, filiam virginem, tunc fortè cum puellis suis, sub nutricis custodiâ, rusticantem, captiuam infaustissimè, deflebat adhuc,) adiungens Regiæ turbæ consanguineorum, & clientium manum, virtute magis, quam numero robustissimam, variis stratagematis, quæ amor recuperandæ natæ visus suggerere, insultat barbaris: nunc tardiores eorum triremes, aut è vestigio demergens, aut in vicinum portum captiuas trahens; nunc intempestâ nocte, confertæ classi, igne doloso dirum, aduouens nauigium, quo paulo post incenso, vicina pariter quæuis conflagrabant. Quibus sic aduersariorum vires comminuit, vt iam prælio iusto confideret inuadendos. Nec mora: fulminis instar, vento suo, insperatus aggreditur; & dextro numine parem fælicitatem, quam sub callida tarditate fuerat. Sub celeri iam expertus fortitudine, hostes conterit, è quadraginta septem triremibus, vndecim secum abductis, cæteris, aut exustis,

aut demersis. Interpellauit Hildelberto
fælicissimæ victoriæ voluptatem, nun-
tiata natæ mors, omni tamen vitâ
longè gloriosior. Duxerat secum Hali-
pyrata Princeps Abdahlium nepotem,
in spem domus, mollissimè educatum;
hic paulo post prædam, pulcherrimæ,
& pudicæ Virgini inlusurus, vim in-
tentabat. Margarita, (hoc illi nomen,)
quæ sub captiuo etiam corpore, Chri-
stianæ libertati sacrarat animum, cum
aliter expediri non posset, arrepta cri-
nali acu, colluctantis barbari, oculo
dextro transfosso, adhuc alterum trans-
uerberandum quærebat, generosè con-
tumax. Ille doloris impatiens, inta-
ctam ritè victimam Deo iugulat, pro-
bans se in vindicta carnificem; sed ex-
hibens, ad mysterium, Sacerdotem.
Tunc proiecto in vndas cadauere, fuit
in sodales, quas scatenti iam vermibus
cibarij panis buccæ, & fœtenti aquâ,
pastas utcumque; durioris concubinæ
in ancillas destinabat vilissimas. Resti-
tuit has libertati fæliciter Hildelbertus,
Margaritæ suæ desiderium, mortis ge-
nerositate compensans: erigensque ad
littus, è marmore Pario, Cenotaphium

aureis

aureis litteris, huius frontem sic inscripsit.

Concipit aethereum rorem, gemmâmque ministrat

Concha sibi, fulsit Margaritis unde, mihi.

Vt niteat superis portis, tunc fertur ad astra,

Redditur hac caelo, redditur illa salo.

Quae Veneris quondam turpissima membra vebebas

Concha salax, tangas Virginis ossa, caue.

Vix dum liliatis auro vexillis, puppibus coronatis, Massilico portui appulerat classis victrix, cum laureatas epistolas, laureati pariter nuntij, mutatoriis equis, & magnis itineribus ad Carolum detulere. Nunquam maiori plausu excepta victoria, eo iucundior, quominus sperata. Indicuntur publicæ pompæ, religiosa sacra, festiui ignes; in ingentisque lætitiæ specimen Lutetia componitur. Ad hæc, de morte, publicum epulum Cæsari apparatus; circumstant purpurati mensam solito comptiores: vulgari turbâ è longè Regij

Cibi

cibi ceremonias, adorante. Nec dum tertio ferculo delibato, Amelius inuenienti Regi pateram porrigebat; cum ecce subito Ardericus, accensus vultu, tremulus labiis, verbis intersistens, interpositâ dextrâ, abstine, inquit, Domine, timeo enim, ne, qui opprobrio decus, vitam nunc tibi, veneno eripuerit; perfidus iste, quem ad sæculi inuidiam, ad tuorum despectum euexisti, (me miserum! qui admissum iam facinus proferre cogor, quod imminens si fortè præuisum, nullo non vitæ amoueretur periculo,) iste, inquam, violato Regio iure, Belisandæ tuæ florem, sacrilego temeravit ausu libidinis; vernant adhuc ad dedecus, lasciuientis genij, reliquiæ amatorix; nulla quippè arbor in horto Regio, cuius truncus B. & A. primis scilicet nominum elementis, non denotetur: ab inscio Topiario flores, & herbæ, in easdem litteras, formandæ extorquebantur. Sed quod iste defunctus nuper, testari nequeat, viuens adhuc testabitur scriptura; leuia si putes indicia duellum asseret. In singulari certamen, vt mos fert patrius, prouoco perduellem: descen-

dat,

dat in arenam, vbi infoelici sanguine, Regis dedecus, stuprum Virginis expiauerit. Inde iacta in Amelium chirothecâ, igneis oculis rabidus conticuit.

Turbatâ tunc primum maiestate Carolus, (sanguine exanimi penè cordi succurrente,) peregrino pallore genas inficit, quas paulo post rubor verecundiâ contractus, admixto dolore vehementior accendit; visa caligare adstantium purpura, quasi circumfuso omnibus pudore hebetata; & demittentium oculos, hærente linguâ, inopinos euentus, attonitum vndique loquebatur silentium. Vnus Amelius se ipso simulandæ innocentia fortior, maleuoli calumniam vociferatur; inuidum gloria suæ à Cæsareâ gratiâ, horribilibus indulisse mendaciis; se duello paratum; ibi fore, vt malè textam telam, retexere cogeretur homo nugacissimus. Abripiunt mensas interim tumultuariè famuli; decedit confusus Carolus, dato tantum breui imperio, vt dum agitaretur causa, sub libera custodia Ardericus; at Amelius addictus turri, asseruaretur in vinculis. Iam urbem, vt paulo post orbem,

tristis

tristis fama peruaserat; variis, ut ferr
monstruosi euentus conditio, affectibus
excitatis. Solabantur humiliores, libi-
dinis, victimæ, iacturam, ad Regiæ
puellæ vitium, euanescentem. Virgines
autem, modestæque matronæ, nil sibi,
apud viros, reliquum fidei futurum con-
dolebant; qui Caroli natam facilem in-
telligerent. Hi excusare Amelium ab
annis; & non degeneris proci, sed iu-
ueniliter errantis, misereri; tota in Ar-
dericum deductâ criminatione; sodali
impium, causæ intempestiuum, & Cæ-
sari denotare iniurium; non illud esse,
quod cuiquam extra dominum, nedum
publico conuentui obtrudendum. Alij
è contra hinc excusare Ardericum, quod
Regio decori crederet sic consultum;
nec enormem audaciam dissimulan-
dam; sed neque temerè id publicè pro-
tulisse, quod quamuis in aurem refer-
ret, publico paulo post duello, discuti
necessè foret. Immane, quantum mor-
taliū indoles assentiendis prauis in-
olefcat, nutante adhuc causâ, nullius
mentem subiit, an fortè calumniator
Ardericus, tantæ Virginis famam, tanti
viri fidem, temere de stimulis proscin-
deret

deret zelotypiæ ; neque an patraretur, ventilant ; sed, toti infistunt, quasi patrato haud dubiè facinori. Sed quandoque id, quod verum est, etiam futilliter prolatum, quòdque merito falsis, adnumeret prudentia ; tacito naturæ motu, si insinuans, solet inculpabilis temeritatis extorquere consensum.

At Belifanda, quam subitus euentus altè percusserat, regia indole virilescens, compressis consciij pectoris gemitibus, nec apertè negare ausa apud comites, quod paulo post timebat asserendum ; neque confessa crimen, quod familiæ attonitæ nihil tale suspicanti, nec etiam verbis suis probaret satis ; sub ambigui doloris manifestatione, an culpam, an calumniam, tacitè concoqueret ; in penitioris gynæcei abdita, clauso ostio, se proripit ; tunc siccis adhuc, ab stupore, oculis, rubentibus pudore genis, manusque vsque ad articulorum crepitus constringens : & merito, inquit, cur enim diuinis obsurdescens, Methildis meæ saltem, monitis non acquieui ? iactauerit annosa prudentia impletum vaticinium, quod toties subsannauerat risus puellaris. Simillimum planè, eo-

dem

dem ferè tempore, fœmineæ virtutis par, edidit Gallia: Hildelberto Margaritam, & Belifandam Carolo imputauerit; pudicitiaë scilicet alteram, alteram immolatam libidini. Gaude Carolinata; purpurata meretrix audis, Regia prostituta; deerat fœlicissimo Parenti, æquandis Augusti laudibus, noua Iulia. O cœlum, ô Pater, ô pudor, doloris tanti numina! Vnde solatium? vnde restitutio? Non, si Lucretiam, ferret adhuc religio; illa crimen passa, quod feci; eodem ferro famæ litauit, quo litarem infamæ; quid ergo insuper fecerim Christiana? viuendum tibi misera puella; dabis impudici pectoris pœnas, pudorem deprehensæ; placandus animæ Deus, vt trucidando Gallica lege corpore, non solum Patri; sed & sibi voluerit satisfactum.

Interea Methildis conuocatas gratiosiores apud Belifandam puellas obtestans adiurabat, si quid noscerent, si quid rei tantæ haud temere præsumerent. Illæ sincero corde negare, testari numinis fidem, natales nobiles, nullo vnquam indicio, vel leuissimo, leuitatis aliquid subnotasse in Belifanda, nisi

quod aliquando philtricum illud monilis, risu magis, quam sensu memorantes, notabant subitum puellæ ruborem, quo tamen Virgo probaretur modestior. Tunc iis relictis, dubia adhuc Matriona (quippe etsi rei ignara, non tamen indiciorum experta) in Reginae se dedit gynæceum, admota nobiliori clauæ, cui vnicae frustra ostium obserraretur. Erat Methildis prudentissima, & sanctissima fœmina, quæ viro apud Gallos Principe, ab adolescentiâ, amisso, dum monasticum secessum adornaret, rogante Carolo, & prudentissimi confessarij consilio, palatium ingressa, infantulæ Belisandæ in custodiam, defunctâ non ita pridem matre, penè à nutricis vberibus, excubuerat, sollicitudine non vulgari.

At Carolus occulto, & contorto breviorum graduum descensu, labente iam sole, com meat in hortum. Ibi quasi leuandi doloris ergo, tantummodo descenderet, per non longum temporis spatium, anxiam cogitatione, gressus intercidens, de ambulacro ingeritur; deinde pari passuum languore, tanquam abductus potius curâ, quam volens iret,

penetrat interiora nemoris. Vbi iam siluæ denso, ab spectantium, si qui forent, oculis latet securus; tunc celeriori motu, amœniores pomarij tractatus petens, inuestigat sollicitè, si qua arbor infamiæ suæ titulos præmonstret; nec longâ curâ opus erat; multarum incisi cortices dabant connexas litteras, & quod doleret sæuius, impolitas; quasi fœmineæ manus affectum magis exprimerent, quam artem. Utque est oculata zelotypia, licet in tam diuersa materia, instrumento tam alio, videbatur notare cognatos characteres, illis, quos in puellæ chartis viderat non raro. Inde in horti viridarium proreptus, clara æquè in floribus, & herbis, deducta signa prænotat; quin & buxo, & myrto vallari, similibusque arbusculis, & virgultis ductibilibus, in varias, aut nauium, aut turrium, aut hominum, aut brutorum figuras, conformatis; similes etiam notæ virebant adhuc. Expresserat has cultissimus Topiarius, (qui paulo ante obierat) iussu Belisandæ, dissimulato sensu. Ingemiscebat, rei conspectu, defixus Carolus; cum subito pedum strepitu admonitus, sub latis

oculis, videt occurrentem puerum, qui paulo ante aduocando dimissus Alcuino; iam hunc in aulâ sperare nuntiat. Erat id temporis Alcuinus apud Cæsarem, de vitæ sanctimonia, deque mira, prout æuum ferebat, eruditione, gratiosissimus: quique lapsam litteraturam, orbi tunc barbaro, si minus restituerat, at certè detinebat, ne penitus interiret.

Redit in aulam Princeps, è vestigio iubens, vt palatij partem fœminis destinatam, militaris cingeret custodia; neque Belisandæ cubiculum præter Methildem, & quas ipsa binas designaret, ministraturas natæ pedissequas, ingrederetur quisquam. Nullum grandius de egregia Methildis fide, præstiterat vnquam Carolus documentum; pronior puellæ facilitatem credere, quam matronæ tribuere dedecoris; conscientiam; eo opinionis, & merito, incorruptâ morum synceritate deuenerat. Deinde reserato regali musæo!, quo intrarat, iussum tantisper sperare Alcuinum, admisit tandem: (postquam secretioris fidei thecam, ab Amelij cubiculo, tunc sibi arcanâ industriâ Ludolphi,

phi, abductam, trepidus euoluerat) sic illum allocutus. Nunquam, virorum charissime, doctrinae tuae vberiore fructum percepisse me cognoui, quam in praesenti; timerem mihi à vehemēti dolore, ab honore læso, ab ira distri-cto armatâ imperio; ni reductis in memoriam priscis monitis tuis, animo imperarem. Sceptum, Humanæ vitæ miserias euadere, frustra præsumpserit; homo sum, licet Rex, infelicio-rum hominum sortis, nihil à me alienum putarem, prædixisti sæpe: cædo naturæ, palatia cum tuguriis, æquo inuoluenti iure, pari ludibrio. Vbi res nostræ sint de puellæ effrontis temeritate, acclamante iam vulgo, licet abstrusus degas, credo noueris: custoditur vinculis, Amelius: milite, Belisanda: & Arde-ricus, carcere honorario. Scio, testa-tetur orbis, Amelium mihi generum non degenerem; stirpe enim ortus Cæsareâ, Comes palatinus, Princeps Auerniæ, haud difficile impetraret san-guinis nostri nuptias; at nunc, dum quas de pudore vano non ausus am-bire; de væcordia est ausus temera-re: immani fit reatui obnoxius; nam

præterquam petenda, ab horto, indicia, quæ protulit Ardericus, vera deprehendi; nunc ferus capio, vnde tam subito puellæ accrescens rubor, non multis ante diebus, quoties Amelij, aut nomen, aut præsentia intercederet. Sed quod caput est, theca ista, quam, turbatus licet subito ictu, prouidi tamen, ab Amelij cubiculo, mihi abduceretur, ipsissimis vtriusque epistolis, iniuriæ nostræ subscribit. Quid ergo tibi, Alcuine pater, in arduo negotio decernatur, ne aut præceps rapiar in vindictam, aut debito clementior in orbis damnatione, seuo crimini ignouisse credar, anxius desidero.

Alcuinus, actis prius gratiis, ob ingentem à Cæsare de se conceptam opinionem, fassus indebitam; paululum immoratus, non tam librando consilio, quam perfricandis, quæ obiter, dum veniret, iam dispexerat; sic incipit. Audisti non semel à me domine, quam impium semper habuerim vsum duelli, quod nouæ liti dicitur iam paratum; abhorret natura, damnant decreta sancta, alienum, & ineptissimum instrumentum, aut eruendæ veritati, aut

suspicioni

suspicioni purgandæ, aut pulsandæ calumniæ; quàm enim sæpe innocens, iure futurus victor, calumniatoris viribus succumbat, ploramus passim; pietatis tuæ est, inueteratam pestem auertere, quâ possis: certè, nusquam imperij tui permittere, teneris; temere enim periculosaæ aleæ pleno operi, certam indagandi negotij notitiam committeres. Alia igitur via nobis incedendum, & tutiori; maximè cum, vt habes, infidus potius sodalis, quam vanus calumniator credatur Ardericus. Ego igitur, ni fallor, sic putarem, non ineptè negotium digestum iri. Tribuendum in primis amici numinis prouidentiaæ, quod ibi laberetur nata, vnde non imparum maritum habere possit: hoc vnum inuolabiliter sedeat, necesse est, Belisandam Amelio tradendam coniugem; sopit in his rebus detractorum feruorem, subsequens coniugium; & næuus si minus tollitur, saltem aureo fuceo dissimulari visus. Qua ergo ratione nuptiaæ decentius peragi queant, solummodo disquirendum. His apprimè conducet, si epistolæ, quas theca protulit, supprimantur penitus; nihil enim

aliud in causa, præter Arderici obiecta, & si quæ alia fortè publicè oboriantur, ventilandum; quidquid irrogandi supplicij simulaueris, suspiciosas potius coniecturas, quam probata punire crimina, fac cognoscatur. Principum vitia, nullo bono exemplo, nisi sub ingenti necessitate, traduci credas: suspicetur hæc vulgus, non agnouerit, quominus effræne trahatur imitandis. Tunc sub datâ custodiâ manentium, morosius reorum disquirantur causæ, quasi nihil enixius cupias, quam sublatens adhuc verum deprehendere; monitis sæpè iudicibus id recolant, an eruendæ veritati, in Amelium torturam leges indulgeant; certus in tantum Principem, de tam leui inscripti horti indicio, non indulgere. Tandem, si quid nouum indiciorum accreuerit, tenue licet, tunc sententiæ fulmen, vltra reorum timorem procedat horribilius; vt Amelius hæreditaria Prouincia spoliatus exul decedat; Belisanda munitæ turri tradita, paucis sodalibus contenta, priuatim degat, additâ clausulâ nihil erutum certi; alias legibus patriis, necessario abluendam

noxam sanguine; in Cæsarea tamen
domo suspicionem paucorum ab Aula
rumore, notis hortensibus (quas uti-
nam delere possemus, quin conuentu-
ri eo iudices, grauius aliquid conie-
ctarent) & Arderici asserto conflata;
aliisque tandem, si pullulent denuo,
aggrauatam indiciis, non mitius pu-
niendum. Si vero prædictis solummo-
do, quæ hucusque emicant, coniectu-
ris, causam discutiendam obtingat;
tunc cadente necessariò apud iudices
accusatore, tantummodò sub leuissimis
pœnis absolutio certa remoranda; cui
tamen quasi inuitus probandæ tandem
subscripseris. Interea dum causa tibi
constans, populo nutat, legatus tibi
(id mearum erit partium curare) à Pon-
tifice veniet, piissimus intercessor; is
longo sermone, epistolâ longiori à san-
ctissimo Patre, quam multis titulis,
prisca serie succedentes Auerniæ Prin-
cipes, de Ecclesia, deque Gallia fuerunt
benemeriti, commendans prolixius,
orabit de certa parentum pietate, sus-
pecto filio, qualium, qualium veniam
pœnarum, nuptiarumque indulgen-
tiam: sed exorabit tardius. Hac arte

B s

Domine,

Domine, iustitia mansuetudini concilianda, clementiæ indignatio. Barbarum, imo tyrannicum est, Regum iniurias ubique (dummodo exemplum benignitatis, non obfuerit) punitas velle. Comit Reges clementia; aliter plebeis; Regiis aliter mentibus ira confidit: illas obsidet, has præterlabitur; sic asperis, ferisque regionibus diutius niues hærent; cultis, leuis pruina vix incidit, cum absorbetur. Nullis Politicorū monitis, à Regum Rege dissitis assentias, sublimiores tibi paras titulos, verecundis delinquentium lachrymis, quibus ignoscas, quam punitorum sanguine, quem effuderis. Denique ignoscas nihil, si ignoscendum tibi, à Deo, nil sollicitas.

Hæc Alcuinus; certè placebant illa mitissimo ingenio Caroli vehementer nisi quod prohibere ius duelli, Galliæ, totiúsque Christiani etiam orbis, abusu inolescens; & arduum, & ultra vires formidabat imperij; maximè, quoniam, quæ erat æui barbaries, scioli non pauci, quibus vulgus, vtpotè blandientibus, hæret facilius, duellum, non solum Regum venia; sed etiam facultate volebant,

lebant concedendum ; fore tamen , vt nulli parceret labori , si fortè suorum furorem sanare posset , Cæsar respondit.

Susceperat iam Methildis sinu Belifandam, quam incomptâ, & lacerâ penè comâ , & verberato pectore doloris vi, offenderat semianimem ; inde aspersâ frigidâ restitutæ , qua pollebat suauitate ; mea herula, inquit , non venio tibi oneri futura , sed solatio ; erranti si fortè non sprete pridem monita iacta- uero ; sed qua possim , remedium adhi- buero ; eo res deducta , vt fidissimæ, vera negare , pessundare sit ; tu modo, si agnitam diu nutritiam, silentij obsti- natione non violas, medendum vulnus crede ; Deliqui, immixto gemitu , ait, Belifanda , deliqui Mater , præter im- pudentiam meam, conserio nemine ; in- faustæ venationis, quam Pater æstate præcedente instituit , (memineris opus est,) infanterior præda facta. Post hæc, collapsa iterum exanimatur. Exhibuerat scilicet ; commoratus tunc Carolus apud Arelatenses exhilarandæ muliebtii familiæ, leuioris apparatus venatio- nem. Ergo dum transfigendis damulis

incumbitur; subita vicinorum hostium manus sub noctem ferè, improuidas cateruas inuadit ex insidiis. Conscendant concitatus singulæ fœminarum equos, quâ quæque potuit, perturbatissimo ordine dispersæ. Amelius, quem cura non pridem ingrata puellæ, (quod sæpius plenis modestæ iræ verbis, Methildis increparat,) non longè à fœminea turba, dissimulato gressu, detinuerat, cùm fide publica, tum priuatis stimulis, tutandam subsequitur. Conuenere, alta iam nocte, deuij, vacuum tugurium, tenebræ, ætas, occasio subscribere dedecori; si quid credendum miseræ; non tamen excusandæ; non præsentem amasium dilexit, sed iam diu destinatum futurum coniugem. Paulo post noctis meridiem, fugatis hostibus Purpuratos, satellites, turbam audiunt, clamore Belisandam indagantes. Tunc suspicionis vitandæ proripit se Amelius; illa quasi suspiratis responderet, se prodit, qui inuentam Regiam virginẽ sibi gratulantes, mulierem reducunt in palatium. Methildis acclinatam lecto puellam denuò refouens, (dolorem intercipientis, qui è castis auribus

vulne

vulneratis, cor penetrarat altius,) & paciori animo esse iubens, placandum in primis numen pœnitentis gemitibus, ingerebat: Belifanda læthale venenum animæ, apud confessarium occultè deferendum, euomeret; cætera honoris læsi, infamiæ contractæ, subirati Parentis, sibi curæ: nil tamen profuturæ, auerso Deo; quem proinde festinaret anxie reddere propitium. Nec aliud erat iam Belifandæ votum, vltra proprium dedecus, vt par erat, vltra Parentis iram, iniuriam diuinam condolentis, paucisque post diebus, diligentioris Matronæ industriâ, apud sanctissimum Sacerdotem, commissa lachrymis, neque his muliebribus, (quæ magno meroque inani redundant crebrius) sed pungentibus, expiantis.

Abduxerant interea Prætoriani milites Amelium extra urbem, in arcem munitissimam, fero, vt euenit, Amici discessuri olim, monita deplorantem. Igitur vbi se ab insperati fulminis stupore, receperat paululum: Methodium, (quem fidissimum semper arcanorum participem, & puer adhuc habuerat pædagogum,) datâ curâ remisit, quo prædi

prædictam thecam in tuto collocaret, hac saluâ, cætera quæuis, Regiis ministris direpta, pili faceret. Hunc ergo, vbi subtristiori facie videt redeuntem, & saluis reliquis, vnam interceptam thecam nuntiantem; subrauco fremitu, periurimus, inquit, Methodi, periurimus, si Caroli quod suspicor, consilio res peracta. Methodius amplecti genua, consolari, non videri inopino Cæsari id subituum; fortè è militibus, quibus domus in custodiam tradita, aliquem furtim, cubiculo turbatis familiaribus, irrepsisse; & paruum facilius occultandam, sed quam putaret pretiosam prædam inuolasse, id fællicitati dandum, quod cum intus monilia, fibulæ, anuli seruarentur, fur his inescatus, nequa vniquam vestigia, deprehendendo suppetant, incuratas litteras demergeret cum thecâ pariter, licet pretiosâ. Et vt quæ cupimus non inuiti credimus; non id coniecturæ vanæ deputabat Amelius. Tunc deliberaturi in negotio perplexo satis, immorantur diu, id tamen ex compaeto placuit, vt Amicus aduocaretur dissimulatus, cuius industriâ, operâ, si quid rebus desperatis

remedij,

remedij, suboriturum; omnia prudentissimi, & sanctissimi viri consilio dirigenda; ipsum Methodium eò iturum, difficultate longioris viæ, mutatoriis equis superatâ, quo posset pernicious; deinde accepto pugillari, ocyus in hæc verba: Amelius amicissimo Amico. Vbi, cur, qualis habeam, disces ex Methodio; non aliunde aptius fidem meam probaturus, quam quod de fide tua, nec ita dubitem. Parum est vita, honor periclitatur, actum de sodali est, si quid moraris; non minimum dolorem addet contrahenda è vultu tuo verecundia, quem etiam absens erubeo; cætera tamen mala, te veniente, aut fugiant spero, aut minuantur: saltem id obtinero, vt præsentis extremas restituum reliquias afflicti spiritus, fælicius acturas pectore meliore. Vale. Tradidit inde Methodio epistolam obsignatam, vix albescenti luce discessuro.

Insomnem noctem duxerat furore Ardericus, dolore Amelius, pudore Belifanda, Carolus curâ, sollicitudine Methildis. Persuaserat hæc puellæ, opus esse, vt cuncta Carolo, Regi quantumuis,

tumuis, at Patri, fierent manifesta; frustra denegari, (prænouerat iam mirâ sagacitatis technâ, thecam proditricem,) aliunde scienti; imò hinc pietatem extorquendam, quod quasi inscio, notitia non extorta, sed vltro redderetur ingesta. Annuerat vix Belifanda, hoc tamen fixo, ne in Patris conspectum cogeretur; nullam mortem Paternis oculis grauiorem, inculcans sæpè. Sub hac pietatis machinâ, nondum satis progrediente die, adit Methildis Carolum, summotis arbitris; tunc simulato gestu, deferendum arcanum venditans, Habemus, inquit, fortissime Rex, quod ignorare mallems; degenerem suis educaui Reginam; non tamen conscia; imperet exferuescenti maiestati, Paterna benignitas; non stupri, sed nuptiarum festina, deliquit nata; si quid est tanto dedecori releuando, non affectata sacri palatij violatio, sed fortuita turgurij licentia, miseram perdidit. Tunc exposito venationis infortunio, nunc miserans, nunc excandescens, intermixtis lachrymis, conticuit. Egregia in vtramque doli partem, artifex femina; sed Methildis dolus solummodo

in bonam semper conspirarat. Adnumero, inquit, Cæsar, officiis non vulgaribus, à te mihi delatum arcanum, Matrona nobilissima, sed non nouum, habeo propudij geniti litteras, aperte rem testantes; nec est, quod te expurges; indidem innocentia tua patet, dolente perfida ad amicum, raros illos, aut nullos concessos sibi prospectus, prolixo, attentioris custodis studio imputandos; te alicubi masculam Argum, cupidæ sibi incusans; sed mihi probans; neque his, tuæ apud me, opinioni opus erat; nondum epistolas interceperam, cum vt olim pudico parthenoni, postea suspecti carceris deputaui custodiæ; de cætero autem hoc vni tibi: pietas tandem miseris affulgebit, sed illa fera; alterum Patri dandum, vt voluisti, alterum Regi; id tamen alumnae penitus subticendum; cui solummodo id spei prudenter indulseris, quo, ne in desperantem furorem rapiatur, opus videris. Methildis impresso Regiæ dextræ osculo, eodem vultu discessit, sed mente hilariori; sic deinceps rem versans, vt neque Carolo fidem, neque Belisandæ minueret

i adul

indulgentiam.

Assignauerat Methildis præscripto Caroli Virginem modestiorem, itémque Matronam è grauiſſimis Dorotheam, quæ Belifandæ afflictæ obsequio iuxta forent, & solatio. Dorothea non solum suauissimis colloquiis; sed & librorum vtili lectione puellam recreabat; quos inter codiculum obtulit Irenis, Virginis & Martyris gesta continentem. & placebit, inquit, præ aliis, mea domina, sacrum hoc opusculum, Virginem refert, per summum scelus traductam, & tandem probata innocentia triumphantem. Concipiet hinc spem delatus pari calumniâ, (sic Matrona crediderat,) pudor tuus, exitus fœlicioris: Neque enim mergitur vnquam virtus non emerſura. Belifanda non tam exemplo, quod sibi minus aptum dolebat, quam historiæ piæ intentura; beneuolam se præbet; hanc, Matrona iussa legere, sic incepit.

Iam Christo Hispania ferè tota dixerat sacramentum, castris Arrianæ perfidiæ debellatis, cum Regiæ stirpis Gothicæ, haud infœlix germen, Castinaldus,

Atinaldus, belli, pacisque artibus ubique clarus, Nabantiæ colebatur Toparcha: Dabat ea tempestate ingenti Oppido nomen Nabanus fluuius, qui amœnitate potius, riparum celebris, quam vndarum mole, Lusitaniæ plagam irrigat non ignobilem. Interruperat iam seniori Castinaldo lætum prosperioris fortunæ cursum, morbus vnicui filij, isque, ignoto eiusdem fonte, deploratus. Hæres, in spem domûs, in tot auorum titulo, in Patris voluptatem, & illam seram educatus generosissimè, arcanâ tabe consumptus, despondentibus iam arti medicis, excruciabatur suos. Armabat se carnificem memoria, nihil miseris in tormentum non repræsentans; quippè Britaldi, (hoc nomen iuuenis,) elegans species, suavis indoles, facilitas comis, robur præproperum, armorum peritia, quæ allexerant olim, tunc torquebant in duplum; singulis caducas delitias, breues, & infaustos amores gentis suæ, acerbo tradendos funeri, congementibus.

Quidquid hoc est doloris, (dicebat commixtis lachrymis, Pater piissimus,) animi,

animi , animi esse non iueris in-
 ficias , mi Britalde , anxia cura con-
 ficimur , tu alicuius , quod subtrices
 contumacior , ego tui. Quandiu pie-
 tati paternæ , celato vulnere , impius
 derogaueris ? an putes prætereundum
 aliquid , mea lux , in tui sospitatem ?
 Quidquid remedij cogites , impenso
 vel hoc spiritu , apparabitur. Agnosco
 probe , hæredis mei indolem , cui im-
 pendor , nec annos meos numerat , nec
 tardæ senectæ inuidet , quasi adeundis
 fortunis obstrepenti ; natorum id fue-
 rit degenerum , quos prolixior Paren-
 rum vita mœstius afficit , incusato
 amarioris ætatis ingenio , splendidum
 opum vsum , iuuenibus interdicante ;
 nam ad hæc iam satis te mihi senseris ,
 quasi superstitem : Multis modestus
 parcis , quæ largus obtuli. Vnde ergo
 consumeris chare puer ? amas profecto ,
 amas , id medici augurantur , membro-
 rum languor , corde subsiliente ; gena-
 rum pallori , intempestis vicibus , ru-
 bor succedens , desidibus nunc oculis
 in mœrorem : nunc subito , quasi in
 cupidinem æstuantibus , te produnt :
 adde tacita murmura , importunè
 tractos

tractos in sonitum digitorum articulos ; iamque quasi concepta spe hilariorum , iam quasi æstu contrario deiectum , indicem vultum. Nutris , mi Britalde , furorem , si dissimulas , imò insanis iam nec tui , nec nostri memor , ecquam enim credis , tuis se nuptiis , non habendam fœlicem ? quàmue ego tibi , sub his fluctibus denegauerim ? electæ vndecumque impari subscribam facilis ; satis mihi , & opibus , & genere dotata venerit , per quam , puer dulcissime , conualueris ; imò qualem qualem emerim mihi nurum , impensis omnibus. Proterius iam sit pudor , si te in Patrem suauissimum obarmet adhuc. At fortè sublimius volasti , impari procum te metuis , improbi ausûs pœnas luiturus ; vel tandem , quod minus vellem , alicuius iam nuptæ flagras incendio : sed nonne hoc patri tutius committatur ? non aptius , quod opus fuerit , vtrunque consultemus ? quid ergo taces ? nec saltem , audire te negantem , promeruerim ? Hæfere præ dolore , verba Castinaldo , quorum iam postrema singultibus succubuerant. Iuuenis tamen obstinatus

potius

potius mori, quam vel etiam Parenti pectus prodere, blando, neque longo sermone se excusare; nihil mirum si occulta ægritudine contabesceret; mille morborum origines, occultas medicis, velantibus imperitiam, re, per inanes diuinationes, alio longissimè deductâ. Melancholico affectu rapi, nec vnde contraheretur, perspicuum satis; non semper à casibus sinistris inchoari; fœlicioribus sæpè obrepere, quasi præsignante numine, solida gaudia alibi inquirenda, nec semper prosperis pedissequam voluptatem; iam diu indulgentiæ paternæ sibi agnitæ, neque pudore ingratum, nec iniurium silentio perstiturum, si quid dicendum subiret; id seueriori fato suo dandum, vt dum dolores queritur, causam inquireat, tormenti conscius, nescius tortoris. His Britaldus, similibusque affectui Paterno sæpè inludens, mallebat prudens, piúsque, in herbâ detruncari, quam detecto morbo, Parentem, fortè plus æquo dilecturum in iniqui medicaminis adigere violentiam.

Excrescens indies, aggrauato Principis morbo, Aulæ mœstitia, iam po-

pulum in lachrymas commouebat, iam
indictis pompæ publicæ suppliciis, in
Petri vetustissima, celeberrimâque
æde, pio clamore opem sollicitabat;
nuncupatis haud vulgaribus votis, dem-
ptâ præsumptione, confidentior; cum
Irene adeundum sibi Britaldum, in-
culcat suis, insperatâ, rei tantæ, no-
uitate, percussis. Adoleuerat Virgo
clarissimis orta Parentibus, Hermi-
gio, & Eugenia, in coæuarum Virgi-
num admirationem; si ingenuæ, inui-
diam, si proteruæ. Nihil hac maius,
tulerat Lusitania, siue mentis dotes
attenderes, siue corporis; ingentem
oris speciem sola maior purioris spiri-
tus superabat; quasi pulcherrimo ho-
spiti condignum habitaculum metare-
tur Christus, sponsam sibi castissimam
compturus vndique. Huic certè desti-
natam è cuna, non leuibus indiciis,
agnouerant iam Parentes; vnde mor-
tales Virgini nuptias ingerere, ausi
nunquam, quantumuis cupidissimi.
Vt enim sua pullulantem adhuc viti-
cam loquitur asperitas, ita primum
exortum, suus quemque nobilissimum
flosculum, commendat odor, Quin

Selij monitu, (erat iste Abbas quidam sanctissimus, Eugeniæ frater, qui neptem virtutibus omnibus expoliendam curabat,) in ædium penetralibus, gynæceum puellæ sic condiderat, vt meritò Cœnobium autumares. Ibi Irene, adhibitis sodalibus virgunculis, sub Castæ, Iuliæque, (sorores erant Hermigij,) disciplinâ vacare Deo; cætera, nec pili facere, aspectu indigna existimare, nedum curis. Igitur vnde Irenis menti incideret, inuisere Britaldum; quæ rarò etiam in familiarium virorum conspectum veniebat; palatium adire, quæ viciniore cognatorum domos, vix aliquando ingressa, haud mediocriter solliciti, ambigebant Parentes. Leuius aliquid de Virginis prudentiâ, nedum moribus, suspicari, nec etiam maliuolis subiret: nec tamen vel beniuolis, egressus ad decentiam, probari posse visus. Illa id saluti iam deploratæ Principis apprimè expediens, affirmabat; rem euentu lætissimo probatura; de cætero tacebat, ne cur, aut vnde fiducia, reuelaret. Parentes è contra seueriùs indignari; vnde decorum apud probos rerum æstimatores,

Virginem Deo deuotam, his imminisci-
 ri? Si promissa non succederet salus,
 ludibrio habendam, periculiosiori su-
 spicioni, si succederet; iactari in op-
 pido iuuenem amore languidum; fac-
 illum aspectu tenero, & officioso col-
 loquio, puellæ non indecoræ conua-
 luissè: certè vni, & vulnus, & medi-
 camen imputabitur. Amoris plagas in
 hoc, Telephæis illis, credi persimiles.
 Vnde ergo heri nata, iam hodie se-
 niorum monitis non staret, nisi per-
 uicax?

Erubuerunt in hæc verba pudicæ
 genæ; vultusque Virginis in grauita-
 tem formatus, vel etiam Parentibus
 iniicit reuerentiam, id solum orat, ad-
 uocetur sibi auunculus, prudentissimo
 senioris consilio rem deferendam. Ne-
 que mora longa, adest Selius, socio
 Remigio, quo maturioris iam ætatis,
 & bonæ litteraturæ Magistro, Irene
 ultra sexum euaserat eruditior. Abbas
 postquam morosè satis, dilectæ neptis
 dispicit cogitata, (aperuerat illa men-
 tem auunculo, concipienti prius iusiu-
 randum, habendam in arcanis,) redit
 ad Parentes: nec retardandam Virgi-
 nem

nem serio monet: ituram necessario: tenorem solum, quo res decentius fieret, ventilandum. Assentiunt ergo isti, humano aliquid maius Abbati solertissimo, à puella indicatum, haud temerè præsumentes, quod etiam Parentibus celandum, visum non importunum. Id attentius deliberantibus, subit commodius, & chorus Virginum, Irene duce, sub custodia Castæ, & Iuliæ, & aliunde Selij, nonnullorúmque Monachorum latere venerabilior, Petri ædem supplicabundus adiret: quasi non solum priuatis precibus, sed etiam votis publicis, studeat saluti Principis: inde tanquam per speciem officij, palatium vicinum obiter ingrediendum, consolandam iuuenis Matrem, senioris Iuliæ verbis. Cætera, quæ Ireni incumbant, è re, loco, temporéque tractanda, sibi relinqui.

Processit castissimus chorus, incessu grauis, modestus habitu, oculis pudicus, quem obuiæ vndique turbæ, aut hilares præibant, aut stipabant piæ, aut reuerentes subsequerantur, ingenti scilicet spe conceptâ, è tam puris peccatoribus preces, piissimâ violentiâ cœlum

luna perrupturas, eoque religiosa spectantiū processerat fiducia: vt sibi iam de restituto Britaldo, populus gratularetur, festinus gaudij: dū numen placare tentant, & facientis attentissimè Selij sacrificium, commendant profusæ aris Virgines, iam Castinaldus in animi gratissimam significationem, Hermegij familiam, de se optimè meriti, excepturus descenderat, Sacerdotisque sacro, & Virginum peractis votis, sic ad illas, maximè in Irenem defixus, (in illum vsque diem non ante visam,) cuius modestissimam formam, iuxtaque pulcherrimam mirabatur. Si non aliter, inquit euenturum, vt ego conspectu vestro fruere, Virgines sanctissimæ, nisi per Britaldi mei morbum, per tot senilis huius pectoris dolores, haud vanus asseuerauerim, tanti fuisse. Ergo in oppidulo hoc nostro, tot cœli alumnas degere, pluris fecerim, quam si vniuersam Hispaniam, imo & orbem, imperio tenuerim: id vnicè cupiam, vt deinceps, non iam me Dominum habeatis, sed parentem, nihil erit, quo dulcem exinde titulum violarim. Tibi verò, venerabilis Pater,

(ad Seliū iam conuersus,) cui gratissimum obsequij genus, beneficij instar refero in acceptis, aliud denuò debuerim, fecisse velim: iacet coniux doloris impatiens, quam mollior conditio, à filij lecto, non patitur dimoueri, ideò exceptura, quod maximè optarat, castissimam cateruam non suffecit: da hoc afflictæ leuamen, vt domi suæ fruatur aspectu iucundissimo; restituet spectro Matri filium, vtrumque mihi; id si tuo ductu fiat, vilo me arctius deuinciendum, speres frustra. Discat Britaldus meus, quid genti suæ debeat, cuius meliorem partem, sic sibi viderit impensam; si propitio numine viuit, inuicem officio tanto rependendus. Nihil Selio gratius audiri poterat, quando nec tutius, insperatus Irenis congressus poterat dissimulari, quasi casu vocata iret, quo destinans properabat. Igitur quasi Iuliæ rem difficilem suadeat, tantisper apud illā immoratur, ac si extorquendo consensui laboraret; inde modestè vrbani; suauissimum, inquit tyrannidis genus est, Castinalde, id precibus committere, quod imperio posses: Sic Princeps etiam tuorum animis,

domi

dominarius potentior. Subitur itaque Palatium, & speranti iam dominæ in languentis cubiculo, virgineus cœtus sub ingenti modestia repræsentatur.

Britaldus subito Irenis aspectu (in quam vnicè, sed furtim, collineabat obtutum) commotus vndique, subeunte deliquio penè exanimatus; iam satis, si quis spectantium sensus prouidè attendisset, morbi causam detexerat, solummodò, de nullâ præsumptione præuiâ, tunc ignotam; sed frigida respersione, iam sibi inter Parentum clamores restitutus, assidenti Iuliæ non satis expeditis verbis, officiosi congressûs egit gratias, dumque hinc inde, domesticis, & virginibus miscentur sermones grati: Irene, quæ consultò, quasi fortè eueniret, ad caput iuuenis confidebat, occasione captâ, dum alij aliò inuicem attenderent, hæc ægroto, demissis interim aliò oculis, à nemine deprehendenda, submissius infusurrat: noui Britalde insanum vulnus, quo peris, sed corruialis Christo, quid proficias? non sperneris, dum Domino vnicè postponeris: eius nomine, & salutem, & mentem tibi ac-

cessi redditura: caue ultra. Subitum interim adstantium silentium addendis obfuit: dictis, inter colloquentium strepitus, occultatis. Sentit repente Britaldus membra vegeta, mentem meliorem, quod tamen prudenti calliditate putat dissimulandum, tunc ad Iuliam, commixtâmq; chorum, iam iam abeundo assurgentem, tantis votis restituendum sibi vigorem sperare, subdit, nique falleret animus, iam languorem, longè obsidentem leuius præsentire. Inde hilariori familiæ, vale dicto, Castinaldo ipso comitante, & stipantibus Aulicis, redeunt virgines. Nec dum interiecto biduo, testatur se robustiorem Britaldus, appositâque tandem successione, incolumen omnino, qui subitò Irenis verbis conualuerat: mallebat quippe sagax breuiorem efficaciam miraculo denegare, quam leuissimam ansam, mortalium geniis præbere suspiciosus. Parentes tamen, & populus, qui deploratam dilecti Principis vitam, sibi gratulabantur redditam, cum Abbati, sociisque spectatissimæ sanctimonix viris, tum maximè virgineis deuotoriis precibus, clamabant

clamabant imputandam. Soteria pro Principe, dicata Deo, festiuósque, gentis votorum damnatae, plausus, quidam sic descripsit.

Vinit Io, vinit, dubitataeque sidera
cernit

Britaldus, Patria fidus, nec flebile
Clotho

Ausa nefas; retinet fuso, iam parte re-
sectum

Filum; tuncque colum precioso vellere
cingens.

Aurea deducit, inueni noua pensa, re-
nato,

Duratura diu. Quid ni, si machina
muros

Obruat excelsos: patuerunt claustra po-
lorum,

Virgineâ pulsata, fide: nuncque co-
loris

Vidimus insigni, letam properasse sa-
lutem:

Cen, turbam nonisse suam, terrisque
beatum

Intacto candore chorum, testetur. Ho-
nore

Angelico mage digna cohors, que carne
repellis

Carnis onus: mediis irridens ignibus
igneis:

Nobiliore sacrum flammâ, dum pectus
aduris:

Sera precor maneas nobis, nec sidera
(orte

Regna tibi) celeranda velis; sat longa
manebunt.

Interea, grato, recolat Nabantia,
corde

Quas felix, caritura malis, enutrit
alumnas.

Ha diuum poterunt Agnum deducere
Cælo

Lilia pasturum, casto, que pectore
vernant:

Ab, quid non valeant; Christo duce,
& auspice Christo?

Ite procul morbi, procul hinc, procul
esse dolores,

Castâ caternâ iubet; trepido, cui Par-
ca, pudore

Contulit obsequium; reserat cui limina,
duro

Structâ adamantæ salus: coma cui vin-
ctura Tonantem,

Neglectim exerrat collo, cui certâ sa-
gitta

*Mittitur ex oculis, torquentem fulmina
 tangens.*

Exhibebant se Castinaldus, vxórque Hermigio deinde comiores: quem enim sanguinis, virtutisque titulis diu coluerant, iam quasi summè beneficium diligebant impensius; non raro eius domum adibat Matrona princeps, per inuisendæ Eugeniæ speciem, Irenis, sodaliúmque gratissimo congressu fruitura: quarum verbis, familiaritateque sic delectabatur, vt ab illis auelli, ferret ægerrimè: nec infrequens ad Hermigium, Castinaldus, quandoque etiam canitie, & dominio venerabilis, ad pium virginum colloquium, licet non diutinum, admissus; quarum etiam ædiculam, oblatis religiosis munusculis haud vulgaribus, adornabat. Vnus erat Britaldus, cui iuueni, quantumuis cupidissimo, id commercij erat in prohibitis; desideria tamen Irenis suæ, & illa pia, aduocatis nonnullis ab eiusdem familiâ, releuabat: multa cum hisce de Virginis virtute, de castissimâ indole: nihilo, vel remotissime, quod leuitatem saperet, insinuat; nec certè profano igne cor æstuabat.

adeo Irenis reuerentia, efficacia verborum, & miraculi stupor, quidquid suspicareris lascium, auerruncarat. Audierat à quodam inter cætera, quæ de puellæ exercitiis narrabat, solitam quandoque per occultum ædium ostiolum, in syluam propriam ad Nabani ripas sitam, commeare, ibique amœnioris loci solitudine, auicularum cantu, vndarumque fragore inuitatam, spiritum eleuare, purissimo cœlestis sponsi commercio recreandum. Erat aliquid, quod Princeps exponendum Ireni, summo opere satagebat: vnde ansâ hinc datâ, syluam illam, arcano viuæ sepius aditu superato, frequens, & occultus repetebat, in magna fœlicitate positurus, si furtim, breuis colloquij occasionem faustissimam, fors emitteret: nec ista tandem in longius producta. Æstas erat, cum in occasum, sole iam vergente, errabundis vestigiis, per syluam, hinc inde venatorio habitu, dissimulandus, si fortè aliis incurreret obambulans, prospicit ambitam prædam, Irenem scilicet, trunco innixam, oculis in Cœlum leuatis, decoris lachrymis comptiorem, &

inter

interiectis suspiriis accensam, quasi alienam sibi, Hæret aspectu subito Britaldus, fixoque gressu, vnde ardorem olim, iam combibit pietatem: tardabant nutantes reuerenti animo poplites, processurum: cogit tamen, coactus desiderio, gradus in puellam, nil tale (fixerat mentem alio) aduertentem: iamque proximus stupet denuò frigidus, sensim spectaculi reuerentia succrescente, & quasi aduerso sole, submittit oculos, corde subsultanti, nefas pietati ducit, si è tanto somno excitet, sibi, ni præmeditata conferat, importunum. Ergo dum diu dubitat, quid elegerit, petitâ, nec impetratâ bene pudoris veniâ, se præparat in sermones: aduocatâque haud liberâ tussi, missoque pedum strepitu, tactum non ausus, reuocat puellam.

Irene, dum sibi reddita, iuuenem attendit, nouo suffusa rubore, virgineisque facibus genas accendens. Ecquæ acclamat, Britalde, enormis hæc audacia? an quod Principem te agnoscas? debueras Christianum. Æterni Principis delicias, vel oculis delibare, nefas fuerit: flori nostro, vel à conspectu

periculum ; quin & aura leuissima , venit noxia : ergo zelotypum pati numen non formidas ? Ille in omnem modestiam vultu iam composito : parce , inquit , Virgo , timoris si quid concipis , mitte vile : Venerator melioris ardoris tui huc venio , non violator : zelotypus quantumuis diuinus Princeps , sat scio , condonabit , nec habebit suspectum , quem intus prospicit. Nonnulla tibi exponenda , ardentius , quam expresserim , sui impos iam diu decoquit animus , id ego de te merear (nec certè demeretur affectus pius) vt prodenda permittas , quæ tacentem haud dubiè confectura , ni fortè nouo miraculo sanandum destines , ab ore muto lacerum , quem nuper ab obuio aspectu languidum restituiſti. Irene interim demissis solo oculis , quid aptius pudicitiae foret , cogitabat : detineri diutius , habet indecorum : inutile verò fugam adornare , imo & exasperato Principe , periculosius. Igitur tacitè cœlestium opem implorans , conceptaque fiducia , commotum pectus serenans , iussu , rem in pauca digerere , attendit Britaldo , qui in hæc verba. Sub-

stitit hic paulum Dorothea, quærenti-
que Belifanda, cur moraretur, doleo,
inquit, anxiam Virginis curam, quæ
nisi è Cælo fiduciam conciperet, mal-
let puto periculosè fugere, quàm inde-
center manere, quamvis exasperato
Principi, non pudore, sed sanguine
pœnas lueret, sed iam tutiùs cum Ire-
ne, Britaldum audiamus.

Indoles tua semotior, nobilissima
Virgo, egressus rarus, etiam connu-
trito in eadem Vrbe Principi, tui, re-
rumque tuarum notitiam surripuerant:
bimestre nondum effluxit, ex quo pri-
mum te viderim, & perierim. Adibas
(sat memineris) dum festiuus dies Pe-
tri agitaretur, sacram apud nos ædem
decantatissimam, huc solummodo, id-
que semel quotannis, egressa diceris,
rapuisti fateor visa, quem obstinato
pudori conscia, scio, non vidisti, plau-
sere vndique iuuenes, te veniente, vix
dum amanti mihi, & tamen iam zelo-
typo, ingratiissimi; notavi nobiliores
matronas, virginésque, quas habitus
illustrior, & locus honoratior, è tur-
bâ se mouebant, obuiis vlnis, amicâ
contentione, te, Matrémque in suum
quasque

quasque congressum, inuitasse solici-
 citas; placuit hinc te ingenuam, & ab
 optimatum splendore deprehendisse;
 nec tamen potens silentij, suppressio
 licet vulnere, à proximiori satellite in-
 quiro, quænam Matriona illa, matrem
 tuam designans, is Eugeniam Hermi-
 gij vxorem memorat, teque Irenem,
 horum natam. Detuli benignissimo
 genio, inde vulnerari, vnde haud de-
 generibus nuptiis, plagam sperabam
 medicandam, secedit immobiliter, è
 beneuolis meis Parentibus te coniu-
 gem impetrare; tuos longè faciliores
 ardori nostro, suspicabar, ex commo-
 do, affinitatis, non mediocri. Vix è
 templo domum redieram, cum dissi-
 mulato anxie dolore; multa de festo,
 de Virginibus aduentantibus, qui mos
 est adolescentum, apud coæuos, iacto;
 promiscuè de te nonnulla, quasi nihil
 priuatum interesset, potuerunt è tur-
 bato vultu, & aberranti linguâ, men-
 tem subodorari: dandum miraculis
 tuis, non euenisse. Illi de te optima,
 sed non in illa rerum serie, quam tunc
 mauellem: notum scilicet, abscondi
 tibi sub habitu decenti horridum fac-

cum : ferreis etiam muricibus , tene-
rum pectus constringi ; triduum , non
semel solidum ieiunio toleratum , die-
rum cætero , cibis semper parcissimis,
& vilissimis contento : dari prodigio
sub hac carnis maceratione , eximiam,
quam suspexeram , pulchritudinem ; il-
lud tandem commotæ tunc menti gra-
uissimum inculcatur : strictam te Chri-
sto votis , veneni instar , humanum
quidquid nuptiarum , exhorre : ma-
ioribus curis , & his cælestibus occu-
pari animum. Hæc illi tunc tumultua-
riè , quæ deinceps probando magis pru-
dentiam Matronarum testimonio , ad-
dentium grandius aliquid , cumu-
lantur.

Quid facerem ? indignabar fortunæ,
nondum erumpentes conatus , immisâ
desperatione , præoccupanti ; optantem
animum compescere , non erat : Sed
hinc cupido , timentique medius cru-
ciabar : ignavus scilicet mihi visus , ni
ambirem : denotandus , si paterer re-
pulsam. Sub his æstibus , quidquid
ætate feruidus , amore raptus , & arma-
tus imperio , machinarer : Subitò nescio
vnde , insolita menti lux evertibat fa-
cile;

cile; te mihi quasi sub augustiori specie, sic obiiciens, ut religioso magis honori esses, quam leui blandimento. Quid plura? cedo numini, triumphans me metipsum; nec tamen corpus dominantis spiritûs imperio sufficere potuit: succubuit itaque oneri, in cineres breui redigendum, ni venires; timueram quippè ego tibi, iam sub stimulis aliis, chariori, ab indulgentia Principum Parentum: ne fortè morbi causam agnoscentes, Hæredis vnici morti, violento nuptiarum apparatu obuiandum, darent æquitati. Igitur præmeditatâ morte constantior, silentio nostro iniurium tibi dolorem, putavi redimendum: An aliquid, hinc mihi debeas Irene, prudens ipsa videris; neque satis soluisse credas, dum salutem imputas; hæc enim mihi quâuis nece funestior, ni aliquid ultra spondeas, quod exigam, aut iniquus: hoc scilicet erat, cur his colloquiis tantopere inhiarem: Quod me Christo posthabeas, lubens perperior: mancipio imperes, benè est, Domino copulata: caue tamen, (dabis enim furoris mei reliquiis quandoque scintillantibus, quod addiderim,) caue

Irene,

Irene, ne me vnquam mortalium alicui, doleam postpositum; qui enim amanti cordi potui imperare, non valeam zelotypo, debitam Deo, mihi, verecundiam, si fortè violatam, sacrilegi rubore sanguinis infecturus: meliora longè de te, ego, excellens Virgo, timori tamen, siue dolori isti non cedere, vix sustineo. Nemo vnquam seriò insaniuit, cui iam sano, amentiaè quandoque vmbra non inludat: ingentem olim furorem meum probat timor hic vanus, (sit semper talis precor,) qui tamen minas probauerit haud vanas, si quando fuisse prudentem, euentus quisquam tulerit infaustior.

Ad hæc Irene breuiter. Ego inquit, Domine, morbo tuo, cuius causam cum cæteris ignorabam, afflictæque patriæ consulens, vt par erat, anxiiis precibus, Christo rem deduxeram: ab illo, non indignæ ancillulæ, sed publicis negotiis annuente, & plagam didici, & afferendi remedij tenorem; restiti diu confusa, pudori, nouitatique attendens: vrgebar tamen acriùs implendis iussis, adhucque etiam piè, vt credebam, rebellis abstinerem, ni
iam

iam offensum moris sponsum experire: Selij tamen dispicientis cuncta, vt clarissimum, cœlestis Regis imperium interpretantis, acquiesco monitis, cuius ductibus, quàm obuelatè decuit, res peracta, prudensque senioris iudicium, euentus prodidit. De cætero perge securus: profudero, aspirante numine, vitam prius, quam pudorem, neque enim, (humana loquor,) sic demens dego, vt nuptiis Principis, ultra spem, oblaris, priuatas præposuerim: si prudens, sciensve fallam, datura pœnas. Tu interim virtutibus assuesce, neque te toties diuino obsequio debitum, impendas nugis: decet purpuram tuam, virtus, si fas est dicere, purpurata: nec vulgari sanctimoniâ Princeps contentus vixerit, quem thronus singulariter, secernit valgò. His dictis proripit se Virgo, sic gressum celeritati indulgens, vt nec inde læderetur modestia. Britaldus iam pacatior remeat in palatium, neque tamen deposito penitus illo, nescias vnde, timore zelotypiæ: cui Dæmon inuidus adornans aliunde fabulam, (suo tamen damno edendam,) admouebat indies faces; insperato li-

cet, Irenis tamen sanguine, extinguendas solummodo.

Quidquid temporis à Cœlestium commercio Irene habebat reliquum, aut acui pingenti, aut euoluendis libris impendebat: illinc diuino cultui parans ornatus politissimos, hinc non paruam, vt sexus, & illius æui conditio ferebat, eruditionem sibi comparans. Dabat Remigius operam, vt Virgo ab auunculo sibi commendata, indies proficiens, sodalibus deinde magistra haberi possit. Crescebat hinc puellæ in præceptorem, castissimo amore coniuncta reuerentia, familiaritatem semper ingenito pudori attemperans. Alio tamen iam Monachum affectus, transacto penè biennio rapiebat: (mutatur quippè facilè in carnalem, amor pridem purissimus, ni præter castam mentem, cautam adhibeas,) & quos ignes suppositos doloso cineri, diu suppresserat, quasi non ultra potens cohibere, in apertum tandem prodire patitur: fœdo incendio tam multis conuoluendis. O quam desipit, adhuc sub carne spirans quisquis è priscis ab hoc hoste victoriis, adblandienti se credit

credit securitati ! rebellat peruicax passim, & quam putares obrutam, sentis grauiori pondere emergentem ; cadentem eluctaris : sed è casu vires recuperat ; nulli non Herculi clauam excussura. Includere in cœnobio ; scommia non euitabis : ætas iam fractior, asper faccus, cibus vilis, sobrius potus, durior lectus, preces assiduæ, Sacramentorum frequentia, robur conciliarint in pugnam, pugnam non arcebunt : stat vnicè à benigniori numine victoria, cui tamen quisque despondeat, ni insultibus primis fortior obstet : paruulâque adhuc titillantis voluptatis blandimenta, alliserit in petram. Gruum oua, non grues, impugnant Pigmæi callidi ; ni Pigmæum te reputes, Giganti succubueris : imo occasionis harpagantes vngues ni fugias, retineberis. In hoc prælio non tam decertat fælicior, manu potens, quam pernix pedibus ; insequenti hosti non cedere, satis est gloriæ : enormis temeritatis, aduerso palmam extorquendam præsumere. Perstitit infœlix Remigius, quasi erubescens fugam, & ecce erubescendus perit. Quid iam non machinetur

imperante libidine, dæmone perurgente?

Loquax est affectus quiuis; sed inflammatus libidine, loquacissimus, nullis non motibus, singulisque membris in linguas efformatis; etiam tacente ore, pupillæ clamant, & sub contumaci silentio, amantem prodit contractus repente rubor; gestus solutior, gressus iam fractior, nunc solito celerioribus, nunc subito suspensis gradibus, confusus. Ingemisceret in hæc verba Belifanda, quæ sub his signis, loquacem olim se nouerat: suppresso tamen dolore, ne Dorotheæ se proderet, altius interim dolitura, conticuit: ista, sic legens pergit. Poterat curiosior senioris habitus, & sub pannosâ veste, exquisitæ munditiæ importunitas, Virginem admonere; ignorantiam tamen amorem, is sermo barbarus; quodque nolebat esse, credere respuit, malens se potius temerariæ suspicionis damnare, quam incredibilis monachum leuitatis. Nec ultra se Remigius continuit, furore cæcus: professusque trepidantibus verbis vulnus, sollicitauit remedium. Exhorret insperatum

nefas

nefas Virgo : sibi que , amari potuisse , culpam deputans , exposceret è vita poenas , si liceret ; furénsque interim pudico rubore : abi, hinc, inquit, mortali-um scelestissime ; sat infœlicem mihi spiritum, ab auribus polluisti , non au-
 furus in tantum, ni leuius aliquid in mi-
 serâ prænотasses , licet quidem frons isthæc effrons , quidquid promeruit.
 Caue tamen , Remigi, caue , ne iterum Paternæ domui, nedum conspectui no-
 stro te commiseris : senties , protérue senex , non interceptam Susannam, sed incusantem ; si redieris : Si quod cesses, immutetur auunculus , abundè doctam narraueris : plus hodie de te didici, quàm tot hucusque annis , fragilitatis humanæ , specimen , aucupata , claris-
 simum : Parentibus , sodalibúsque no-
 stris , fastidita potius studia denotaue-
 ro , quàm te suspectum ; datura id san-
 ctissimo Cœnobio, ne saltem apud im-
 prudentes , ab alumno infametur de-
 genere , aliósque temerè commaculet Iudas vnus. Tunc pudore toruo, gestú-
 que penè viriliter minaci, deserit re-
 sponsurum : qui raptim domum re-
 means , iam aliis , sed ab eodem dæ-

inone, incensus flammis, monstrum
meditatur, monstroſi tantum monachi,
horribiliori ingenio, ceſſurum.

At Irene commotum pudicè ſpiri-
tum, vultúque proditum, nec turbatae
interim rationi obtemperantem, cela-
tura: in ſacram gynæcei ædiculam, ſe
abſtrudit: obſeránsque fores (quod ſæ-
pè, longe tamen ſerenior ſolebat) an-
tèque aram in genua ſe prouoluens, in
Crucifixi ſponſi imaginem coniectis
oculis, hæret defixa diu, poſtquam
verò, quaſi ſolutis in lachrymas, anxij
doloris nubibus, cor iam pacatum vi-
ſum respirare: Heu mihi! inquit, in
hoc nata ſum pulchrior, amor dulcif-
ſime, vt viſa, etiam ſtudioſè incompta,
aut vitæ Principis, aut præceptoris con-
ſcientiæ ſum venenum? nec id à te con-
ſequar, tot iam acceptis aliis, longè
minus, vt in deformitatem horribilem
vertatur hæc ſpecies? diſplicuerit cre-
do, ſponſa inuenuſta, quaſi in has nu-
gas feratur diuinus amor: Quid ergo
ceſſas? peribit miſerè hinc infauſti mo-
nachi anima, è cuius doctrina, hanc
meam tibi composui, vberius placitu-
ram? ah ne patere Domine, da ſaltem

hoc

hoc ancillulæ, & quam Britaldi corpus, sentiat Remigij spiritus, salutem; fœdatam senioris mentem, retro actæque vitæ, iacentia trophæa, & conculcatas virtutes, si senserim diutius, contabescam. At quanto, & tibi meo, gloriosius, & mihi tuæ lætius obuenerit; si vitæ huiusce impendio, etiam per tormenta immaniter eripiendæ, procuretur remedium infælici? Rogantem vire, seca, iudex asperior, dummodò votis annuas suauissimus. Resipiscat Remigius te læsum dolens, nec mihi iam, quosuis pares cruciatus, dolendi venerint: Hæc æstuantis cordis affectu inculcans diu, protractis in noctem precibus, vultu iam serenitati restituto, sodales repetit, nemini vnquam enormitatem euentûs proditura. Interim solitis curis, an Remigio optata pœnitentia succederet, additisque flectendo in clementiam numini, corpusculi afflictionibus seuerissimis, ægrius habere Virgo cernitur, insolitoque pallore genas inficere: nec id ingratum illi esset, quantumuis familiæ molestissimum: quasi sub hoc velo possent facile, inter-

missa

missa studia , dari morbi tœ-
dio.

Grauior semper ab edito ruina : ne-
que nisi in profundum Lucifer cadit.
Ut nullum corpus pulchrius humano,
sic fœdius nullum , ab obitu corrup-
pitur : funestius, quam astra cætera, pa-
titur sol deliquium : neque altius vlla
telarum , quam purpura , maculam bi-
bit. E religionis culmine, id est, è
perfectioris vitæ speculâ, præcipitem
se dedit miser Remigius, iam inde ex-
trema scelerum attinget ; nihil hæc
norma capit non enorme. Recolebat
secum insanè furens , prudenter furen-
tis alumnae , toruitatem , minaces ani-
mos , aspectus in perpetuum interdi-
ctos , ni prodi vellet ; nec interim sibi
dari, sed cœnobio , silentij pietatem ;
non multam , si spretus licet amator,
magister tamen olim , tot charus titu-
lis , excusaretur à Virgine ; cur non sa-
tis, si Susannam se diceret , non interce-
ptam , quin se incusaturam insuper
protestaretur ? inurbane , (ô quam de-
lirat vetulus !) iamiam responsuro,
cum aspectu, colloquium subtractum
raptim ; omnia deniquè verborum, siue

D

nutrium,

nutuum, per summam contumeliam, nullamque priscorum meritorum reuerentiam, ingesta sibi. Igitur commixtas libidini, iam odij nutrit scintillas, quibus sensim in flammam correptis, (aut consumptâ, aut certè consopitâ luxuriâ,) totus exæstuans, sæuissimâ nocendi voluptate, scortandi turpissimam pensare tentat. Est hæc veneri amoris insoles detestanda; dum enim non rei dilectæ sed sibi amat; despectus facilè vertitur in odium; vrit ipsissima membra, quæ ardebat; reptat crinibus, quos nuper sibi grata vincula commendabat; & cui paulo ante amplexus, iam parat laqueos; libidini, atque vindictæ medius semper. Nec ita sobrius oderat Remigius, ut veneno contentus, dolorum compendio, vitæ insidiaretur; famam Virginis lædere, sacrilegè mœcham prodere studet: nec tantum delatam Susannam, sed insuper nullo effugio conuictam. Verbis igitur suis, quorumuisque calumniantium si admouerentur, diffidens, quasi nihil contra inueteratam modestissimæ puellæ existimationem valituris: rem tractare satagit, facilius subscripturam facinori,

facinori, & fœlicius. Id sedet impio,
 & quo diutiùs mente versat, placet se-
 curius; dabit, inquit, condignas pœ-
 nas superbiens ingenium: quæque de
 virginitatis suspectæ arrogantia, cani
 capitis insultavit fragilitati, sub abie-
 ctissimi scorti elogio, irridebitur; pro-
 uocet fortè ad conficta sua illa mira-
 cula, quibus noua Circe, dum percel-
 lit lasciuia, turpior sanat: miseros, eo
 fucorum, fascinet adolefcentes: obdu-
 ruimus iam senes in has præstigias: nec
 stolidâ simplicitate Abbatis, cæteri la-
 boramus; quin veneficam robustiori
 vlciscar venefico, quodque non valui
 Virgini, famæ vitium facram.

Degebat non longè à Nabantia, mu-
 liercula, multis iam dolis magicis fa-
 mosa, neque semel deprehensis flagitiis
 punita; hanc igitur per speciem ge-
 rendi, nescio quid domestici negotij,
 obtentâ à Præ lato veniâ, adit Remi-
 gius: captatâque opportunitate, ne cui
 cerneretur, vilem domunculam ingre-
 ditur, fœminæ vilioris. Obrigit ista
 ad Monachi ingressum, nihil minus
 cogitans, quam quod erat: timebat se
 profectiois impiæ ab hospite religioso,

eoque celebrioris nominis, seuerissime
 arguendam: ille tamen pacatiori ani-
 mo turbatam esse iubens, non eo ve-
 nisse monet, vt improbus reprehensor;
 sed vt supplex familiaris admitteretur;
 inde numeratâ in præsens pecuniolâ,
 spondet in futurum gratiam apud Prin-
 cipes; seque in obiecta, si fortè, pro-
 pugnatorem acerrimum deinceps: ma-
 gno spei ventosæ inani, pascens mise-
 ram. Recepit se tot blandimentis hi-
 larior venefica; & mihi, inquit, plus-
 quam satis est, Remigi, si te beniuolo
 fruar; hæc artis nostræ corona, si
 qualis tu es, aliquis limina hæc attin-
 gat; decorum ministerium probat, qui
 se eiusdem indigum protestatur; tu mo-
 do, quo tandem egeas, pro me, cætera
 amicissimis curis remitte nostris. Ille
 tacito Virginis nomine, quid sedulus
 machinaretur, exponit; orat indu-
 striam, & sperato foelicioris conami-
 nis euentui, vota multiplicat. Mitte,
 inquit, venefica anxietatem, breui
 ultra spem, optatis positurus: abscede
 tantum; nec enim sacra nostra, nisi
 eisdem initiatum mysteriis, admittunt
 Spectatorem; nec adeò sic te iam nobis
 addictum

addictum existimo, ut spreto profano cœtu, te nostro mystam roges; forsan expertus, quæ possimus, admitti sollicitabis, & consequêris, si diligens insistas. Cras autem pharmacum à Domino, (sic dæmonem appellant,) hac nocte mihi parandum, tibi, tradidero, quo frustra aliquid votis tuis præsentius credideris Remigius actis gratiis ob animum in se facilem, in vicinioreis vici hospitium, secedit regressurus manè: & noctem interim spe, metuque æstuans, ducit insomnem.

At Maga ad noctis conticinium relictâ domo, locum inuij nemoris sibi agnitum, frequentique dæmonis colloquio abominabilem, ingreditur solitaria. Tunc laneis vittis, triplicique colore variatis, Tiliam, (infœlicem scilicet arborem, & iam olim infamiâ laborantem, nescias vnde, quasi magicis deuotam ministeriis,) ter præcingit, tærque bacchanti motu circuit, carmina insusurrans. Inde verbenas, quas arentes secum detulerat, accendit: & fune supplicij, quem nuper ab infami palo detraxerat, succincta prius, punitique latronis ossa seruata diu

edentulis iam gingivis immaniter corrodens, rogum transilit; raucam perpetuò, & arcanam cantiunculam obmurmurans; nec adhuc voti compos, maiora meditatur: eiusdem probrosi pali malè sectas reliquias, bubonis plumas, oliuarum recrementa, cereâsque imagunculas ignibus iniiciens, despumante iam rabie ferocit sævius. Nec infremuit diu, cum ecce sub incondito terræ mugitu, insano ventorum fragore marcescentibus penè arboribus, hærente vicino fluviolo, & stellis densa caligine obscuratis, videndum se sub solita specie dæmon exhibet. Substitit intrepida fæmella, quasi communi rerum omnium pauore animosior; eo quippè audaciæ hæ tales devenerunt, vt horrorem potius facere videantur inferno, quam pati inuicem. Ast ego, subdit turbata Belifanda, & Matronam trepidulè amplexans, etiam nunc absens horreo, Dorothea; malè pereant, quæ sexum nostrum his animis dedecorant. Semper ne cum veneficia audimus, fœminas incurremus? Sta bono animo mea hera, inquit, subridens Dorothea; mitte puellarem timorem,

morem, ne obstrepat attendenti; reditque iterum. Inde humilem se prosternens, repensque ad dæmonem accedit, adoratique sacrilegè sibi numinis, pedibus figit oscula: iussaque loqui commendans quanti fuerit, si in castris suis monachus militauerit: votorum indulgentiam sollicitat, quo allectus attrahatur faciliùs. Dæmon maiora se sperare suggerens, (euoluebat infensissimæ sibi Irenis euerisionem, hinc fortè oborituram) nihil denegandum, ait, Remigio iam suo: opperiretur tantisper donum afferendum. Venefica vultu terræ impresso, clausisque oculis, vt mos ferebat, promissum spectabat, breuiusculoque interiecto spatio, nec portitore notato, aliquid delatum sentit; tunc surgit, vitreumque sibi vasculum, liquore plenum, videt admotum: adoratoque munere, sub dubia adhuc luce, in domum redit.

Non satis se ab itinere composuerat, cum ecce Monachus anxius aduentat, & si quid boni afferat, trepidus quaerit. Illa, toruâ adhuc, à Dæmonis commercio, hilaritate; Debes, inquit, non

parum Domino, mi Remigi, qui te non solum nouit, sed amat: facile (ni ingratus obstes) familiaribus fælicem adscripturus: iamque ingenti hoc dono, licet sub tantillo vasculo, te deuinciens. Non ouum ouo similius, quàm liquor aquæ, si speciem attendas; neque tamen reapse ignis ab aqua magis alius. Sit quantumuis delicatula prolixioris fastidij puella, nihil exhorrebit: non solum formæ simplici, sed & odori nulli, saporique euanido, credet de aqua; tantum fac hauriat, & prodigiosa potioni, remitte cætera, veneraberis potentiam condientis; tunc aptissimo vindictæ genere, quod minabatur opprobrium, patietur misera, ciuibus deridenda. Remigijs accepto dono, nimium quantum gaudens, multis verbis deuinctissimum se testari: nihil iam fore, quod officioso, anilis diligentia, ministerio, non senserit, se debere: vota exitum, de potionis, vt sperabat, efficaciam, sortirentur; tunc se experituram, quam non obliuioso hospiti, locaret operam. Deinde rei aptius occultandæ, tractandis, quibusdam domesticis, per dies aliquos immoratus, tandem

tandem Cœnobium repetit: cygnæam Sanctorum cateruam, non tam conceptâ fuligine fœdaturus, quam coruus fœdior denotandus, dum confertur; vni- pique censorios numinis oculos in se prouocans.

Huc lectio Belifandæ iucundissima processerat, cum fastidituræ, allata cæna, melioris gustûs saporem inter- cepit: & fac inquit, mea Dorothea, vt quam possimus citius, huc redeamus: cruciabor interim, & nostro, & Ire- nis euentui suspensa pariter. Dorothea plicatæ chartæ lineam, vngue notans, deposito codice, ministrat cœnaturæ.

PHILALLELIÆ

LIBER II.

VR G E B A T interim per aliquot dies Carolum, Ardericus, vt patrio ritu, iniretur duellum. Rex, alio modo rem tractari debere, nec vltius indulgendum mori barbaro: Iudicibus iam creatis constare ex horto indicia;

D s sed

sed illa visa leuiora ; cum tam aliò, notarum interpretatio deduci possit , his tamen , & maximè prompto animo ad duellum (si liceret concedi) iam satis apud gentes , vel leuem calumniatoris vitasse suspicionem : poenam debitam à reis exigendam , quam si optaret extremam , afferret robustius aliquid , si fortè reticuisset ; id non solum sibi tutum ; sed & Regi gratum fore. Verum Ardericus , qui germanâ Caroli pietate , furorem suum pascebat , Christiani Cæsaris auctoritatem duello interpositam , non iuri , in Religionem ; sed teneritudini , deputabat in filiam : cumque aliunde nullo alio causam aggrauare posset , & testes in id corrumpere videret imperuium , quos & in Regem amor , & fauor in Amelium , & in puellam miseratio , neque vulgare , in se , retardaret periculum ; aliter extorquendum duellum machinatur , efferatus scilicet in rabiem , ne , non interceptus morte , corruualis , regiis tandem potiretur nuptiis ; quod & à mitiori Cæsaris ingenio , & à re ipsa , post conflata Belisandæ infamiam , futurum condolebat. Fingit itaque inquirere se noua , accusationi

sationi promouendæ, & dispositis interim, per semitarum deuia, equis, quibus breui Galliam euaderet; inscriptos libellos fidissimo tradidit, quos triduo, postquam erumperet, nobilioribus Urbis affigeret columnis; litteras insuper, alteram inscriptam Carolo, Amelio alteram: suggestâ ratione, & tempore, quo tutius reddendæ. His iam paratis, ducem, cuius liberæ custodiæ, commissus fuerat decipit improuidum; multum, negotio suo, ponderis ferebat accessurum; si ad vicum, millibus yndecim distantem, abire daretur, ante Auroram redituro: ibi schedulas esse apud Matronam, quam morbus detinebat in lecto, nec nisi certo vitæ dispendio, iter aggressuram: misisse iam plures, & intimos, & nobilissimos, schedulas allaturos, nec tamen à matrona impetrasse, constantissime asserente, vnus tantum Arderici manibus deponendas; tanti rem esse: Imponeret etiam callidissimo Ardericus, nedû homini candido, maximè, nullâ fugæ causâ, non temerè subeunte. Quid enim fugeret Præfectus Prætorio, quem nulla sperabat pœna, etsi non probaret:

cuius honor, satis duelli negati ambitione tutus; concessi, si fortè, haud dubiâ, ob ingens robur, coronandus victoriâ? Ergo indulgetur optanti Arderico, qui relictis in cubiculo, pretiosissimis non paucis, quæ ex industriâ, custodi ostenderat, & commendarat suspicioni amouendæ, eâdem nocte erumpit, tribus tantum ex intimis, sibi adiunctis: per constituta spatia; subdivisam familiam, recentibus equis sperantem, conducturus. At custos iam ad altum diem dilato reditu, dolos suspicatus, è suis quemdam indesignatum vicum expedit; à quo paulo ante occasum, redeunte, & nihil inde referente; audit insuper Arderici villam, non longè à vico celebrem, desertam esse, famulis, cum ingenti suppellectili, iussu Domini, nesciri, quo mutantibus. Ergo sibi consulens, nec expectatâ iustâ Cæsaris indignatione, ad alienos commigrat miser homo; solitâ, ab Arderici commercio, exilij miseriam comparatâ.

Secundæ lucis exortu, peractâ iam penè Galliâ ab Arderico, ecce litterarum columnæ, chartis pendentibus, ad-

mouent transeuntes, accedunt inscij, vixque lectis, diffugiunt, cauentes, ne vel de aspectu, suspecti notarentur; sub alto iam sole, turmatim absque periculo, vndique concurritur, legitur in hæc verba libellus. Ardericus, iniuria Cæsaris, patrio duelli iure spoliatus, liberam Prouinciam appellat; & Ramberuillæ apud Lotharingos, te sperat, ô Ameli stuprum natæ Regiæ vindicaturus: armorum optione tibi facta. Tunc denuo populus Amelij sortem incusare, miserum condolere, qui peruicaci hosti, aut vitam erumpens debeat, aut detentus ludibrium. Non importunum duxi carmina ingerere, quibus suauius magis quam neruosus Poëta Amelij exemplo Aulicos, instituens Fortunæ, Inuidiæque vices, sic interim deplorauit.

*Spumea sulcabat, tumido, per marmora,
rostro,*

Nauis opum diues; resonant hinc carbasa blandis

*Flacibus, hinc mites cernas Delphinas
in orbem*

*Plaudere faelici, dum è cælis inuideret
Argo.*

Cum subditos glomerans nimbos, con-
flansque procellam

Eurus adest, miseram scopulis allidit;
et undis,

Quae olim secura, stupor, iam fracta,
dolorem

Commouet, instabilis sortis monumenta
relinquens.

Vernabat platanus, puri, pro margine,
rivi,

Nympharum Dryadum requies, cuium-
que voluptas,

Thesaurus veris speciosus; ac ignea,
diro

Fulmine, tela ruunt, dolor hinc! proster-
nitur arbor,

Quaeque caput sibi nube tegi, paulo ante
videbat,

Cespise tecta iacet vili, nec cernitur
vlli,

Pendula dum sistit ramo, varioque
colore,

Fasciculum florum simulat, soloque
volatu,

Vel cantu, se prodit avis; quam leniter
aures

Grata ferit, teneroque simul blanditur
amori!

Dum

Dum canit, & saltat, tunc aucupis arte
maligni,

Contigit obductam, visco, conscendere
virgam.

Et tardis, celeres, laqueis amittere
motus,

Sera dolet, gherulo, permutans, murmure,
cantum.

En trepido lapsu, fulvis deductus
arenis

Rinulus excurrit, plantis, qui vincula
nectens.

Vitrea, dat soli speculum, speculoque
retentum

Solem alium, pratis, defesso nectaris
undas;

Hinc caeco, fonea forsan, deceptus
hiatu,

Qua, sibi ~~ma~~ magis credit peragran-
da, repen^{te}

Absorptus per^{it}, arei, Sosis, glareae,
ripis.

Navis, & arbor, anni, riuus, tibi sym-
bola dantur.

Nam mitis, dum blandis ratem, fere
aura favoris,

Regia, crescentes hederas, firmare co-
lumna,

Dum subit, & fœlix (aula mortale ve-
nenum)

Invidiam calcas; tutumque in Principe
nidum

Pomis avis: fallax nec rivo imponit
hiatus:

Tunc cuncta virent, rident tunc omnia,
Cœli,

Vertice summa feris, Misero fortuna
recedat,

Ah quoties solet infarnis! luentia
fata

Invidiam conflent, (bina hæc nam numi-
na, semper

Visum, impacatâ consanguinitate li-
gari

Et bellare deas æternum, cernis ini-
quas)

Tunc hominum nosces, quantum est in
rebus inane.

○ nimium constans duris mortalibus
error

Fortuna, Invidiæque vices, non ante ca-
uere!

Te veterum si nulla movent elapsa re-
trorsum

Aspice, magna dabit, subitis, exempla
periculis,

Amelium,

*Amelius, tantum speculum, ni cecus
adibis.*

*Cogitur infelix, falso dum credit
amico,*

*Cedere vel fama, vel certa occumbere
morti:*

*Aspera iam queritur seruis, subiisse do-
lorum,*

*Que sibi nulla forent, si mens non leua
fuisset.*

*Tanta, sub auratâ paterâ, tegit aula,
venena.*

Iam tunc ad fores Augusti cubiculi, expositam epistolam inscriptam Carolo, inuenerat Ludolphus; & agnitâ Arderici manu, nihil tunc præsciis, aut fugæ, aut libellorum, quasi nuntio lapsam ex incuriâ, Cæsari detulerat: quæ sanctissimum Regem commouit hac sententiâ. Ardericus Carolo Regi, sanitatem. Huic timueramus olim, Cæsar, quique Regio sanguine nitemus, dum nobis præponi viliores, dolebamus: audemus, detecto iam morbo illam tibi optare, quis enim, sibi constans, constupratorem natæ, seruare vellet? Honori itaque tuo consulimus, dum mentem malefico aliquo ingemi-

mus

mus vitiatam; ne pudicæ sobolis lenonem regium, cogamur erubescere.! Dum ergo tibi non redderis, monili, si Deo placet, etiam fascinatus; redditurus honorem Patriæ, tibi, mihi, (ne calumniator audiam,) non tam fugio, quam ab eo, calamistrati Paridis sanguine, piaturus tam multa. Vale. Et Principes absentis impudentiæ iacula non euitant; imò, in hos potius, quo verbera nequeant, sæuius collineant verba proscindencia. Sed Carolus, pacatis etiam tunc Regiis spiritibus, haud immeritò, inquit, Ludolphe, qui tibi, qui amicis' prudentibus, de impio Arderici ingenio, non credidimus, iam pœnas damus: at indulsumus consanguinitati, & malè locatum robur æstimauimus. Tu interim epistolam dissimula, dum quid facto opus sit, expendamus attentius: nunc tantummodo duplicandam Amelio custodiam, cura sedulus: ne ardens iuuenis, & nutantibus rebus nostris necessarius, infamiam, quam putauerit incurrendam, ni prodeat, (nec enim dubito rem peruicacis hostis industriâ iam rescire,) vitâ Arderico, immolandâ, pensare tentet.

Non diu, postquam vinctus Amelius, quouis suorum commercio, iussu Cæsaris, fuerat destitutus: aderat tantum illi assignatus puer vnus è charioribus, qui Domini, & corpus, & cubiculum curaret: ademptâ tamen prodeundi facultate, ne quid aut litterarum ab amicis, (quos innumeros de suauiissimâ indole parauerat sibi Amelius,) aut instrumentorum ad fugam, Domino posset deferre. Hic ergo prædicto manè, dum fenestræ seras aperit, quam decussatæ ferrea virgæ muniebant; notat per virgarum vacuum infixam asseribus sagittam, cui colligata epistola inhærebat; ille, id familiarioris alicuius commentum interpretatus, Domino nuntiat, qui epistolam concitatiùs resignatam, legit sub hoc tenore. Ardericus Amelio. Piissimus socer tuus, id est, meretriculæ natæ, nouus aquariolus, tibi timens, suscepto ritè duello interfecit: Discedo igitur, ad Ramberuillâ te prouocans, iam columnis Lutetiæ, iam vicinarum urbium proscriptum parietibus. Tu si vir es, (quod vellem,) quo potueris consilio, sequere prouocantem; atque, vt aditurus tuam,

exquisi

exquisitissimis technis abuti soles: nunc saltem virili stratagemate rumpe custodiam, honori consulturus; melius tecum agetur, si mihi animam, quam si tuis, relinquas infamiam; aut quid vnquam sortiare gratius, quam Arderici magni dextrâ cecidisse? Age dum, viola mihi vulgò decus, dum pexo, vncto, cincinnatulo congressus ridear; sed apud probos rerum æstimatores, non tam pari commissus, quam vilioris victimæ ferar iugulator: norunt non semper ad prouocantis gloriam, sed quandoque ad prouocati pœnam, institutum duellum. Vale. Exarsit furioso spiritu Amelius in hæc probra: inops consilij: duram custodiam incusat, fata duriora; dolere, puer, monere, nihil apud bonos passurum, quem scirent, non ignariâ, sed vi, sed custodiâ, vinculis, & turri detineri munimentissimâ; sed frustra; nulla concepti furoris stimulos hebetabant; attento, acuendis impensius, dolore sæuo.

Adibat non rarò Leonida, Matrona nobilis, Præfecti turri coniux, solitæ comitatis officio, Amelium: at tunc

longè post meridiem, eo etiam iactabundula ingreditur. Susceperat hanc olim Methildis, è fonte lustrico, & materna sollicitudine, Ernaldo, viro inter Aulicos splendido, collocarat: asportabat Leonida, ab eadem Methildi, bina epistolia, sibi alterum, alterum Amelio; Leonidæ Methildis iuuenem commendabat: nihil sibi facturam gratius, quam si afflictæ Principis curas releuaret. Amelio hæc pauca: quæ ille tacitus collustrabat. Nascuntur etiam Principes miseris; at dum premeris, si quod leuamen est, non me adhuc, tibi timueris subiratam; deferbuit detecto vulnere, indignatio, quo timeres augendam; id tibi notum volui, cætera coniectaueris. Vale. Credidit piissima Methildis, adolescenti, inter tot nubila, hoc lucis tenuioris indulgendum, ne acrius, de duplicatâ eadem die, custodiâ, commoueretur. At Amelius, vt erat non hebes, nouo etiam dolore oculatior: hinc sibi tentandum aliquid molitur; tunc exporrectâ fronte, indolem palpanis muliebrem; debes, inquit, domina, non parum matronæ excellentissimæ,

tissimæ, quæ mihi, tui vnus solummodo consilio, negotij nostri ardua tractanda præceperit; non exhibeo epistolium, quia quædam immiscet, quæ, (tuâ pace,) absque infidelitatis periculo, non potero; summa hæc est; discessisse Ardericum: meum esse insistere prouocanti; ne Belisandæ honor, ne sanguinis nostri decus, calumniis laceffitum perierit; tibi industriam, qua id prosperè fiat, remittendam, à quâ prudentissime in pietatem astutâ, nec vnguem deuiauerim; inculcat sæpè. Sed tufius credo, hæc tibi, tuo epistolio rescripserit; tu mihi, ô domina, quæ iam decreueris, suggeras, velim, rescripturo; parato certè tuis ductibus obedire. Hæsit paululum Leonida; & mihi, inquit, tui curam vno verbo commendauit Methildis; iam tamen ex his capio, quid illa prudens, & subricens, inopinâ epistolâ, sibi velit; tu videris, quo te iuuare possim; Matris enim imperio sacraui iam pridem hunc animum. Respicientem fortunam amplexus iuuenis, rogat, vt in fundo canistri, quo asportanda cœna, limas abscondat, & gradatos funes; sic fore,

vt absque sui suspicione, absque mariti noxâ; ambefo, fenestræ clathro, defiliret cum puero. Tunc deductum sibi anulum tradidit, amicissimo cuidam è sociis demittendum; qui non longè à turri expeditos equos, & necessarios pararet commeatus. Succesfere omnia ex voto: doluit euentum Methildis acerbissimè, ac stupidam Leonidæ pietatem, rem exponentis, non leuiter incusauit: id maximè cauens, ne serenum Belifandæ tunc animum apud Deum, ingens Amelij Arderico compositi, obnubilaret periculum; tenerioris adhuc virtutis affectibus, alienâ memoriâ interstrepente; vnde turauit sedulò, ne quid horum aucuparetur; vel leuissimè. Præceperat iam Carolus, reagnita, dispersas militum turbas, non solum viarum publica munituras; sed scrutaturas etiam montium abdita, semitarum secretiora: frustra tamen; Amelius enim, biduo, in sodalis fidissimi, villâ delitescens, disperferat interim famulos, qui turbis indagantibus imponerent, quasi alieni iactantes, incassum quæri, quem paulo ante viderant superantem iam penè fines Galli-

COS.

cos. Sic militibus urbem repetentibus; ille liberâ iam, & occultiori semita, iter, personatus accelerat.

Ad nobilem iam vicum, vix septem millia distantem à Nordlinga, (huic, in in vxoris dotem, accepto Amicus præerat,) peruenerat Methodius; iam fidissimum caput, datis litteris, & exposito discrimine sodales commouerat in auxilium: ac tumultuariè domesticis rebus compositis, expedito paucorum clientium comitatu, in Galliam, properabat Amicus: cum Ardericus Ramberuillæ superbiens, affixis libellis, scammate designato, tardantis Amelij insultabat ignauia, inculpabili mora, timoribus, deputata. Applaudebat iuentus Procerum, hominis arrogantia, eo se vnoquoque meliorem venditante, quo nouelli Martis lateri, quasi participando robori, adhæreret proximior. E Senatoribus nonnulli iam donis, iam promissis corrupti, multa superbienti palato condiebant; tentandas, si opus esset, veterum leges, conciliandum Urbis fauorem: cogendum, si veniret, Amelium, certamini: denique mouenda omnia, vt Ardericus calumniae

noxam,

noxam (hanc ille inuidiæ nuptiarum, odio corruialis, prætendebat) vitaret apertissimè.

Postridie in eandem Urbem cum sociis, ignarus rerum confluxerat Amicus; inde Lutetiam versus, festinaturus commodius. Ingressum Urbis portam, appensus de more, detinuit libellus; cuius percussus verbis: ecquid hoc rei, exclamat, ô Methodi? incurrimus Ardericum. Turbati omnes deliberando negotio, commeant in hospitium: vix ingressi, de re, fere omnium sermones, & garrulum nouarum vulgus occupante, redduntur certiores. Forte Arderici famulus eo incidit; qui agnito Methodio, pauloque post intuitus Amicum; Amelium ipsissimum hunc esse non dubitans, Dominum adit præceps; inuenit solito festiuorem, accepto tunc à Lutetia præcone, Amelij paulo post venturi fugam nuntiante (præuenterat quippe nuntius Amelium, biduo scilicet latebris immoratum) imo adest iam Amelius, exclamat famulus; vidi hinc oculis cum Methodio suo, apud hospitem. Cumulauit iste lætitiâ Arderici: qui vtrique non mediocri præ-

mium pollicitus : admissis vno , vel altero suorum , rectâ tendit in hospitium. Erat interim Amicus seniore , & prudentem Methodium , de re consulens , an sistendum sibi , an breui com- meandum , Amelio si fortè , obuiaturis , quem , quâ , posset proditurum , præsumebant haud timere : in alterutrum non levis ratio perurgebat. Cum ecce insperatus Ardericus , implens clamore domum , adstat sollicitis , & ô , venisti , inquit , mollissime mortalium , decoro nunc primo gesto clausurus vitam : Ergo , aut prande prius , veluti apud inferos ~~comitatus~~ , aut si placet , hac eadem horâ properemus in caueam. Nouerat iam diu Amicus insanum Arderici furorem ; hærebat in responso , frustra se Amicum , deque mirâ similitudine , delusum Ardericum , testaturus : id enim timoris technæ dandum : & Methodij collateronis societas , contrariæ præsumptioni militabat. Igitur nil aliud subit aptius , quàm feram , qua modestia posset , ei curare tantisper. Difficilius negotium , ait , quam pro temeritate deliberandum : confluisse turbam : inquietari publici ho-

spitij

spitij familiam : ius hospitis , inmisso tumultu , fœdè violatum. Discederent ab Vrbe paululum , amoris extraneis arbitris , tantummodo familiaribus tuti , sub pari numero , ibi ventilato negotio , peragendo si fortè duello , in Urbem redirent. Placuit Arderico ; nec breues , ait , viliori vitæ inducias denegauero : aduocatis ergo suorum tribus , Amicum sequitur , cui totidem tantum socij adhærebant. Vbi in campi planitiem , (quæ latè dimittens prospectum , nihil insidiarum portendebat) conuenere : relicto vtrunque satellitio : semotum tantisper aduersarium , sic Amicus alloquitur.

Prodis , nescio , an innato robore , an præsumpto iure audacior , Arderice : at vtrunque scio deceptus. Excedis robore , sed arte vinceris , sed excederis agilitate : pensantur prouocantis vires , dexteritate , quam nosti , prouocati. Do factum crimen , quod obiicis ; an ideo iure prouoces , quasi æmulus flagitio grauis , ipsi pariter , & gladio succubuerit ? falleris egregiè : grauior huc sceleribus accessisti , violasti , scilicet sanctissimis amicitia , atque naturæ le-

gibus conculcatis , commissum tibi secretum , quod intimo claudendum pectore sponderas : accusas non sanctè zelans ; sed inuidus proteruè , qui se tibi , credidit amicum facilem : exponis ingenti periculo sodalis vitam , honorem , omnia , quæ proprio sanguine tutati debuisses : obnoxius ergo magis huc venisti . Si ergo pares certamini , tu robore , arte munitus hostis congressuri ; & aliunde innocentior iste ; quid non timueris ? æquius ille , si duellum liceret , prouocare te posset , inuidum , fœdifragum , arcani violatorem : & qui sub ~~humano iudice~~ causâ caderes , quasi aut hebetem , aut corrupendum speres diuinum . Retexe telam Arderice : Amicum , amicè monentem audis , quem solito similitudinis errore , arbitraris Amelium : fortè hac pertransij , Lutetiam cogitans , destituto sodali opem allaturus : saltem duello diuinâ lege prohibito renunties , & ad æquiores iudices re delatâ , si tanta peruicacia est , tandem dirimamus litem , vt par est , mitius . At Ardericus furenti risu cachinnatus : O lepidum cap t , inquit , quam germanas connectis gerras : noueram

noueram pridem te fœminam; linguæ potius, quam dextræ committis pugnas. Amicum te simulas, quasi mitior in congerronem desæuirem, quem iam diu pari fato conuoluere destinaram: sed vteruis tandem sis, alter in altero, orbem, ab euirato spiritu, liberaturus, non totum horæ dimidium, homo fueris.

Iam subitarium certamen, furoris impotens tentabat Ardericus; cum Urbis Proceres ab hospite admoniti, hósque subsequens, è plebe turba non mediocris, celeriori gressu obuiant decertaturis. En vobis intec ille, quæ prædixeram nuper, Ramberuillani optimi, egregium tandem iuueni concertatorem, nunc togata tribunalia appellantern, nunc sub Amici, æquè puniendi, laruâ, dissimulari cupidum. Venisti credo Galliæ nostræ propudium, vt & fugâ, carceris fastidium; & nugis, periculum euitares duelli; sed incassum: nullo hic focero, nullâ expugnatione iuris propugnaberis; legibus tibi parendum; aut mihi pugnam, si negas: aut iugulum debes carnifici, falsus crimen. Tunc Procerum senior,

homo synceræ fidei, Bradaulis nomine, cui cæteri non parum deferre visi: iussu comius, discedere Arderico, ad Amicum non longè à conuentu seuocarum, profert hæc pauca. Vellem, splendidissimè Princeps, prior Vibem nostram intrares prouocaturus, vt tibi potius, quam æmulo, consequendi auxiliij pondus ferretur vltro: nosti tamen hoc moris nostri esse, vt prouocanti vbiuis, & tunc maximè inclinemus gratiam, cum se nobis, aut honoris recuperandi, aut purgandæ calumniatoris inuidiæ, patronis adhibet. Inevitabile tibi superes ~~duellum~~ ni sub pudendâ noxâ confessione, publici serui ludibrio, (quod absit) amputaturi ceruices, exponi eligas. Sed quid ego Amelio, è vicina Gallia, ab edito, & sanguinis, & dignitatis, mores nostros prænoscenti; tamquam ab vltimo terrarum aduenæ, ista suggeram? Id vnum tibi audeo polliceri, nihil iniuriæ substruendum, quo æquè tutus procedas, ac si apud ipsissimos tuos Gallos decertares; id tantummodo patiaris, opus est, vt carceri honorario (arctius alij apud nos duello subeundo teneri so-

lent)

lent) te credas custodiendum; donec æmulus diem, tu vero armorum genus certamini decernas; venisti obtemperatam; id leges ferunt. Amicus non fracto, sed sollicito corde Bradaulim sequitur, actis prius gratiis, custodiæ liberæ, fidei liberalis; nonnulla fore subdens, quæ ibi expendantur commodius. Plures, corrupti scilicet, adhaerere Arderico, suorum, exequendi duelli, gratulationes infastas excipienti. Eodem vespere, præco Arderici nomine, Amico indicit, horam sequentis diei quintam, certamini fixam, legitimam destinari. ~~Vix ista digresso,~~ ecce novus à senatu, à iudicibus præco instat, legitimam Arderici provocacionem, omnibus fabis, pleno iudicio, comprobatam indicens: sibi consuleret, postridie designatâ horâ, aut proditurus in scamina, aut in locum rapiendus supplicij: certaminis excusariunculas, comperti criminis conscientia, legibus deputari.

Id unice torquebat Amici mentem, an sibi duellum inire, haud auerso numine liceret; nam periculi magnitudinem; imo & vitæ dispendium, inco-

lumi sodale, lucro adnumerabat. Se falso habitum Amelium testari (quod ante per Methodium, & socios intenterat) ludibrio videbat excipi, & cachinnis; nec nisi meræ ignaviæ, & timoris effugio deputari: ideo nonnisi frustra ulterius ingerendum. Sub tam anxîâ ergo sollicitudine, rogat custodem suum, Sacerdotem sibi apprime doctum, & probum, iubeat aduocandum: nec mora: adductus ille, & literis, & virtute paratissimus. Huic sub tutissimo pœnitentiæ sigillo, expiatis prius criminibus, cuncta sua committens. ~~Amelium~~ ~~rogat~~ ~~exixè~~, soluat hærentem animum; de sodalis charitate, paratum se duello: at si non liceat malle carnificis destinati gladio caput subdere, famam vulgi ludibrio; quam charioris numinis, violatâ religione, placitis contraire. Mirabatur Sacerdos pium iuxta, & fortem spiritum adolescentis, cupidus non tam arcto silentio obligari, quo tanti pectoris generositatem narraret orbi: , Eò inquit, res deuenit, dulcissime fili, vt duellum licitè possis aggredi; imo sub duelli nomine vitæ tuæ tutelam inculpatam: nec teneris

teneris carnifici præbere iugulum, ne, cum impio Arderico, manus conseras. Cæcis iudicibus, ad duellum cogentibus, neque errorem formæ perscrutantibus, culpa deferenda; id solummodo publicè testaberis iam adductus, id corde recoles tacito, tibi non tam æmuli, quantumuis peruicacis, sanguini, quam proprio tutamini, inhiatum: spretâ in super armorum optione tibi commissâ, vt nunc es, palliatus, & gladio accinctus, vocatus prodi: tutior sic procedes, nec duelli conditionibus indulgens: & aliunde dexteritate tuâ, inermi pariter hosti, facilius indultaturus: de cætero perge securus, aut insolito ardore entheus, me fallit animus, aut vinces: auspice Deo militas; dabit impietatis pœnas Ardericus.

Sequenti die, vix operante Sacerdote, cœlestis alimonix epulo recreatur Amicus: cum ad carceris fores adfunt designati iudices certamini, vrbis Optimates, plebs innumera, conflaturum in caueam deducturi; at vbi gladio tantum accinctum cernunt, dantes id arrogantix iuuenili, admonent Ardericum pari tenore procedat decer-

taturus. Iam caueæ commissis, excu-
 tiuntur sedulo vestes, ne quid dolosæ
 celarent armaturæ gladij, ne alter ex-
 cedat, normæ solitæ commensurantur.
 Tunc, concepto, de more, iureiurando,
 testatur Ardericus prior, crimen fa-
 ctum, non fictum æmulo, idque ritè,
 obiecisse, nec erubescit impudenti lin-
 guæ subscribere impius calamus, obsi-
 gnâque infandum facinus, gemma
 perfida. E contra Amicus, elatâ, quâ
 valuit voce, iurat in hæc verba cautus.
 Ipse, qui adsum, neque Regem vene-
 rabilem iniuria affeci, neque aut stupro
 Belisandam, aut spiritum hunc noxa
 violavi. Si mentior, si prudens, sciensve
 fallo, Deus me perdat, hoste trium-
 phatore. Conciliarat iste iam sibi po-
 puli fauorem, ingenti pulcherrimæ
 speciei maiestate; nec paucos etiam
 mouerat à Proceribus; qui conceptâ
 denuò innocentia obtestatione iam cõ-
 moti, faustis iuuenè precationibus, votis
 anxiis, victoriæ commendabant: fre-
 mente interim cum sociis Arderico.
 Tandem utroque sic à iudicibus, inui-
 cem composito, ut æquo situ, æquo
 sole, dimicaretur: secedit paululum
 Arde

Ardericus adinuens brachio pallium,
 laxatōque ferro irruit in hostem: hic
 è contra distringens pariter gladium,
 obrectus etiam pallio, dexter euitat
 ictum. Sicque paulisper velitans, haud
 velitantis Arderici furorem eludit:
 dum verò se expositum manifesto di-
 scrimini agnoscit, nec sub incul-
 patæ tutelæ moderamine tutum, nisi
 peruicacis nece; at, inquit, Deum
 testor, non tam tibi perdendo, quam
 conseruando mihi, iam hinc incumbi:
 Sic indignatus iustè, pugnans ex æquo,
 id prius curat, ~~vr hostis oculi in solem~~
 cogantur, aduersis radius hebetandi,
 & agilis consequitur: furente interim
 Arderico, & sagacem hostis induitriam,
 amotis dexterius ictibus, tuò insilien-
 tis, agnoscente iam tardius. Accende-
 rat certamen missus vtrunque sanguis,
 sed non ab immo; pugnatum ad semi-
 horam, alterius robur, dexteritate al-
 terius defatigante. Tandem furore cæ-
 cus detexit Ardericus latus, cæsim à ca-
 pite Amicum percussurus; quem iste
 decretorio vulnere aggressus punctim,
 capulo tenus, in viscera gladium ahi-
 gens, prostrat infœlicem. Ardericus

atroci gemitu lapsus, terram mordens,
 & extremam lucis vsuram, errantibus
 captans oculis, sub paucis singultibus
 indignabundus expirat. Tunc eius fa-
 muli, quos crederes gratulantes, sic ira
 hominis impotens, arrogans inge-
 nium, etiam domesticis, odio fuerat,)
 obuelato cadauere discedunt, nemine
 Ramberuillanorum adhærente, quasi
 eodem ictu, & Arderici vita, & emptus
 nuper applaudentium affectus interiret.
 Methodius cum sociis, victoris genibus
 profusus, tumultuariis gratiis, fœlicio-
 rem tantæ rei euentum, propitio cœlo
 imputant. Amicus iubitis, & lætitiæ ob
 victoriam, & doloris, ob damnatam
 infamissimi hostis animam, motibus
 medius, ligato leuiori vulnere, sic
 gratias numini reddebat; vt piè trepi-
 dus occisionem excusaret necessariam,
 conscium contestatus. Iam tunc Brà-
 daulis, aliique non pauci, meris, id
 quod euenerat, insomniis, id est, for-
 tunæ ludibriis deputantes, victorem
 recreandum perhumaniter cogebant in
 urbem: ille grata animi significatione
 se excusare: esse aliquid, vnde ocyus
 vrgeretur

vrgeretur in Parisios : nec laborem fuisse diutinum , nec vulnus periculosum : adhuc satis diei superesse milliaribus aliquot conficiendis ; nec prodigendum tempus , cuius vel breuiora puncta , venirent tunc rei suæ , pretiosissima : Nimirum timebat ne immoranti superueniret Amelius , recognitòque vtroque , exitus scenæ , quem meditabatur , interturbaretur. Igitur relicta Ramberuilla , iter capessunt , maturèque rem inuicem consulentibus , id visum aptius , vt ad confines Galliaè properarent dispersi , Amelium , quaque veniret , exceptum.

Interiecto biduo , Lotharingam ditionem ingressus iam Amelius , quinque tantummodo sociis adhibitis , & ne cui obuio nosceretur , personatus : notat ex aduerso pullatam equitum cateruam , pullato pariter curru circumfusam , cui se , equo celerius concitato , admouens , & quid sibi , funebris pompa velit , sciscitatus , audit cadauer Arderici odoribus conditum , paulo ante , ab Amelio interfecti , in Galliam ad consanguineum Aldelinum deportari : substitit insperato nuntio umbratilibus

incurrisse laruis, sibi visus: & vnde inquit, victor iam Amelius, quem scio nondum eò comisse! illi subtristi, risu incedere, nec dignati responsum, properare. Sed per Deum, vrget Amelius, apprehensis cuiusdam habenis, clarius aliquid, (tantilla mora est,) de inopino euentu protuleris amice viator: habeo certè quædam ad Ardericum, Ramberuillæ vt fertur, prouocato Amelio insultantem. At herclè, respondet fastidiosus, viuo desperaueris: Si quid occiso vtiliter insufurrandum feretro te adhibeas, nec plura: Séque, ab Amelio explicans, procedentes commilitones celer subsequitur. Iam quidam satellitibus Amelij, non paucos, à militari Arderici familia, Lutetiæ sibi visos recognouerat, hærentique Domino, suggerit prudenter, an fortè Amicus, ea necessariò pertransiturus, duellum auspiciis fœlicioribus conficisset: equidem, inquit, Amelius, neque id nouum haberem; egregiæ Amicæ fidei, satis congruum, ni eiusdem addictum Deo pectus, prohibito duello videretur obstare. Vt cumque tamen sit, capio omen, quo ab Arderico vindi-

Etiam, si minus sumptam, sperem tamen prosperiori fortunâ sumendam: pergamus seduli è tanto labyrintho, ocyus explicandi.

Vix dum milliaribus septem peractis, ecce Amicus obuius, Methodio, paucisque aliis incedebat admotis, quo à longè agnito, deposita persona, inclamat Amelius. O faustissimum occursum! teneo te, mortalium charissime, substiterat familiari sono perceptæ vocis percussus, aliunde Amicus: & teneo te, ait, Ameli, diu suspiratum. Tunc ab equis delapsi mutuis complexibus haud breui mora, nalerunt implicati, nullo verbo, sed multo corde inuicem colloquentes. Inde præter, re, vt erat, expositâ, è via publicâ, seceditur in syluam: dùmque fatigati equi laxatis frænis prato herbido dimittuntur: Methodio interim Amelij fociis, priscis, scilicet, familiaribus, euentum foelicissimum fusiùs enarrant: Amelius ad Amicum, (quem seorsim sub scenâ frondium natiuâ, abduxerat ad concessam,) non benè dissimulatis lachrymis, prodente verecundiam rubore, sic exorsus. Non est animus,

Amice

Amice fidelissime, leuitatis meæ apud te excusatiunculas contexere : non si quæ forent, in tantum frons hæc auderet obdurari, neque adeò abiectè de te credo, qui solum excusabili parares veniam, dedimus pœnas vterque : fuso sanguine, mihi Ardericus, ego tibi, fuso hoc pudore ; ille commissi arcani violator prodigus : committendi ego, peruicax occultator, qui, quàm te contrahendæ noxæ desperaram participem, tam contractæ iam, remedium, sperare deberem. Serus tandem agnoscere videlicet, quem præseruantem inuoluisse potuissem. Adueni : tamquam è machina præmen, tollendo hosti : adhuc placando Cæsari opem desidero : insiste fælix incepto : faustius aliquid, res nostra, sub tuis ominatur auspiciis : Ioue tuo, Saturnus noster venerit temperandus : vt eo miseriam videar cecidisse, quo te auspice erigar fœlicior : fecisses minus, Amice, si deplorato nondum negotio, aduocareris. Tunc male re-

pressa

pressæ lachrymæ , aduocato singul-
tu, verba turbant.

Ad hæc Amicus , complicatâ so-
dalis dextrâ nondum , inquit , Ameli ,
te prisco cordi , in integrum cre-
diderim restitutum , qui tam mul-
tis commouendam mihi satagis pie-
tatem : tibi etiam tali , me in-
fensum existimasse , læsisse fuit : in-
culpam , non in hominem (ni for-
tè mentis impos) inuehi potui : hu-
ius iam pœnitens , dubites sodalem ?
Ah nefas ! spiro tibi , imo te , Ame-
li suauissime , quem , vili emerim
saluum , impense capite. Sed rem
demissis logis , aggrediamur. Hinc
iam in Lutetiam nobis redeundum ,
teque alicubi tutius occultato , ego
tuo nomine , vincula subiturus ;
si concepto piissimo dolo , quem
ab egressu domus meditor , respon-
det numen benignius , liberaberis :
si quid aliud imperet , nihil chari-
tati mutuæ gratius peregero , nihil
amicitiæ nostræ congruentius , quàm
vitam tibi seruare , vilioris nostræ im-
pendio. Neque inde Iudicibus scan-
dalum

dulum aduenero, quasi pro Reo, quem
 iustè possent, innoxium adigantur, ini-
 què plectere: quippe ipsissimum me
 Amelium arbitrantur quam reapse cha-
 ritati victimam immolauerint: Iustitiæ,
 affectu syncerissimo imputabunt. Iam,
 quod aliunde obstare videtur, ne præ-
 dicto dolo inuitos in mei occisionem,
 & ab ignorantia traherem inuolunta-
 rios: inde amouetur: quia cum ex ad-
 ductis, quæ solum probantur, indiciis,
 non possint te iuridicè neci tradere: si
 tamen iniustè contendant, iam inno-
 cens, pro innocente, quæ est germana
~~charitas inculcatur.~~ Prohibeat id Deus,
 responder turbatè Amelius: neque ita
 impius dego, ut vel ex animo verba
 prolata dubitem, vel patiar adimplen-
 da; sed hoc vno me tibi dissonum pa-
 tere; caue contendas ultra, quod si in-
 sistas, inclamantem me, Cæsar audiat,
 necesse est, quique sis, quique fuerim
 prodentem. Quid impiam in me, in
 tuos comminisceris pietatem? Egregiè
 mihi sanè fonti libero, te in fonte per-
 eunte, Orbis applauserit: pulchrè te
 mihi arbitraris consulere, cui dempto
 breuissimæ mortis horrore, æternam

conciliari infamiam, non præuideris: tentas ne an insanierim Amice? Verumtamen memineris, ait Amicus, auspiciis, ut dixi, meis, negotium peragendum: ratum hoc esto: ego vero non aliunde auspicaturus. Nescis Ameli, nescis, quam fidei nostræ derogas, dum resistis: credis te pereunte, mihi in posterum, præter prolixiorē inortem, quid esse reliquum? Certè mitius mecum agitur, si in me vno, hac animā defungar, quam si in utroque. Sed Deus meliora: fælicius aliquid insinuat cor præfagiens: hinc multis additis, horrentem sedalem cecit impia. Ita pia, extorto adhuc consensu trepidantem; deinde reficiendis viribus abire; & vulneri Amici (sub æstiuis ardoribus, exasperato tantisper) confouendo, ad vicinioris vici hospitium diuertentes, diemque ibi immorati per occultiores semitas urbem repetunt.

Extruxerat nuper ad tertium à Lutetia lapidem, Carolus in Catholicæ pietatis, in regalis animi specimen, Cœnobium nobilissimum: utque celerius, & magnificentius opus cresceret, Amico curam mandauit; qui commo-

dus,

dius, & præfectus gazis, & religioni addictus impendia ministraret: iste non toto biennij spatio, superbissimæ moli, & à fundamentis erectæ imposuit summa fastigia, quibus, improbè suffecturum sæculum putasses: petita è diuerso orbe varij coloris marmora in statuas, non tam poliri, quam mira artificum industriâ, animari visa. Argentum, aurum, gemmæ, byssina, serica sacro cultui liberalissimè cumulantur. Tandem Monachis, in solatium, Bibliotheca, egregiis voluminibus referta: Deinde syluæ, pomaria, horti, fœnes procurantur. Deuinxerat sibi Amicus piissimos sacrae illius familiae animos, tot officiis; vnde quotidie post Cæsarem, statis precibus, Deo commendatum: Amicum etiam votorum participem habebant, haud vulgariter. Huc ergo datis litteris præmittunt adiuratos famulos, qui sub alto tanti pacti silentio, apud prudentissimum Abbatem curarent Amelio latebras tutiores, sed sub Amici nomine, occultando.

Fluctuabat interim Carolus curis decumanis, iam tunc futuro quouis Ame-

lij eventu, commotus pariter : nam victum, conflata infamia, consequeretur perpetuo : at carceris violatio, etiam victorem fugaret necessariò : fortè tamen Pontificis, & vicinorum Regum, ad quos confugeret, gratia, veniam captaturus. Sed quid si iuuenis, facilem sibi fastidiret Belisandam, & vitandas pœnas, prætenderet, tœdio nuptiarum ? Annuere ! Rogantibus Principibus, licèt rogare foret, vtcumque tamen, maiestatis opprobrium deaurabat : sed reuentem generum ambire, (quod tamen, si res eò adigeretur, faciendum,) que tantum accedo furo dedecus obuelaret ? O in quos, inquit, submurmurans, Parentum ætus, etiam in palatiis, editur proles fœminea ! Hæc Cæsari euoluenti, adstat Lodolphus trepidus, & Arderici cadauer delatum nuntiat : nec sibi plura, nisi quod pullatus foris Aldelmus, (hæserat occiso ille, arctiori necessitudine,) adeundi Domini copiam obsecraret submissè. Indulfit Carolus, pio numini gratias deferens tacitè, quod non iam ab vtroque latere afflictæ mens quateretur : leuius in alteram tantum

partem impelli nauim, Amelióque victore decentius, honori natæ, consultum iri. Confluunt interim purpurati, & quique Regis conspectu non habebantur indigni: omnes ab Aldelmiore, (qui iam post Regiæ osculum dextræ, dicturus surrexerat,) pendent defixi, fauore tacito, victori fœliciter Amelio applaudentes. Aldelmus postquam prolixius, nec tamen inde ingratus audientibus, descripsit pugnam, & victoris modestiam commendauit: eo se venisse, subdit, vt à piissimo Imperatore. ius sepulchri, (quod à maioribus, ad Regij ipseuoris æmulationem, ad optimatum despectum, Luteria mirabatur celeberrimum,) in fausti roboris iuueni impetraret; putasse feruidè magis, quam prudenter asserendo Regio honori, Amelium incusandum, contractaque calumniæ notâ se fœdatum, nisi duello, malè vulgò acceptam probaret accusacionem; ideò erupisse. Ergo, esto in viuum, (nam insanæ epistolæ proteruiam, præteribat cæcus,) illa acrius decertarent, & merito; iam defuncto hebescere; necesse fore, Non hominis,

non Regis, nedum humanissimi Caroli esse, ultra mortem sæuire : ipsum Amelium, & iuuenem, & ardentem pepercisse cadaueri : non charitate solum, & impensâ, malignanti licet, nobili tamen aduersario, reuerentiâ, sed similia accidentium metu prouido, & horrore, communium, fortuitorum, religioso : è bestiis etiam, exemplo pio, formicas aduocabat : incusato luporum ingenio, in consortia cadauera insuper sæuientium : tandem, inquit, si inhonorum corpus abiiciendum decreueris, me consanguineo imponam velut tumulum ~~_____~~ auro clamore feras, fatiandas tandem, duobus cadaueribus insepultis. Moutit instantibus lachrymas Aldelmus, apud piissimum Principem, facile voti compos, dummodo res ad Pontificem deferretur.

Vbi recessit, tunc publico fauentium plausu, Amelij fœlicitas extollitur, fuga excusatur : nisi quod Caroli maiestas, dissimulantis lætitiâ victoriæ, commotos iamiam, in preces, retardabat. Ludolphus tamen, quem & canities, & gratia apud Imperatorem,

altius

altius commendabant : hoc vnum, inquit, asseram apud te, Domine, nihil facilitate comi, Regibus pretiosius: inde te reuerenter cæteris maiorem suspicimus, quia prudenter iudicamus meliorem: detulit tibi fortuna coronam hæreditariam; cui, etiam liberam si fortè, suffragiis nostris, consilium detulisset: Debes itaque te tuis, non tam regem, quam regem iucundissimum. Quod si nec id imputare possimus; debetur quippè tibi, quantus est amor noster; at certè debes regiæ comitati, quidquid preces nostræ sollici-

~~tem~~ Arderici calumnia, miseri iam piata sanguine, famam puellæ regiæ restituit: vna est Amelii fuga, quæ, veniam retardatur, videri possit; at non deerunt viri doctissimi, hi que probi, qui iuuenis ardorem utcumque putent excusandum: dant facile, indagandæ veritati, duellum ineptissimum: at propulsandæ calumniæ, vnde honor, vnde vita periclitetur, fortasse sub certis circumstantiis licitum videntur conuiere: certè tenorem, quem obseruasse, dicitur Amelius, non excusarit solum, sed etiam commendarit

ipsissimus

Amelio ominabantur iam quid faustius.

Eodem die, cum iam sub dubiâ luce, turris claudendum ostium, præciperet Ernaldus: ecce puer, quem secum abduxerat Amelius, aduentare Dominum nuntiat, rogaréque, vt paululum aperto ostio speretur, (in prohibitis enim, nisi sub claro sole, ianuam aperiri,) statim offusis tenebris, accessurus. Stupet Ernaldus nuntium insperatum: admissio tamen obside tutus, adhibita prius militari custodiâ, venturum opperitur. Amicus, (Amelio interitus canis, in Cœnobij abdito, occultatis,) vix dum peracta hora, iud Amelij nomine, adornatæ sceleris personam impleturus, accedit: & parces, inquit, Ernalde fugæ nostræ, non tam violando tibi admissæ, quam decori tuendo; si quid deliquimus à de-nuò vinculis tradito, pœnas exegeris. Ille comis, nihil esse subdit, cur hoc nomine excusaretur: Scire quid iuuentus ardens sub honoris stimulis pati solita: nil deinceps futurum, (seruatâ in Regem fide, quod hospitis potius, quam vincti, saluti, non præstiterit;

cum id æquissimum, ut viri clariores, sub ope mutua, indolem probent, & per auxiliorum gratas vices, in altero quisque asserat, quod pro se timet. Egit Amicus gratias, affectus inerioris, novam propensi animi voluntatem exosculatus, cuius iam pridem candorem expertus fuerat. Tunc oblerato ostio, conscenditur: Dúmque vir, apparando cubiculo, instat ministris, iam Leonida hospitem exceptura occurrerat, ac facete subridens: Vincula, inquit, Princeps optimè, robustiora paremus, necesse est; præcauebitur cautè ~~ne ira~~ ram elabaris. Amicus, (quem probè de ingenuo dolo instruxerat ~~Sodalis,~~) at, inquit, feram libenter, Matriona nobilissima, ni superuacanea duxeris captiuo, qui vltro, spretâ libertate, quam recuperarat, dominos repetit. Inde post oppiparam, licèt subitariam cœnam, longam de Arderici nece, miscentes confabulationem, sedant quieti. Manè, rem Carolo deferendam, monet Amicus, & scriptum epistolium, (quod ab Amelij manu detulerat,) tradit Ernaldo: quo properè in Lutetiam abeunte; rogat Leonidam Amicus,

vt Methildi, quod, serus licet, rescribit, deferatur. Leonida festiuè comis, videris, ait, ne nouos miseræ fucos machineris: iam satis nouercalia penè matris dicteria passæ, stupidam pietatem insimulantis. Benè habet, respondit Amicus, securâ degis, ô domina, tantum caue, ne limas iterum porrigas, nève gradatos fune cœna dissimulet. Ergo aliud etiam ab Amelio epistolium, puero ignaro, quid ferret, commendatur, Methildi adsportandum: prudenter quippè id cauerant, ambiguam enim ad miraculum similitudinem, dissimilis tantummodo, characterum, pictura discriminabat.

Ingressus aulam Erastus, & alij quibusvis Amelij reditum nuntians, in diuersas sententias Aulicos distrahit; hi incusare iuuenis temeritatem, qui nondum sub certa venia, periculosa causæ vltro se implicet; alij nihil prudentius fieri potuisse; hoc sole, calumnie tenebras euanescere: iam nemini, stupri reum habendum, nisi temere: qui securus de innocentia, ad iudices spontè properaret intrepidus, plus liberali reditu gratiæ apud Imperatorem,

ratores, sibi confidendum, quam decorâ fugâ, iræ sibi conciliauerat. Carolus, (cui nullus tragœdiæ tantæ exitus poterat obuenire faustior,) admissio Ernaldo, & ex industria, adhibitis quique aderant, purpuratis: adhuc sub seueriori larua maiestatis, epistolam resignari iubet; quam, Ludolphus recitat, in hæc verba. Amelius Domino. Habes sanctissime Imperator, animo magis, quam corpore vinctum tuum, discesserat certè, non fugerat, qui tibi redit: nec sibi, præsens timet à calumnia, quem, solius fugæ suspicio, sic torserat absentem: ut castitate libertate exultet vinculis, Domino gratioribus: cætera tu prouideris. Vale.

Amelii summissionem, commendantibus: Carolus Ernaldum admonet, tantummodo, ne solitâ incuriâ turrim custodiat: de reliquo consulendum: fateri tamen grauissimam Amelij causam, visam, hoc vno gesto, vtcumque releuari: multa tamen adhuc discutienda superesse. Discedente Cæsare, plurimi Optimatum, multis Ernaldum interpellare, multa committere, quæ suis verbis deferret ad

Amelium; fausta omnia portendi, spem foueret; singulos sibi, qua arte possint, patronos apparari. Huc syncerus certe in Amelium amor impellebat, sed & iste non leuiter inde stimulatus, quod eò rem deuenisse iam videbant, vt Regis generum merito augurarentur.

Hilari iam sparsò, per palatium, rumore, Methildim, dissimulati Amici, epistola inuenit; quam amoris arbitris, trepido gaudio resignatam, legit sub hoc tenore. Amelius Methildi. Serus rescribo, at puto non ingratus: habet iam pieras tua, hoc nostro reditu, quod huc magis non solum optet, sed prætendat: quæ ergo benignitatem indulseras desperatis; rebus iam melioribus, adhibe diligentiam.

Methildis captatâ opportunitate, sequenti die, aduocat Alcuinum (cum quo, iam sæpè rerum conscio differuerat) vrgendum monet Cæsarem piis rationibus: degere periculosè alumnam, non solum pulchritudine lachrymis corruptâ; sed & curis, salute vitiatâ; cui ad illum vsque diem, vix aliquid leuando dolori; sed tantummodo amouendæ desperationi: instillatum. Mi-

rum,

rum , inquit , modestissimè urbanus Alcuinus , si Methildis virili penè spiritui , fœmineum etiam aliquid non immisceret : ardor præproperus, intempestiua celeritas fœminam produnt; tempera affectum domina , negotio confouendo ; acerbus ab arbore fructus tantummodo puerili , aut muliebri palato , non ingratus ; nec nisi mitia poma , viris ad gustum. Satius duco , si , iam affulgente hac luce , alumnam plenâ spe recrees , afflictam erigas : quam importuno feruore liti faueas : attendit in hanc rem orbis , ô Methildi, apud quem Cæsaris maiestas traducitur, si festinat. Ego quamprimû Pontifici rescripsero, vicinos Principes, ~~et nunc~~ purpuratis sollicitant in idem : horum legatis , idque lente , venia cum nuptiis , pariter indulgenda. Annuit, subridens Matrona , & mirum etiam , inquit , si Methildis è colo , & fuso, non eandem rerum notitiam eberit , quam è tot libris Alcuinus ; vna est, ferunt , charissime Pater , Minerua nostra ; sed quæ aliter telarum pectini, aliter Doctorum calamo adspiret. Tu tamen , suggerit iam abiens Alcuinus,

vtri adspirationi, eruditiunculam hanc debeas, cogitaueris; vt quidquid ultra feminam consequeris, roborando in solidiores virtutes, animo impendas. Methildis prudentissimi viri monito, adiens Belisandam, exporrectiori iam fronte, suauius habere iuliet: sperare se, neque temerè, longè quam putaret quis, faustius negotium processurum: & certè indigebat mitiori hoc verbo Belisanda, quam curæ morsu tacito penè confecerant.

PHILALLELIÆ

LIBER III.

SITIEBAT interim, interceptam Irenis historiam instaurare: tuncque Methildis verbis exhilarata, aduocat, captato otio Dorotheam, rogat progrediatur; quæ repetito codice, dominæ assidens, cætera sic profequitur.

Dolebant Irenis sodales, in primis amitæ, virginis marcorem indies succrescentem:

crescentem : utque amabant impensè, sollicitabant tuendam commodius valetudinem. Suspiciabantur, id quod erat, efferatam in se puellam; atque promotas tandiu, per imprudentiam, vigiliis, cibum iusto tenuiorem, & verbera, ægro tunc corpusculo inflicta sæpius, increpabant commotæ. Nihil ad hæc Irene: nec à maceratione carnis, neque ab attentioris mentis precibus, pro impetranda misero Remigio venia desistere: dùmque optatæ pœnitentiæ conscia non redditur, languere, tristari, neque grato sodalium commercio commis assuescere. Iulia interim, & Monachorum preces, & Selij imperium, in septimo imperatores petit Cœnobium. Ibi apud sanctissimum Abbatem multa conqueritur, de intempesto Virginis feruore, nihilo mitius ægerrimis certè membris, quàm sub integro robore, consulentis: inæstam degere, semotâque, iucundissimâ, non ita pridem, literaturæ operâ, curis tacitis visam confici: Curaret igitur, & subditorum precantium pietate, & suo in Irenem vel consilio, vel imperio, reuerenter osculando, eius saluti consulere. Selius,

qui non solum moribus, sed etiam Ire-
nis suæ prudentiæ, multum, vt par erat,
nouerat deferendum: afflictam Iuliam
suauissimus consolatur; nihil spiritûs
humani, etiam purissimi, affectibus
inconstantibus; raro vel in dieculam,
sub eodem tenore persistentibus, auras
his adflare aduersas, iam serenum, iam
nubilum commouentes: fortè puellam,
permittente amico numine, internâ
aliquâ tempestate, vexari, vnde æstuan-
ti menti malaciam, multiplicatis votis:
& afflicto asperius corpore, tentarit re-
stituendam; nec immerito; nam neque
pretiosius auquâ in hac vita, quam
mentis quies, Deo defigenda: neque
istam aliunde felicius perquiri, quam
quibus Irene: cupitam pacem spiritûs,
inducto membris bello, comparandam:
monebis tamen Iulia (concludit pru-
dens Abbas) meo nomine, vt dum va-
letudo, solito nutat ægrior, non aufe-
rat, sed differat corpusculi cruciatus:
nec miretur, dum mens (si fortè inde
prouenit affectus mœstior) tot subitis
conturbatur insultibus: neque enim
aliter, nisi sub his procellis, coro-
narij flores, vernari solent: vnius esse
Patriæ,

Patriæ, sudam serenitatem, & hanc perennem: Sanctorum neminem, nisi hac, portui appulisse: ibi victricibus, tot breuium, tot scopulorum, tot vndarum puppibus, lauream immarcescibilem imponi: cauendas tamen interim Sirenas, pellaci cantus peste, à via retardantes: & maximè carnis echenci-dem, immensæ moli, ni pereat, obsti-turam.

Discesserat iam Selius, cum abituram pariter Iuliam occupat Remigijs, fronte, in callidam hypocrisim, apparata, multa, de Irenis ægritudine, deque adhibendo ingerens, ~~quod~~ esse puellæ sanctimoniam; indolem tamen, quod expertus iam ~~ea~~ didicerat, ~~patrum~~ duriorē: neque monitis cedere; neque nisi iudicio proprio, quid veniret utilius, arrogare: ergo, ut persuasum habeat morbum, nisi sibi videatur, nullo medicorum consilio, peragendum: & certè melancholiâ laborare: huic, nisi prædicere-tur, furorem prælagiri; tenacissimè ab humore atro, infici phantasiā, hac inde læsâ, rationis luce abolitâ, mentem offuscandam: quærendum nece Ta-

rio medicamen, obstandum principiis, ne serpens malum, morisque conualescens, spem omnem truncaret curationis: efficaciorē hanc è Cælo prius querendam, daturūque se operam, ut votis omnibus, à numine benigno eam sollicitet: nec tamen spernenda humana medicamina; irridenda vero ista virgunculæ contumaci, nisi piè delusæ applicarentur: agendum cum Irene, tamquam cum pueris, quibus absynthia terra, permulsum melle poculum ministrat. Do tamen, subdolis addit, fæliciori genio, Iulia, quod fortè mihi iam dudum delata potiuncula melancholiæ, ut ferunt, præsentissima: reposueram hanc diu, quæ nunc tamen diuino ductu agnosco asportatam: aqueus est humor, quem fastidiosa licet, non auertat. Tunc pestilens à veneficâ pharmacum tradit ignaræ: & caue, inquit, medicamenti nomine, offeras Ireni, nauseauerit: quin sitibundæ aquam poscenti, fac porrigatur: ni enim fefellit amicus, Irenem nobis hinc nostram, restitue-
mus.

Iulia, accepto audiuiſſimè vasculo,

actis

actis ingentibus gratiis, hominis sollicitudini, lætior decedit, & eodem die, præmonitæ sodalis industriâ, inter cœnandum, Ireni potiunculam administrat. Sumpto pharmaco Virgo nihil mutatur: quò enim occultior, eò certior; quò lentior, eò etiam pestis parabatur efficacior: per plures itaque dies eadem se habente Virgine, conscia Iulia, commendatæ tam nimis potionis vim irridens; Remigij tamen pietatem tacitè commendabat. Nondum trimestri exacto, multa patitur Irene, non iam ex familiarium opinione; sed ex proprio sensu, aut se valeat curantem, aut certè aliter affectam sentit, quàm solebat; felle iam suis, vel non bene, vel habere insolentius. Inde Parentum cura sollicitior in remedium; incusare puellam, quod tardior, inualescentiam morbo, manus daret pellendo difficilibus, qui pridem leuissimo medicamini cessurus. Tactus temperies, vel imperitis, suspicionem febris amovebat, ideoque roganti Virgini, non aduocandos medicos, concedunt; mutandam tamen somni, cibi, salubrisque status, rationem præcipiunt: indulgendum

dulgendum corpusculo blandius, si forte prisco vigori reddatur vltro, asperioribus scilicet amotis. Cedit Irene votis condolentium; quidquid macerando corpori subtrahit exterius, interiori spiritus affectu, & assiduis mentis in Deum eleuationibus compensans. Neque tamen sublatentis damni radix decrescebat, quin aucta in dies, prodebat affectibus clarioribus; nihil vnquam, vel leuissimè Iulia suspicante (exciderat iam memoria) à Remigij dono, id ortum; cui quidem, cautè fertior, euentus imputandus.

~~Conuenerant~~ non rarò Matronæ consanguineæ indolituræ, Virginis valetudini, quam arctissimo necessitudinis vinculo, & matris veneratione diligebant. Has inter quædam, (cui Irene, cum ob præclaram indolem, tum ob mores modestissimos, longè addictior,) seorsim cum illa agens: heu qualem te, habemus, Irene mea! occulto tabescens fascino, tuos enecas. Ecquid doles? aut vnde virgo, cui humanarum rerum cura imperuia, curis conficitur, familiam confectura? Si quid prudens, sciensque sublices Irene, desipis,

desipis, dum fallis: si ignotus tibi languor, quid saltem languoris effectus celas contumacior, nec medicos admittis, datis signis, venenum aucupaturos? falleris, si salutis, melioribus impendendæ incuriam, Deo gratam existimes: ipse, qui morbum parat, haud spernenda imperat remedia consueta; tentas numen, si ab vno, spretis, quæ commendavit, medicamentis, opem sollicitas. Ergo cede puella, amicè consulentibus, ne peruicaci ingenio demus, ereptum nobis familiæ splendorem; nec solum mortem intemptam, sed pariter doleamus proteritæ morientis; illam haud inuitè feremus, subente Deo; huic, etiam post cineres, meritò indignemur, te incusatâ.

Crediderat Irene, effectus potius conscia, quam causæ, è Remigij culpa, dolorem contractum, corpori nocuisse: neque mirum si, ab animâ Christo recuperandâ, curæ sollicitæ membris officerent; cum, fruendæ pulchritudinis caducæ ardor, olim Britaldum penè confecisset: ideò modestius subridens; ast ego, inquit, iam denuò aliquid

pari non dissimulo; quid verò illud sit
 exprimere, ingenuè fateor, haud po-
 tero, nisi simulauero: mœsta diu de-
 gebam, & languidior, cœlestium soli-
 tudine, animam, urgente: cum iam
 familia morbum, sed somniatum au-
 gurabatur: omen visa fecisse, quod
 vulgò dicitur: sic iam ægrius habere
 videri possum. Deinde morum candore,
 rerumque ipsarum, quas versat,
 ignorantia, plucula suggerit Virgo,
 quibus se præter solitum affici, præ-
 sentit: vitiatum scilicet omnino gu-
 stum, nulla non sapidiora nauseantem,
 solumque viliuscula appetentem: &
 quandoque ignotis, ferèque fictitiis
 cibis inhiantem: incessantem grauem
 per quietem, insomnia grauiora; in-
 iustos iræ motus, inuitoque iudicio,
 fastidia: tumidiores papillas, aqueo
 quandoque humore perstillare, alio
 interim alibi denegato: sentiri haud
 rarò viscera subitis, non tamen vanis
 motibus subsultantia. Addidit alia sub
 eodem tenore haud dissimilia. Inter-
 rupit lectionem Dorothea: & mihi, in-
 quit, domina si adessent, hinc maximè,
 Virginis innocentia probaretur: non
 poterat

poterat maculasse nitorem, quæ nec maculæ vestigia agnoscebat: videamus quid præsumpserit admitta confabulatrix. At Matrona, cui non rara soboles, multiplex similibus rerum indiderat experimentum, horrens ad singula verba multo tandem suffunditur rubore, ut & Virgo, inopinum aliquid passam intelligeret: quæreretque trepidula, quid inter loquendum subierit, unde tam insperatè turbaretur? Admirata Matrona, simplicissimum Irenis candorem, intermixtis dolori lachrymis: proh, inquit, infaustissimam puellarum, inò, (derur id consanguinitatis iuri,) stolidissimam! Siccine quid patiaris ignores, consilia necessario, que committis: insperato, pudet dicentem, stupro temerata, subsequens foetus tam surgit inopinus? Irene misera clarius te gravidam agnoueris, quam non virginem; ni fortè pari vel stultitiâ, vel hypocrisi, ignotum tibi iactes, an sis iam mulier. Caue tibi puella, in dedecus familiæ tantæ, nata: parentes piissimos mone: plusquam satis sit, cœlesti sponso, adulterum obtrussisse, quin denuò, flagitio publicato, æternum

æternùm gemituros, oneres hac infamia: curabunt isti latebras tutiores, ne tumore ventris, breuissimè exhibendo, fabula vulgò fias. Quod si te prodere timeas, remitte mihi id negotij, Eugeniã matrem duro, sed necessario vulnere percussuræ.

Non alibi virtus, viriles, infirmioris sexus animos, probauit manifestius: conticuerat quippè Irene interim, nulla, vel demutato vultu, vel perturbante motu, signa exhibens, vnde intendenti cunctis Matronæ, siue deprehenso scelere, conscientia, siue integro pudori, fauor notaretur: Deinde voce serena subdit; non pœnitenda hucusque cœtus nostri conditio, impiis etiam, nedum tibi, qui ~~etiam~~ ~~id est~~ ~~debetur~~ detractionibus impenetrabilis; me tamen, inexcusabili iam vitio, notatam gemis, quin narrantis simplicitas te retraheret: certè adultera Christo, non ita ignara rerum, veniret consanguineæ: eo pudor syncerior Virgini, quo minus nouerit, fœminis, consue-
ra; mysteriis penè, quidquid ad fœtum pertinet, deuoluens, veneror tamen disponentis sic consilium naminis,

iam nemini proba ero, quæ tibi clarissimis, ut fers, signis, non tam suspecta, quam noxia deprehendor: dabo hinc innocens pœnas, quas aliunde agnosco non indebitas: ipsum tamen conscium testor, nec leui nutu, virginei sibi thalami fidem violatam: cætera ut sibi placuerit, prouideat. Tunc Matronam relinquens, in gynæcei abdita se recipit, & tacito, sponsum Christum pulsat, suspiriis.

Matrona nec datis iudiciis potens conuiuere, sed nec ausa, simplici pudori arrogare nefas, dubia certè doloris conscientia, adit Eugeniam, nihil puellari opinioni, nihil nobiliori familiae utilius tunc præsumens. Hæsit illa, nec auctore infauisto nuntio, horrore ipso tardante credulitatem: subeunt Irenis suæ spectabiles dotes; ac tandiu per summam innocentiam, probata vitæ ratio, nec, subæratum subito aurum, nitorémque fœdatum, præsumit temerè: aduocat turbata Irenem, ac signa candidè confessam, stuprumque constantissimè negantem, dimittit tristior: vnica spes afflictæ, si fortè vteri tumor, (eneruato iudicio-

rum

rum reliquo apparatu,) non succederet: in id lyncæis oculis tota defigitur, sed ubi paulatim, & decrecentes vestes, & furtiuo onere, grauata sensim membra, cernit dedecori subscripsisse: doloris impotens conuocatis cum coniuge sororibus iam idem trepido corde decoquentibus, rem exponit. Illæ percussæ verbis, albo pallore genas inficente, muliebri eiulatu clamores tollunt. Animosior Hermigius increpat fæmellas, planctu proidentes, quod seuerissimo arcano dandum foret, sed frustra: iam accurrentes ancillæ, quamuis dimissæ celerius, doloris causam fuerant aucupatæ, paulo post, quæ harum mos est, rumorem sparsuræ; ita factum, vt breui in solum gementi familiæ, sed & frementi populo, dedecus innotuerit. Præcipit afflictus genitor, nequis exterorum inde, in conspectum puellæ admitteretur; abdita gynæceo, Parentum etiam, oculos offensos euitaret: quasi per speciem morbi frequens decumberet: Discutiendum morosius, quid rebus opus esset. Adhuc videlicet, vt ad veterum succrescentem genitrix, sic ad edendum

edendum factum, prudentior Pater,
 fidem suspendebat: forte incognitum
 morbi genus, aut examinandæ virtuti,
 occultum Dei arbitrium: imò & perui-
 cacis dæmonis dolum, conciliandæ
 desperationi, ibi intercessisse; eo quippè
 existimationis, anteaactæ vitæ integri-
 tas, promouerat Irenem, vt non tan-
 tum vnus Pater, sed & coæuæ non-
 nullæ, connutritæque sub eadem disci-
 plina virgines, huic potius putarent
 credendum, quam oculis fallacibus:
 dummodo quouis effugio, vitari possit
 opprobrij assensus. Interea, (quamuis
 peius aliquid amitæ, quædamque aliæ
 Virgines suspicarentur, imò crederent,)
 hæ prudentes commiserantes, Irenis
 vicem dolere, & a constanti, serenó-
 que vultu, indicia capere, probandæ
 innocentia, robustiora: votis placare
 Deum, adlucet his tenebris, labemque
 cœtui purissimo auerteret. Quos be-
 nignioris chori gemitus, cecinit qui-
 dam his carminibus. Præteri, quæso,
 subdit Belifanda paginam Poëticam:
 nescio quid sibi volunt authores aliàs
 prudentes, seriis quandoque, has mi-
 scentes nugas. Mihi certè, quos Cy-

gnos vocant, anseres semper obstrepunt. At, non sic aliis, iudicij limatissimi, inquit Dorothea; Musæ dicuntur fœminæ, nec vnquam fœminis plenius adspirarunt. Odius cum aliquorum virorum indocta turba, & penè fœminea, quæ ignoramus: non sic doctissimi Ecclesiæ Patres, quorum innumeros Poësi sacra deditos, apud Methildim ab Alcuino referri, audiui olim. Ergo bonâ, puellaris fastidij tui veniâ, lego carmina, quæ ita:

Mæsti, coronam verticis, auream,

Raptam misellis, taxea suppleat:

Prisci nitore, munera perdimus:

Nullâ noxâ, subiicimur nota.

Non auster, ~~omnium lili-~~ Silens

Sic præs adussit, limpida fontium

Non sic ab apris, sordida fluxerint.

Ecquò furoris, vergere destinas

Monstrum, serenis, mittere nubila,

Natum: profanis, sacra reuolnere,

Quiduisque purum, reddere turbidum?

Ergo latebis? nec mala crimina

Pœnis luentur? obteget intima

Infamis artis machina, pessimum?

Cen sepe lymphas gurgitis, innatans

Iam iam tenenti, sepia labitur
 Atroque misso, callida, fluctibus,
 Quos decolorat, conditur inuis;
 Sic atra nubes condere subdolam
 Causam reatus, sustinet improba,
 Crescant dolores, quo magis insciis.

Elete sodales,

Pectora duris,

Plangite palmis.

Tunc cineres fulvaeque coma, frontique
 decora

Spargite, templorum figentes oscula
 portis:

Ignaeque exhalent, maesto suspiria
 corde.

Tu contumaci sis licet, indole,

Sensibusque nostros fallere auctior:

Nunquid superni numinis impius

Mentem putabis luminis indigam?

O caece nescis! sat memorem Deum,

Vindicta cogit: sat furor, impiis,

Instat flagello, cadere nescio,

Aeterna quamvis verbera duplicet.

Benigna dexter coniice lumina,

Caste caterna, dedecus amputa,

Iam Christe tandem: detege sup-
 plici

Causam malorum, quo sibi reddita,

Reddenda

Reddens amores pectore dulcius,
 Teque, & sodales exhiberet : moras
 Signas reponis : sacula flebimus :
 Mæstarum amaras combibe lachry-
 mas,

Dulcis si amantiùm causa repellitur :
 Addant nec aris, vincula florida,
 Si pius iuuabunt munere funebri :
 Talis supremo pellitur aethere,
 Immersa fumo, candida stellula.

Elcte sodales,

Vota negata

Pendite vita,

Si eam mæsta placent sponso, cui duci-
 mus auram,

(Aura manet potius, qui nobis) ferre
 tenetis

Pectore, si que potest, dura spectacula
 scena.

Irene tot mentis curis æstuans, immo-
 bilis affectu, Christo tenacius adhære-
 bat; iamque non morbum illum, sed
 dæmonis illusionem probè intelligens,
 (nec enim turpissimum Remigij machi-
 namentum vel leuiter præsumpserat,)
 corpusculo seuerius afflicto denuò, non
 sibi, sed familiæ, sed Virginum sonda-
 lium læsæ opinioni, opem implorat
 inge

ingemiscens: frequentius tamen aliunde constantior, nec his immorabatur. Nouerat se crucifixi sponsam tot olim expositi ludibriis maioribus; nec vnquam decentiorem, quam sub immerito probro: illo iubente, (quem intus suauissimum sentiebat,) durioribus exponi, deputat in delicias. Quid enim, inquit, si scortum vulgò ducar vilissimum, sponso gratior: aut vnde non vana, puellaris que fallaciæ plenissima, probatim prisca vota, quàm sub hoc onere? frustra simillimam me sponso optaram pridem, si nunc succumbam: per has infamiæ, mortisque procellas, vt tutior, sic celerior ad illum nauigo; lunatus, suauioris amplexibus, portus, læuioribus turbulentiis aditur tantum: nesciunt Zephyri blandimenta conuehere, huc conantem. Quid tunc si indignatus Britaidus vitam eripuerit? nonne gratissimum, si hanc animam fudero, seruandæ pudicitia? Si profanæ zelotypiæ, cedit sanguis, diuino amori charior, immolato pudore litans? aut quæ magis dilecto placeat sponsa, quam quæ non alienâ, sed suâ rubet purpurâ? Amor obiecto obici

non succumbit ; crescit dum comprimitur , impedituras moles calcans robustius ; dummodo in dilecti peruadat amplexum , inter medias hastas , intrepidus penetrabit , admotos ignes hauriet au'dissimus : si cautibus abscondatur præruptis , eo lacerandis obiter membris , contendet hilaris. Obiice feras , nullibi faustius , quam sub harum visceribus, sepulchrum credet ; vna sedet irreuocabilis sententia , dilecto frui ; hunc si redimat, fortunas, vitam, famam , quidquid denique fuerit , distrahent vilissimo , prodigiosus impetu, affectu prodigus. Ergo tibi , constantiam hanc , pectoris , ô Amor : tu vero timor, tuas tibi res habe : durabit examinandæ etiam, animolitas. His verbis confidentior , curis numini commissis, secura pergat : grandi parentum, sodaliûmque stupore , quos humana maior rapit Virginis constantia. Certè Irenem , imperturbabilis propositi, tenacem , nulla vis dimoueret, quam vel etiam fracti orbis ruinæ ferirent impavidam.

Interea Selius , quem , vtpotè virtutum semitas expertum probè , nec tur-

bo tantus, à neptis existimatione commouerat : impensius sollicitando numini preces assiduas, & efficaciora adhibet sacrificia : inuisebat non raro Virginem, aduocatis è sacro penu, exemplis in solatium : sperandam post tenebras lucem clariorem, hancque ab ipsis moris cumulata : strata nimium Iosepho, viam ad imperium, ab iniquâ calumniâ, subque decoloris maculæ, umbratili suspitione positum, somnias ænigmatum umbras clarius exposuisse : publicato ab adulterâ pallio, purpuram subrogata, & infano mariti furori, fauorem Regium. Nullo studio Iacob nati sortem euolvere potuisse feliciter : plusquam satis molestissimâ, deuorantis bestię, præsumptioni, hoc exitu, compensatâ. Susannæ adulterij temere conuictæ, firmioris spei radices iactas : indeque virentem adhuc seniorum læciuiam, senili, pueruli, iudicio damnatam, non tantum accusatæ, honoris abstulisse, quantum absolutæ taudem præstiterit : oppressi iniquè pudoris clamores tacitos, spiritui, quasi in soporem gratum composito, nec interim suscitando, indixisse vigilias : &

vultum rubore pariter, veloque contumtum, ab his nubibus gratius, in speciem solis, emerfisse, afflicto coniugi, familiæ congementi. Tandem, non multum, tibi, inquit, filiola, restat confusions, quam enim vltra constitutum natura tempus, viderint intumescere, ægram potius, quam grauidam agnoscant, necesse est. Si autem permitte Deo, id edenerit, vt phantastica hæc vteri gestatio, consueto germanæ fœturæ mense, desinat, imo (cur enim non timeamus nobis ab hoste callidissimo?) vt & fictitia proles edi videatur: ineuitabilis calumniæ pondere opprimente; tunc diuino nutui syncerius adhærendum: minus amat, qui licet tormentis constans, ~~ignandam~~ his metam, cupit tamen: sponso æterno, æternos si iusserit cruciatus, offerre fatage, nedum vitam breuiculam, ab humano iudicio, respersam labe, æternum propterea ducendam fælicissimè.

Irene, iam sibi probra, subdit, voluptatibus adnumerata: expertam noscere, quam hinc arctius Crucifixo suo vniatur; nec vllum sibi thalamum ambiri,

ambiri, tanto complexui, cruce gratius: fateri se humanum aliquid non dudum passam, non tam sibi, quam familiæ consulentem, sed, & hanc sollicitudinem iam sponso iniectam, charioris cœtus rebus non indormituro: vnum ab auunculo petere charissimo, vt quotidie faciens, id sibi impetrandum curet, ne vel vnguem, ab incepto itinere deuiarit: id si daretur, quæuis alia, quæ mundo vel placent, vel horrentur, nec hili sibi habita: vterique sui, conferenda, tumori apparenti, euandam scilicet vmbra, nudum vocabulum. Id iam iam discedens nepti aduertit Selius, (ingenti virginei sermonis pietate hilarior) ~~in domestica syluæ ambulacrum~~, sed occultissimum, putaret spernendum: si enim fortè, naturæ morbus is esset, non aliunde efficacius sanatum iri: præmonitis etiam parentibus, ne id puellæ interdicerent.

Iam longa interim fabula, totius ferè vulgi animos detinebat: vix vllus inuentus, qui dubiâ saltem trutinâ castigaret examen: omnes fictam chymæram, verissimi monstri deputabant hor-

rori, inde ablatum sibi sacrilegè, vir-
 turis exemplar dolere, virgineoque
 speculo, obductam maculam; non
 aliunde fœmineam instabilitatem pro-
 bari clarius: temerè deinceps fidei ali-
 quid superstruendum, caducæ basi;
 post lapsum Irenem, solummodo im-
 prudenter, mobili reliquarum ingenio,
 quidquam, virtutis solidæ, conceden-
 dum. Mirum! ipsa prisca miraculi no-
 titia flagitio probando coniarabat: fo-
 tam tunc forte, arte dæmonis, hypo-
 crisim: Sed Deus meliora: qui larvam
 mimæ abstulit agnoscendæ: quod si
 verè tunc pia, absque dubio occultè
 superbientem, meritò apertâ luxuriâ
 punitam: ~~manifestè interius~~ ~~con-~~ ~~terius~~ ~~indicata~~
 indele muliebri, solum ad inconstan-
 tiam, constantissimâ: Subsannabant
 alij protërve familiam, quæ Virginem,
 à probro, conata vindicare: tanquam
 lepidissimi cerebri commento, novam
 Nanam insolitæ fœturæ obtruderet.
 Inludebant quidam per cauillos &
 scommata Parentibus, qui, natas con-
 nutriendas Ireni, olim tradiderant, ab
 vnâ, cæteras omnes suspicati: quasi
 sub Vestalium titulo, Cypriis sacris fa-
 cile

cilè initiandas: vernasse Erycinas plantas, in Hermigij domo, quæ tamen Aricinum nemus subdolè venditabatur. Id erat scilicet, quod serpens callidus machinabatur, virtutem suspectam, & vulgò reddere incredibilem; obstans fallax inceptis pulchris, nequa deinceps virguncula viam aggrediretur, à fine dubio, trepidè sibi præcauens. Si quis, & is rarissimus aliquid de cœtu religiosissimo mitius præsumeret; nec obgannire ausus, tacitus spem meliorem decoquebat, haud leuibus irrisorum diceriis, calumniantium ludibriis excipiendus, si quid ingereret modestius. Nouit, & tamen patitur ista numen, quæ est arcanæ, prouidentia eius, dispositio, alto pectore, in præfixum vsque tempus, rem dissimulans.

Nulli prius, quam Britaldo delatus rumor tristissimus, impotem iræ principem commouit atrociter; somniatis si fortè consternendus, auditis, penè rapitur in furorem. Hoc erat subdit Belisanda, quod ab initio machinamenti, timueram Ireni nostræ; heu Dorothea, quam ingens laborum pondus imminet

iam puellæ. Sed habet, inquit Dorothæa, sponsum fortiorem; vertet in melius quidquid profanus princeps durum decerneret: attendamus: Serpserat per triennium ignis, eo sæuior, quo occultior: imperarat tamen incendio Britaldus, frænatus Christo; humano corruiali, degener non cessurus; non parum illud graue; hoc, planè sibi visum intolerabile. Sat agebat ingens illa, quam erga Irenem hauserat, veneratio, tot contestantium linguis obsurdescere, terribilissimam calumniam interpretata: recrudescerebat tamen immanior zelotypia, leuiori aurâ, nedum tot famæ tubis, solita concitari. Amor nimius in suspiciones ~~proius~~, ~~plerumque~~ ex ardoris impatientia, eo rapitur, vt quod præcauet anxius, credat facilis; ipsissima charitatis blandimenta, in timoris indicium obarmauerit, ficta sibi præsumens, quæ facienda æmulo apparantur; & exhibendos alibi ludos gratiores, tantummodo ad discendum, hic delibatos; inde amentia ab vmbriis, non vmbrautilis: quid ni ergo Britaldus, neque ita leuibus motus, insaniret? adhuc tamen oculos suos desiderat

in testes, infaustus adolescens: nec quam meditatur vindictam, auribus tantum, quas deceptas optat, probatam volebat; sed desipit stultus; sæuiori præstigiarum fascino oculi capi solent; nulli sensuum facilius includitur. Ergo priscam, quam olim inierat sepem repetit occultus, si fortè celatam diligentius, vt audierat, cerneret puellam; dùmque frequens ingreditur frustratâ operâ, cernit tandem densiori sylvâ tectus, quod inallet, obcæcatis etiam oculis, euitasse.

Ingesserat se deuo deambulacro Irene, is tamen eunti gressus, ea, defatigatæ iam exercitatione, species, quæ facile vindicari pudorem; demissi oculi, nisi dum raptim emissum cælo suspirium subsequerentur: vultus verecundiam exprimens: commissa modestè brachia: gestus denique totus, non affectato tenore; sed innato morum pondere compositus: Virginem intuentibus probarent, quantumuis tumore vteri reclamante. Sed Britaldus in hunc tantummodo defixus, quasi nihil iam vltra dolori suo asserendo, superesset inquirendum: immobilior, quam

quam ad priscum illud substititit spectaculum; tam sibi alienus, incertusque quid ageret: ut Irene interim, haud spectantis consciâ, domum versus, longiusculè discedente, ipse tandem elapsam penè aduerteret insequendam: iam iamque erumpebat, detinendam facilè, atroci nece ulturus, (sic vicerat commota rabies, patientiam,) cum subsistit, non tam clementiæ ductu, quam superbiæ typho; putavit Principis gladio victimam indecentem, neque dandum, turpissimo prostibulo, id honoris. Ergo sub pari gressuum tenore, subductam iam aspectui, fremens deuouet. At, inquit, habebis perfida, quæ meruisti: ~~Dabis~~ ~~trucidaturi~~ sicarij dextræ vitam, cui olim, dextræ nostræ viluit foedus nuptiale. Hæc scilicet erant illa; *de ca: e o perge securus, profudero aspirante numine vitam prius, quam pudorem.* Imò inspirante Venere, prius quidem pudorem profudisti, vitam profutura: occultè rem peregero; ne si vindictæ iustæ auctor agnoscat, perditissimus olim procus denoter: quid non pudeat, amentem amasse pridem; cuius vlciscendæ, suppudet iam constantem?

stantem? neque enim addideras, sic demens dego, ut nuptiis Principis, ultra spem oblati, priuatas preposuerim. Sed certè degebat demens Princeps, qui obtulerat: benè tamen, quòd hinc, mendacij non damnaberis; planè consentiunt, factis verba; nec enim tam nouam nuptam, præbuiſti te alteri, quàm scortum: nec nostro, priuatum thalamum; sed publicam penè fornicem præposuisti. O monstrum! ô pestis! & quod omnium tetrius dixerim, ô fœmina! tune, me in virtutem incitabas, magistra vitiorum? tu vulgaris meretricula, haud vulgari sanctimonix instimulabas? affigebas venefica, verbis maiestatem; credidi, nos tunc primum fascinatus: conſpecta primum in morbum; in salutem audita; in stuporem induxeras, ficta contemplatrix: tam multis vna, non me solum, sed orbem fefellisses; purgetur iam impiissimo capite Nabantia: Sat, per speciem pietatis, datum infamix: iam dudum Orco victima danda fueras: Hinc, sæuius efferatum propemodum pœnitebat, non occidisse.

Ergo vix dum regreditur in palatium,

cum è fidissimis aduocat sibi militem; huic surrigentibus horridè capillis, coacto in stridorem spiritu, mandat Irenis necem, sæuientis zelotypiæ stimulos inculcans: prætendit insuper Oppidi infamiam, quam è dissimulata diu mulierculæ, hypocrisi, contractam dolet; nihil, aut sibi gratius, aut Patriæ tunc vtilius facturum; instituit, qua aditus facilis pateret: & debeatur, inquit, hoc tibi, vt Principem, ab hac cura liberaueris. Nabantiam ab hac nota, si quid insurgat periculi, (quod tamen proiecto, in fluuium, caduere, vix apparet,) habebis me patronum; audacem te tantum rebus exhibe, verbis elinguem: nemini mortaliū res, præterquam imperanti Domino innotescat: hinc tibi vltra spem præmium, quantumuis auido; vt enim nihil vnquam ardentius optaui, sic nulli vnquam soluerim liberalius. Miles peragendo negotio industriam, & peracto, silentium pollicetur: actis etiam Domino gratis, quod vnus fidei, videlicet tutiori, prætermittis tot aliis, rem committeret. Inde, (quæ est impia Aulicorum libido, per quod-

uis nefas, Principi, blandientium,)
captandæ opportunitati exequendi fa-
cinoris, totus impenditur. Iam sæpè
interdiu, labore irritò, designatum
locum adierat, latro sollicitus: Igitur
Hermigij familiæ, quasi aliud agens,
se se insinuans, obiter discit, non rarò
post nocturnas horas precarias, in syl-
uam commearè Irenem, ibi iactatis
suspitiis, profusis lacrymis, aut stu-
prum, si noxia, aut saltem infamiã
deplorare immeritam, si fortè inno-
cens. Tunc ergo, noctu etiam adornat
exequendam vindictam; tandèinque
ex occultioris nemoris infidiis, con-
spicit puellam, dubius, an è sodalibus
aliqua, votis obstrepens, an eisdem re-
spondens, Irene foret. Flexis genibus
orabat Virgo, nondum pulsâ omnino
nocte, iuxta arbores, vnde prospectus
in fluuium latè demissus. Sudum cœ-
lum, auræ, colludentibus frondibus,
lenius interiectæ, aurisque, vndarum
murmur consonans, sub alto aliarum
rerum silentio, duriori etiam cordi mo-
nerent desideria: ardentissimis vnus
Christi flagrabat vbiuis Irene: tunc ta-
men amœniori solitudine pellicente,
vberius

vberius æstuantibus.

Nescit unde, sentit se nihilominus
 cœlestium amore, subtilius penetrari,
 quàm soleret, affici tenerius. Sensim
 que deficientibus sensibus, ablati tan-
 dem cogitationis figuris, solius mentis
 obtutu, quærit dilectum: nusquam in
 hac vita suavius, quam sub obscura
 luce, sub splendenti caligine, inue-
 niendum. Nec diu sic persistit, hebe-
 tatâ quippè nimis cognitione, vel quod
 verius crediderim, cessante penitus,
 arctiores, affectûs, rapitur in ample-
 xus, quasi totius animæ vires, regina
 sibi voluntas arroget, in commercium:
 in Patria tantum absque dispendio mu-
 tuo, amoribus, & notitiis simul im-
 pendendæ. Interea impius sicarius gra-
 du suspensio, anhelitu represso, cautè
 procedens strepitum euitat: incassum
 tamen id laboris impendit: vix enim
 tunc Irenem, commotæ procellæ tur-
 bines excitarent. Vbi iam dumetis de-
 litens, proximior prædæ imminet, quæ-
 sitam agnoscit: sopitam crederet, nisi
 quod genua flexa, & eleuati in cœlum
 oculi, nihil somni desidis arguebant.
 Dum hæret, hinc spectaculi reuerentiâ,

in timorem, inde imperio Domini compulsus in audaciam: emisso suspirio Irene, se sibi testatur redditam: ille tunc percitus, ne sibi captata diu præda elaberetur: Virgini non gladium, sed virum trepidanti, sese obiicit; & adhuc in genua procumbenti, adacto mucrone iugulum transfuerberat, pudicitiae candorem, sanguinis, in illius propugnationem missi, rubore purpurans: inde, (ad sydera immaculato spiritu reuolante, virgineum corpus proiciens in Nabanum: facinoris horrori, nuntiandique gaudio, medius, aufugit.

Tunc Dorothea in affectus piissimos, vndique commota. I fœlix Irene, inquit, nouam Martyrij gloriam aucupata: cæteri Martyrum, furentes hostes, vt plurimum decantati victores triumpharunt, tu non solum deuictos hostes triumphas, sed etiam victoriam; cuius debitas laudes post obitum, si liceret, suppressas velles: at non patietur sponsus, cui vni placere studuisti: latebis paululum, illustrius ostentanda: resonanti Cœlo præconium, applaudent vndæ, acclamabunt littora, nemora re-

sultabunt.

sultabunt: induet mille ora fama, non in vnam Lusitaniam, sacro nomini buccinando, sed in orbem: miraculis radiabis, quorum tu ipsa maximum. Pergit deinde legens. Subit non longè à Nabantia, Nozcarum, Nabanus: Nozecarus non ingentis alvei fluuius; sed cursu rapidissimus, iam concepto Nabano animosior, post mirandæ velocitatis ambages, nunc rupes, nunc angustias indignatus, tandem in Tagum influens, bellum magis, quam tributum inferre, videri potest: donec frænato impetu, sub alieno nomine conticet iam pacatior. Huc ergo tandem delatum sacrum cadauer, iam viliora reddiderat ~~ærea~~ ramenta, quibus olim superbierat Tagus noster, hinc certè preciosior.

Alto iam die, cum solito sodalium commercio, deesset Irene, tanquam in sylua diutius immorans incusatur, immissis illarum quibusdam hanc reduturis; sed vbi vestigatam diligentius, inuentam negant; ecce totius familiæ dubia sollicitudo, & ista sensim crescens in maius: iam quippe progrediente sole, nox imminebat, nec tamen anxie

desiderata puella redit. Hinc obtre-
ctantis partis (amitis præeuntibus) sub-
fannatio, iræ, dolorisque confinis: stul-
tè pias cæteras fuisse, quæ vt Ireni faue-
rent, oculis, de admissio probro, non
crediderant: abiisse iam miseram, in-
famiæ immenso ponderi succumben-
tem, apud adulterum tutius enixuram,
& inde desperatius perdendam; repre-
hensis interim parentibus, qui domus
propudium, arctissimo carceri non in-
cluserant: corrosoque acerbis Selio,
tot canis iam deliro, qui libertatem
indulserat imponenti: quin & partem
cœtus benigniorem, quæ Irenem, non
ita pridem tuita, imo, & Parentes,
quasi sero saperent, possidebat iam in-
dulgentiæ: minúsque prudenter, detre-
ctantium cauillis obuiaffe, fatebantur:
vt iam omnibus, mixtâ dolore rabie,
nihil, nisi vile prostibulum, Virgo fo-
ret. Vnus restabat Selius, cui nondum
Irenis memoriâ damnaretur: ergo Deo
rem deferre, lachrymis, ieiuniis, sacrifi-
ciis, opem afflictæ familiæ implorare:
dúmque fides diuina clementia, perstat
orans, potitur voto fœlix; accepto
quippe nuntio cœlesti, de Irenis suæ re-
bus

bus redditur certior, neque libidinis victimam, sed Christi discit hostiam; iubetur insuper, conuocato populo, quæ facta sunt exponere: fidem è corpore mirabiliter exhibendo, inuentura. Inde totus in gratias effusus, benignissimo numine se prosternit recolensque venerator coelestium politicorum usum inueteratum, hæc esse discebat, vnde Christianorum fides hilarior, & spes firmitior, & charitas vegetior, augeri solita; vnde innocens quisque, oppressus licet, animo non despondeat: cuius laboribus, aut remedium, si viuat, aut post obitum, faustior corona manet; minus foelicia Iobi postrema fuisse, ni radiarent à mediis infœlicibus. Captatâ igitur solemnioris diei opportunitate, in concionem, magna quædam exponenda pollicitus, populum cogit: Confluitur vndique ingenti audientium auiditate: qui non poterant, non mira sperare, interposito grauissimi Abbatis, quem reuerenter habebant, testimonio. Tunc immoto obtutu attendentibus, sic è suggestu, exceptus plaudenti stupore, Selius exorsus est.

Si apud eos, quibus veri numinis, religioso, nutat adhuc, sermo habendus foret, multa præmitterem, ut illius, aut in agendo potentia, aut agendorum occultissimo tenori fides pareretur: sed utrumque synceræ pietatis auditoribus notum probè; superuacaneo labore, dicentem leuat, nudo enarrando miro, incubiturum. Habemus Irenem nostram; quod nec etiam cupidis speraretur, integerrimæ pudicitia assertam: imo & insertam consimili Angelorum choro, iam beatam. Non stupro admissus fœtus, sed porrectum dolo pharmacum (ignotus adhuc mihi tot præstigiatorum auctor) utero tumorem phantasticum conciliauit: oppugnatus scilicet proteruè pudor, sed fortiter resistens, intenti hostis viribus, ad nequitiam, superatis, dolosi machinamenti succubuit, ad infamiam: desperato nimirum libidinis commercio, laborauit malignus præstigiator, integritatem Virginis apud alios reddere suspectam; id assequutus hucusque, sed iam in maiora victricis incrementa. Neque id satis: altius virilis puellæ animus erat examinandus; nimirum

sue

sue zelotypia nescio cuius, qui fortè
 eiusdem pulchritudinem deperiret: siue
 stupri temerè præsumpti, quasi Patriam
 dedecorantis, abominatio. Sicarium
 inde obarmat in vindictam. Orabat
 innocens victima ad Nabani ripas,
 tot meritorum infulis adornata,
 cum adacto gutturi gladio immola-
 tur, neque sacrificio recalcitrans, nec
 optans succedaneam; rectà, pergente ad
 Christum immaculato spiritu: corpus
 fluuio demergitur occultandum: &
 quasi Nabanus noster paruulus, pre-
 cioso thesauro non sufficeret, Noze-
 caro commisit custodiendum: qui sub-
 inde augustiori Tago reliquias com-
 mendauit, seruandas dignius: expe-
 ctant ibi cultus vestri pietatem, eo gra-
 tius impendendam, quo manifestius ex-
 hibita, & dictis nostris fidem, & stu-
 pore vestris oculis arrogauerint:

Excepit postrema verba, audito-
 rum se mutuo contuentium, insolens
 admiratio: hanc inde susurtus varius,
 prout singuli diuersimodè affecti. Qui-
 dam vltro manantibus lachrymis, nu-
 minis clementiam extollere, prosperos
 funestæ scenæ exitus Hermigio gratu-
 lari;

lari ; nec dum viso miraculo applaudere iam hilares : alij importunè cauti, dictis addubitare : grauiſſimum quidem virum agnoſci Selium ; ſed tamen conſanguineæ familiæ opprobriis, non alienum ; & aliunde Ireni impenſiſſimum ; in cuius olim, minus prudenter approbandâ ſanctimoniâ, leuior audiebat : quid ergo ſi fabulam aliquam, non ſolum ſuis, ſed ſibi maximè conſulens, adornaret ? at potuit, inquiunt cæteri, auribus ſic illudere ; oculis autem, quos aduocat in teſtes, quid non ridiculum exhibuerit, niſi verum ? nec longas eſſe moras, nec impendium graue, concurrere ſcilicet celerius ad Tagi ripas, vel ſub fæliciori euentu, diuæ applaudendæ, vel irridendo Abbati, detecto fuco. Hinc iam, vel etiam durioribus aſſentientibus, indicitur in ſequentem diem pompa celebris, vtriuſque ſexus, innumeris, piſſimo ardore concepto, confluentibus : iturque Selio duce in locum designatum. Cernere erat, quam impenſè hinc Ireniſ familiares, inde Abbatis alumni, dextrum ſibi tacitè numen Deiparâque ſolicitarent propitiam, vt factò ipſo,

ipso, adductæ reuelationi pondus ad-
derent: quippe flammatum, crebris
suspiriis pectus, mentis teneritudinem,
profusis lachrymis: & sereno vultu, in-
fixam spem cordibus, exhibentes; dum
cereas faces eleuatae cruci prætendunt;
charitatis faces, cœlestibus inferre di-
ceres, vota, & preces, apud communem
dominum posituris.

Dum pompa pergeret, iam Tagus,
quasi concepto sensu, hospitem pieta-
tem palpaturus, contractis vndis. Ireni
ancillantibus, in se reductus, ad me-
diam aluei partem exaruerat. Ibi cœle-
stium Operarum industriâ, eminebat
sepulchrum, è marmore politissimo
extractum affabrè; in quo Virginis
corpus compositum, & detectum, ultra
naturæ terminos honorabatur. Stupet
agnito miraculo frequens populus:
inde omnes, singulique perturbato or-
dine, compositâ pietate, sacris mar-
moribus oscula figere, arenis circum-
fufis hæere vultu: qui piè de Virgine,
quamuis trepidè senserant, voces ex-
rollere, intonare præconia festiua;
cæteri obtrectationes retractare, pœni-
tere calumniæ, orare veniam: omnes
deinde

deinde lachrymis se mutuò amplecti,
congratulari Patriæ, Parentibus, Ireni;
& nuninis clementiam piissimam com-
mendare. Iacebat Virgo spiranti adhuc
similis, sed solito pulchior: transfuer-
berato iugulo, unde plus gloriæ, quam
sanguinis emanabat, non horrorem
funestum, sed venerabundum affectum
solicitans: putares sub hilari vultu, his
gratias, illis veniam impertiri, pacem
omnibus. Selius inde, impotentis
gaudij turbæ tumultibus compositis;
pio fletu venerabilior, pauca in præ-
sentis miraculi memorat commenda-
tionem: innouata, priscis, indulta
prodigia, sed cumulata. Cessisse Moysis
virgæ mare rubrum, suspensis vtriusque
vndosis, parietibus; ad conspectum
Arcæ Iordanem retrò fluentem obri-
guisse: maius esse, non solum pari te-
nore refugum Tagum, sed insuper au-
gusto tumulo comptiorem: pridem
Clementi inditos honores, Ireni instau-
ratos, ne alter sexus gloriâ fraudaretur.
Hinc etiam legi, gratiam præstare:
Cessit Ireni fluuius, mare Clementi:
vt Moyfi, & Iosuc, olim concesserant;
nisi quod tunc viuentium imperio pa-
ruerint,

ruerint, nunc etiam mortuis adhibeant reuerentiam : multum esse animatis, atq; ictibus, aut ingressibus succubuisse, plus membris, etiam frigidis deferre: ibi tantum pertransituris, & quasi euitandis, viam : hic quieturis, ac auidè retinendis, tumulos adornari.

Tunc denuò pius audientium clamor, læta suspiria; deportandum, Nabantium, sacrum cadauer, in Patriæ præsidium, decus Lusitaniæ : id dum conantur, & maximè Parètes, nulla vnquam vi possunt: immobile purissimum corpus, defatigatam superat pietatem, iam impia, si contendat diutius. Ergo non absque lachrymis receditur : vixque ad ripas reuersurus iam populus, hilariter afflictus remearat, cum Tagus, quasi officio functus, repressis tandiu vndis imperans, sibi redditur, alueo tumulum obtegens, restitutus. Detulerat secum Selius, efflagitante populo, è vestibus, è crinibus virgineis reliquias : quæ deinde in Cœnobij sui templo collocatæ, cæcis visum, membra paralyticis, omnigenis morbis salutem compararunt, & quod maius est sacrilegò Monacho, & militi carnifici

tam

iam dolentibus, impetrant pœnitentiam. Nam Romam transmigrasse feruntur, vbi admissi sceleris, & retroactæ vitæ, assiduis lachrymis, maculas abluerunt. Quiescit hucusque Irone, non breui marmore, sed toto Tago, in tumulum, potita; cuius nec minus celebre Epitaphium: quippè celeberrimum Oppidum ex aduerso situm, cui ad ea vsque tempora, nomen *Scalibis*, iam inde, *sancta Irene* appellatur. Quis vnquam condi potuerit gloriosius? Non est anilis fabula ad pietatem composita, sed grauiissimorum Auctorum testimonium, multiplici experientia comprobatum: nunc scilicet post tot annos, ab illa parte Nabani, vbi sacrum cadaver proiectum fuit, sanguineis guttis intincta adhuc saxa, proferri solita; quod quidem miraculum, pariter cum illo alio sepulchri, sic breuiusculâ Elogiâ recentioris Poëtæ celebratur.

*Quos Tagus immensis opibus pellexit,
Auari*

*Currite; iam possunt pellere labras
suum.*

*Tempestat preciosa magis, nunc fulmen
amoris,*

Flumine celatur : gemmea Virgo
latet :

Nec limo splendente fluens , nec turbi-
dus auro ,

Hermus , Pactolus , fertur honore
pari.

Huc Tagides cumulatè pios , è margine
flores :

Iam datur equoreas vincere posse

Deas.

Forsan , & hinc poterit , reflexo fonte,
beatis

Nectarea, in Coelum, pocula ferre,

Tagus.

Ast ego dum sacri celantur marmora
busti

Saxa petam , stillis rorida san-
guineis.

Dic tamen in saxis , quid iam tot saecula,
moraris

Caste cruor , lymphis, nec tibi gutta
perit ?

Forsitan ut discant , lapides subsistere
fortes ,

Martyre Virgineâ, cum mage forte
nihil ?

Mentibus ignavis ergo , si haud robur
adesse ,

Saxa queant, adsint, picta rubore,
pudor.

Forsitan ardentes cupiunt superare la-
pillos

Concolor, ut cedas, fulve pyrope,
sibi?

Cedite gemmantes, augusta fronte, co-
rona

Clarius hinc Regi, iam diadema
micat.

Mollius an spirant, humano pectore,
saxa

Funditur huic sano sanguis, at ista
colunt?

Queis rigida in specie, teneri figuntur
amores,

Martyris: his blandum cor lapi-
desce mihi.

Quidquid id est, veris melioris munere,
cinctum

Arboribus vitæ, flumen ab axe
micans,

Invidet huic nostro: gemmas quam ferre
re nitentes,

Saxa magis vellet, que cruor alme,
beas,

Sterneret his asarota Deo, queis Urbis
honores

*Adderet excelsa, dum minus astra
nitent.*

*Nam consanguineis plagis, quas mon-
strat IESVS,
Gratior est splendor, turba beata,
tibi.*

Gratissimum sacræ tragediæ exitum piis lachrymis celebrabat Belifanda; apud Dorotheam simulans, ab innocenti Virgine, solatium captum non vulgare: corde tamen tacito à dissimili Ireni opem flagitans, qua, & Monacho, & carnifici, pœnitens iungeretur: cum ingressa Methildis, puellam de more, solatura, commercium iucundissimum interrupit; non tamen affectus pios quibus, Irenem sibi propitiam, sollicitabat deinceps.

Degebat non tam sui, quam periclitantis Amici, sollicitus Amelius, stuporis ingentis se coarguens; quod minus præcaueret futurum, vt curis pro sodali sæuius, quã suscepto premeretur periculo: inde solummodo leuans anxietatem, quod immobilis proposuerat erupturum pio dolo detegendo, si forsitan negotium redigeretur ad incitas: cum ecce Amici litteræ, quibus, qua

lætiora tulerat Ernaldus, memorabat, & iustum bono animo esse, fæliciori spe reficiebat, neque diutinâ. Hinc iam Amelius leuius æstuarè, & hilariori vultu admittere domesticos nonnullos, quos Abbas, de canis, & prudentia probatos; rei conscios voluerat, piis sermonibus, tanti hospitis dolorem, curarumque immane, decepturos. Notarat id Balduinus, quem ob candorem eximium, litteraturam bonam, egregiam pietatem, & venerabilem senectam, familia suspiciebat: aduocans ergo sibi Methodium, quem iam suauiſſimis officiis demeruerat: rogat instanter, prolixius sibi narret sodalium nobilissimorum euentus miros, quos sæpè intercidens, quasi iam notos prurientes in eos aures cruciabat: vnde tam arcta oriretur consuetudo, quæ Perithoi, ac Thesei, quæ Pyladis, & Orestis fabulas in historiam videbatur asserere: mœstissimum tandiu inspexisse Amicum (hunc omnes sibi hospitem credebant) donec Amelij sui litteris recreatus, id videretur testari, ab illius euentu fausto, vel infausto, vultum simul cum animo pendere. Puta-

uit indulgendum seniori Amico Methodius; nec otio destitutus in latebris, & de officioso hospitio obligatus. Ergo admotis fenestræ fellis, vnde in syluam, interfecante fluuio, amœnissimam longior prospectu mitteretur, seorsim à domesticorum confident strepitu: avidissimèque intendente Balduino, nec sibi iniucunda recolens, hæc Methodius.

Nondum plena, Pater grauissimè, tria plura numeraueris, ex quo senior Dominus, adhuc prætextatum iuniorum, sed iam sub virilitatis confinio, Romam, deducendum mihi tradidit, vt ab Antistitum Antistite, qui Procerum nostrorum mos est, fonte lustrico intingeretur: Optarat scilicet piissimus Parens, vt vnâ eadèmq̃ue toga pura, & viris filium adscriberet, & Christianis. Ergo festiuo apparatu, & ingenti satellitio Hetruriam peruadentes, penè Lucenses terminos attingebamus; cum ecce caterua similis eiusdem propemodum splendoris, etsi impari numeri, euntibus se adiungit. Ducebat hanc adolescens, qui è Berichano prodierat, sub eadem causa, Romam petiturus.

Hæremus

Hæremus vtrunque, & alij mutuo, in aliorum Dominum, defigimur attoniti. Vnum scilicet, eundemque, sub diuerso solummodo habitu multiplicatum, visi conspicere. Equis relictis iuvenes coeunt in amplexum, & præueniente notitiam, rapiuntur affectu, arcano naturæ ductu inuicem redamantes, Ætas, forma, proceritas, non similis, sed eadem in vtrumque diuisa, alteri alterum medullitus insinuat: miratur mutuò hic, vnde illum mirabilis percellat, inde probans vnde probatur: Lusisse naturam diceret, & monstrum edituram vitio carens, sigillum pro singulis innouatum; tunc semel errori suomet grato, repetiisse: Nec è diuerso, vt' dioscuros, sed ab eodem ouo edidisse cognatos: frustra concordet animos commendarim, quos sic indiscretis membris vides destinatos. Obstupenti igitur vtrunque plausu conscendimus, & longioris viæ tædium grato commercio releuantes, Romam ingredimur. Fluebat tunc à nato Salvatore annus octogésimus, supra septingentesimum: assistebat Petri clauo, Deus dedit Pontifex suauissimus, qui baptizandos

prizandos adolescentes, mirâ sacræ
 curiæ lætitiâ, comis excipit, quos
 deinde celebriori pompa intingens, dum
 neophytos pari vestium candore ambi-
 guos magis exhibet, nec etiam dome-
 sticis parat discernendos, nisi quod ac-
 ceptis denuò nominibus, Amici, &
 Amelij, tantillo dispares vocis sono
 responderent vocati. In amicitiaë tessè-
 ram, in similitudinis symbolum, xenia
 Pontifex parat; bina quippè fabricari,
 opere fusorio, pocula iusserat, sic vn-
 dique paria, vt solummodo adolescen-
 tium cederent similitudini: his munu-
 sculis affectos non absque ingenti desi-
 derio, dimittit hospites. Iam repetitâ
 Patriâ, nos Auerniam, illi Berichanum
 cogitabant: cum ecce iuuenum mœsta
 suspiria, decoræ lachrymæ; parentum
 desideria incusant, quibus gerendo
 more, amor obstrepunt. Non duos
 extremo dolore separari; sed vnum, sibi
 penitiori, diceres euulsum: inde tan-
 tummodo solatium, quod se mutuò
 viuerent, nec tot titulis initum fœdus,
 violabile vnquam prætimerent absen-
 tiâ: novos congressus, quaqua possent
 celerius spondentibus, tandem interfi-
 stimus:

stimus: nec absque sacrilegij religione, hærentes adhuc complexu vix dimouemus, & diuersis itineribus immittimus; quos tamen in idem, respicientes mutuo vultus, auidis palpebris, vocibus commeantibus, nec iam à longè perceptis, rapiebant.

Peracto iam triennio, Iouinianus vir primarius inter suos, Amici vestri Pater, non tam ætate, longæuus licet, quàm priscis bellandi laboribus confectus, iam cessurus fato, natum compellat, & iusso senili lecto considerare, præmissis prius amplexu, sic alloquitur: Iam penè duriori vitæ superstes, nate amantissime, te relinquo, inde hilaris, quod præcedo. Scio non fatis tibi, ab opibus, splendoris, splendidis aliunde natalibus, necessarij, id tamen in acceptis à benigniori numine reposerim, quod diuitias, excellentiori virtute compensarit. Ego ephebus adhuc, & inde ad hanc canitiem, mortalibus laboravi impensus Regibus, quorum imperia bellator propagarem quorum purpuras, fuso sanguine vigistrasse, putari possem hæc insistens, & tamen decedo tenuis, quibus eius iam

mia, hianti mors præuertit; tibi fœli-
 cius sub ipso iuuentæ flore, iam fru-
 ctus maturescunt. Perge qua cœpisti,
 mea viscera, & pro Patris testamento,
 hæc pauca cape. Nihil humano Prin-
 cipi indulseris, diuino dissonum: Ame-
 lio tuo fidissimum te præbe: aliquid
 enim mortali conditione maius, aut di-
 uisa vnitas, aut indiuisus numerus, fe-
 rat necesse est: experiantur te mendici
 largum, Monachi patronum; vt enim
 nullibi fœneratius creditur; sic nullibi
 sordidius laborat auaritia. Ultima verba
 iam penè anhelo pectore detruncata,
 demissa aure aucupabatur Amicus.
 Tunc postremo libato osculo, dece-
 dentis spiritus reliquias ambit sedulus:
 claudit paternos oculos, suis interim
 virili fletu perstillantibus; tandem li-
 beralissima pietate, patri iusta soluit,
 & per annum, quosquos Bericha-
 num mendicos tulerat, alens, &
 quod præcipuum est, purganti igne
 detentis, operaturos admoens Sacer-
 dos, paternæ animæ auxiliator per-
 violabit.

tia: nouos Sæctus piissimè Patris officio,
 celerius sponcænceps patriæ impenditur,

domi, forisque, ciuium suorum addi-
ctus bono; egenis liberalem, patrem
pupillis, splendidis requisitum se exhi-
bens consiliarium: utque arcanâ Nu-
minis prouidentiâ, euenire solet, (nu-
tante inde, sed solum apud ignaros,) è sic benefico semine, labores metit.
Ingratus populus, nec satis vnquam
prætextu indicato, rebellat in Ami-
cum, & Auitâ hæreditate spoliatum,
exulem dimittit, neque furore cæcus,
ocellum patriæ erutum sibi aduertit:
per speciem pietatis, quasi Tyrannidis
affectatorem, malè mulctat. Erumpit
Amicus pauculis, sed fidissimis famulis
adiunctis, quorum vix ope, facilem,
sed pretiosiore gemmarum suppelle-
ctilem vindicaret. Exarserat interea in
Heluetiam, Sueuia; eo igitur positurus
militiæ tyrocinium comineat, strenuus
adolescens; robore si fortè parturus
apud extraneos, quod domestica im-
pietas abstulerat: Sed neque ingenuo
voto mendax euentus. Habuerat mili-
taris disciplinæ Magistrum, parentem
optimum, curâ pariter, & arte vigi-
lantissimum; huius dictatis insistens,
eum breui se gessit, ut sub eius iam

ducis auspiciis, insperata victoria potirentur Sueui. Hinc spoliis opimis gloriosum, nec mediocri mactatum prædâ, Stephanus inter Proceres non vulgaris, vicorumque haud ignobilium Toparcha, & Iouiniani iam olim notus hospes, Amicum ambit in genum, & sollicitis puellæ votis, tandem consequitur.

Duxit Amicus Obiam, (hoc nomen Virgini,) ingentis patrimoniij hæredem, & incredibili comptam pulchritudine; durioris tamen, vt fertur, indolis, ingenij superbioris. Hæc paucis post diebus, amisso Patre, aditâ iam hæreditate audacior, Marito insultare, seu mitissimo coniugis abusâ ingenio, seu fortunis superbiens, quarum se legitimè dominam venditabat: Itaque obstrepere marito imperanti, frænum mordere, habenas detrectare: diceres nupsisse virum fœminæ insolenti, qui mos est tenuioris, ditiozem ducentis. Amicus dissimulare, indomitam blandè cogere sub iugum: laxare quandoque impotenti, ne penitus deploraret contractum. Pacatiori ergo iam, nec tamen satis modestâ compari, degebat serenus,

serenius, & sudo fauentium ciuium
cœlo, nebulas domesticas temperabat.
Interim mutuò Amelij sui desiderio,
crebris litteris augefcenti, indulturus,
congressum optatissimum parat: ele-
ctisque suorum nonnullis, repetit Gal-
liam: haud dixerim an tacitis Obiæ vo-
tis adblandiens, an paratis lachrymulis
ingratus. Ea tempestate, Amelius
aliunde relictâ Aruerniâ nostra, de-
functo iam tunc Patre, sodalem inui-
surus, Sueuiam perquirebat; inde fa-
ctum, vt verissima desideria, aberrato
conspectu mutuo, fallerentur. Ergo è
Sueuia Amelius, è Gallia iam redibat
Amicus, cum inuicem à sodali requiri
intelligunt. Amelio quippè Amici ru-
musculos aucupanti, sic sæpè respon-
debant hospites, quasi paulò ante eun-
demmet, de quæsito monuissent, de-
cepti scilicet errore formæ: nam qui
Amicum viderant, Amelium denuò
conspectum, pro vno, & eodem repu-
tabant: quod & Amico similiter passim
obuenerat. Longum esset exponere,
Balduine, quos in errores nos duceret
error formæ. Ab obuiò qui fortè oc-
currerat Peregrino, & stipem roganti,

rogat

rogat sollicitus Amelius, si quid, qua
 perrexit, audisset de Amico: ille in-
 tendens, modestéque subridens: bene
 est, inquit, nuper te Amicum, qui
 nescio quem Amelium requirebas: nunc
 iam te alium profers Amico inhiantem:
 exponantur aliorum ludibriis centones
 nostri, tibi tamen, vir splendidissime,
 scurrilis abusus amandandus: nisi fortè
 cum vestibus, & sociis, quos nescio
 unde commutasti tam breui, benignos
 etiam mores denudasti, quibus suble-
 uandæ miseriæ studuisti pius. Amelius
 hilarior agnoscit, iam non sibi inuicem
 longè distare, quorum aspectus eodem
 die deceperat mendicum: tunc afflicto
 blandus, errorem similitudinis adimit,
 & largioris stipis adhibet solatium: fa-
 ctusque certior, de loco, vbi nuper so-
 dalis visus, quaque tendit: eo rectà di-
 rigitur. Eodem die, iam ad Lutetiæ
 conspectum venientes, Amici cohortem
 cernimus procedentem: illa stre-
 pitu nostrorum admonita, (adhibitis
 quippè calcaribus instabamus,) obuertit
 frontem: nec dum satis plenè, alterius
 forma alterum penetrarat; cum præuio
 cordis insultu inuicem clamant, & re-
 lictis

lictis turbatè equis "corruunt in amplexum. Quid plura? quidquid olim planities Lucensis spectarat, Gallia nobis denuò repræsentauit; nisi quod imberbes olim, nunc sub venerabili virilitatis insigni, amabilem, genæ mouebant, intuentibus, reuerentiam.

Seorsim confidentibus, & mutuo arcanorum satiatis, id visum aptius, ut Lutetiam ingressi, in Caroli familiam, haud noui se ingererent: sic fore, ut & Amelius solito apud Parentes, tantæ Monarchæ obsequio, se probaret: & Amicus interfecto tantisper imperiosæ coniugis consortio, aut fastidientem perfidè, experiretur, aut amanter desiderantem. Non tantum stuporis à forma puerorum contraxerat olim Roma, quanto, à virorum iam conspectu, perculsa Lutetia. Cæsar inolita benignitate nobilissimū par suscipit Amelij parentes, cum intime familiares, tum consanguineos memorans: & firmissimum copiarum suarum columen, Iouinianum recolens, bellique fulmen. Vix ergo dum impleto anno, captato sæpè egregiæ vtriusque indolis experimento: non absque quorundam è pri-

scis

scis Aulicis sensu: gazis Amicum præ-
 ficit, mensæ Ameliurn: huius amœnif-
 simam vrbānitatem, & illius austerio-
 rem iuxta prudentiam demiratus.

Parabat plura Methodius, cum à
 Domino vocatus, Balduinum suauissi-
 mē detentum cogitur deserere: ad quem
 tunc Balduinus; tu mi homo, ni fidem
 obliges, soluendi, quæ supersunt, in-
 fenso quamuis Amico, hinc non dilce-
 des; & apprehenso pallio detinebat.
 Obligauit subridens fidem Methodius:
 neque id satis vrget Balduinus: sed ob-
 ligatam cures, quamprimū liberare;
 ne quem iuuenem, expertus es fortem,
 detinendo: morosum vt vides, senem,
 grauando patiaris. Falleris, inquit ille,
 nam, ne me gratissimo hoc onere libe-
 rarem, quo ab exactore meo inuisar
 frequentius: tardius iam inde soluerim,
 necesse est.

Leuando simulati Amici fastidio,
 nullum non mouebat lapidem Abbas
 humanissimus: nunc occultè delatum
 syluis domesticis immittebat mitiore
 cuniculorum venatu, auicularum au-
 cupio, aut piscium, tremulæ arundinis
 hamo, attractorum, voluptate recrean-
 dum.

dum. Nunc Cytharistis, nunc gratioribus aduocatis cytharædis, latentis hospitis aures permulcebat. Solebat Amicus Lutetiæ publicis olim, scholarum exercitiis aduocari patronus: notarátque tunc Abbas, hinc visum non mediocriter iuuenem delectari. Id ille recolens, hospitem suum inuitat, an disertatiunculæ occultus adesse velit, quam iunior Monachus ipei haud pœnitendæ, apud suos, de more Cœnobij, erat recitaturus? Amelius, qui hoc ferculum, non tam suo, quam existimati Amici palato, videbat apparari: simulationi pleniùs indulturus, non solum suppressit nauseam, sed quasi motâ inde saliuâ, nil tunc sibi futurum dulcius, testatus est. Ergo admotus fenestræ, quæ obducto reticulato velo, aspectum arceret, aures non impediret, recitaturum iuuenem sperabat: ignarus adhuc quantum ibi fælicitatis, sibi pararetur: iam venerabilis frequentium Monachorum concio, oratoris sui suggestum cingebat auida: cum ille, præmisso prius breuiter argumento: *An Adam diuinis oculis integer; an vero pœnitens, appareret formosior.* Sic incepit.

Iam Cœlo lucis floribus depicto, & terrâ odoris luminibus radiante, Oceano tandem cirratis undarum fluctibus canescente, undique comptus orbis, summum prodebat auctorem: cum homo interim, non tam nudus, quam nullus: origini quippe destinatur postremus, honoris primicerius. Scilicet de mole microcosmus, megacosmus de prelio prouenturus, de mora captat excellentiam: nam quidquid denegatur primæuo, redditur principi: pro-
ludit in cæteris Deus, quasi arte proficiat, hominem perfecturus. O quale diuini ingenij, si fas dicere, præmeditantis prodiret ostentamentum, ingenti operi impositurum coronidem, cum corona? Sordebant pulcherrima quæuis, pulchriori Adami corpori collata: & tamen sordet corpus venustissimum, eximiis animæ dotibus si componas: imperasse cunctis parum: maximum fuit, sibi obtemperasse: Rex suis, sibi longè regalior præminebat; cætera, perspicacioris mentis fræno aureo; se ipsum, gemmeis originalis iustitiæ lupatis, cohibiturus. Ah fœlix penitus, ah penè cœlestis beatitas, si perennet!

Sed

Sed tamen ruit: & neque de civili
seditioe pronus ad lapsum: neque de
rebellione intestinâ, labilis ad ruinam,
lubens vltro prostermitur: dùmque vxo-
rius litat amori, infaustissimus morti
delibatur. Heu dolor! sed non vacat
indulgere ploratu: siccis nunc oculis
Protoplasti miserix, id est lachryma-
rum illecebræ præteruolandæ: pœni-
tens potius nobis aspiciendu. Inno-
centiæ purpuram, qua sub ipsa fuerat
nuditate vestitus, hirta pellis subsequi-
tur: saluberrimam Paradii temperiem,
intemperie regionis asperrimæ com-
mutans. O vitæ poma! ô apparatus de-
licix, ab ipso Deo cultore, arcani ne-
ctaris saporem mutuata! nunc herba
vilis subditur, desudantis agricolæ sal-
fugine, infecta, dùmque metitur, de
interpullulantium spinarum insultibus
cruentans. Sed & vestis horror, &
aëris inclementia, & vilitas cibi, & re-
liqua miseriarum turba, corpus oppri-
mens: mel, & rosæ. Intus intus est,
quod sæuit acrius, quo penitus anima
lancinatur: rebellantibus ignoscit bru-
tis, dum se sibi rebellem recognoscit:
brutescit appetitio, quæ vel subdolo
allicet

allicit blandimento, vel despumante libidine ferocit: intestino bello turbatur, pacatum olim, ah, regnum, & in acies diuisum, infausta quæque portendat, necesse est. Durum sit alios; infensum semetipsum sibi experiri, extremæ, miseriarum, metæ deputetur.

Interim tamen Adam, damno prudentior, illatis pœnis arridens, vnice de læso numine sauciatur: intantistorturæ longum, vix attendens, præteritæ noxæ breue perhorrescit: & dum fecisse dolet, pati delectat; dum se sui percutit odio, amoris in Deum excutit scintillas, in has tantum duritiem, sed ilicis, sub tenerrimo iam pectore conseruabat. O quid agis? imitatur fortè Phœnicem, imò prædocet incendiis renouandum: manserit licet posteris vetus homo; sibi tamen in hominem iam nouum reformatur: dùmque innocentia, (id est æterno doloris sui luctui, æterno desiderio,) acerbo raptæ funere parentat: quodammodo innocentia restituitur.

Huc ergo iam disquisitio illa venit, nec importuna, an Adam pulchrior diuinis oculis in exilio pœnitens, an in-

nocens,

nocens in paradiso? utro scammate
 gratius, fruituro numini spectaculum
 ederetur? utriusque scenæ venustior appa-
 ratus? Visa queri innocentia, quod in
 iudicium vocetur, subeat quæstionem:
 quæ causam potius dirimere, quàm di-
 cere, præsumebat. At dictura tamen
 procedit in medium, erecto corpore
 procera, candido peplo culca; & gem-
 matis sandaliis decora, vultu serena,
 fronte nitens, oculis radians, rosea
 genis, compta comis: quas sic à tergo
 liberat, leuiter flanti zephyro permit-
 tit, sic humeris concedit fluctuare; ut
 interim ad frontem, coronâ è paradi-
 floribus confertâ cohiberentur.

Sed nemo, inquit, iuerit inficia,
 solum apud nocentes innocentiam in
 tribunal postulari, postulor? iniquos
 patior iudices, superabor: ab ipsa po-
 stulatione iam cadit causa nostra, so-
 lummodo apud æquos constituta. Et
 quidem ab hoc examine, ut temnenda
 laurea, sic etiam ignominia non ti-
 menda: tantum de rectâ trutinâ, aut
 turpe vinci; aut vincere gloriosum:
 Agedum Adame, depone gemitus,
 comprime suspiria: leuè de me iacturam,

fecisse

fecisse crederis, meliorem de pœnitentia sortem comparaturus: quid irrevocabilem me doleas, (etsi fas quærere, ipsius vitæ impendio non dubitares,) quam amisisse, ex horum mente, annumeres fœlicitati? Sed ille tamen dolet impensissimè: dùmque iacturam nouit, nescit solamen. O frustra pro Deiparæ innocentiâ, pietatis certamina, conferta toties! pulchrior illa, vnde iam decentior à lapsò sic Parente proueniret: quid labem incurrisse deceat, si adhibito medicamine, recurrit illibator? pulcher fuerit næuus, qui profuit; nihil tulisset indecorum de plaga, quam postea malagmate præglisset. Quàm hoc pietas refugit, mens abhorret: tam mihi certum suffragium æquitatis. Callidissimus, sed in tua damna, serpens processisti: dum me fugas pœnitentiam! aduocas: inuidus ad blandiris homini; & quem semotum Deo machinabaris, quasi adhibitis machinis admouisti: Sollicitabas ingratum, longè gratiosiore redditurus. Item in plura, timeo tamen, ne suspectum ius nostrum reddatur de patrocinio: haud bona causa est, cui

propu

propugnandæ longa ministrat oratio: importunè veritatis facem ventiles, satis de innato lumine splendet.

Tunc ingenti spectantium fauore, adstitit Pœnitentia incuruo deiecta corpore, pannosa sacco, nudâ pedibus, modesta vultu, suffusa lachrymis, genis pallidula, crinibus lacera, ipso habitu miserationem commouens, gratiam sollicitans: paulo post venustâ labiorum suadâ extorquendam: deinde sic exorsa.

Politior dixerit innocentia, forsitan efficacior suadebo. In iudicium postulor, nec exoptulo: iustior causa mea est, obscura tamen: non semper veritas natiuo patet lumine, alioquin, vnum solummodo mendacium ventilandum: fœlicior causa est, quæ de possessio titulo, non discutitur: certior, si adhibita discussione comprobetur. Vt ipso se nomine victricem præsumpsit Innocentia, velitasse magis visa, quam decertasse: armorum spreto robore, nudo iure præsumpsit coronam: fortunatorem se homini probarat, deberet vtiliorem: si causæ scopum collimandum non vidit, retentæ fœlicitati

vt

vt plurimum occæcanti, tribuendum:
 si visum fortè dissimulauit vicinus:
 diffidit iuri suo, quæ ius inuoluit.

Non eo lis nostra tendit, iudices, an
 foret Adamo satius non cecidisse,
 quàm post casum erigi: stultus neget:
 huc enim Deiparæ exemplum acumi-
 natum, aliàs hebes: vnde neque la-
 psam si dene serpens heberior. *Ære-*
na, fateor, labes est, aliquando vel
 leuiter cecidisse: nullo subsequente or-
 natu perficiet ne semper sit honestius,
 non peccasse: si quid contra conten-
 derim, stultescam. Alibi itaque hæret
 aqua, de re quidem longè aliâ labora-
 mus: Ecquid tandem? an scilicet per
 me, talis Protoparens resipuerit, vt
 gratior, & pulchrior diuino inde præ-
 beretur conspectui? hæc trica est: sed
 illa pro me, facile extricabilis. Non
 asperius puniendo numen, quam mite
 condonando; nec tam dure pœnas ir-
 rogat punito, quam blandè, subrogat
 condonato, beneficia. Sacro fisco, de-
 positæ magis veniunt reorum opes,
 quam proscriptæ, recuperandæ subito
 correptis: non crescit cœleste ararium
 spoliis noxiorum: sed condolentium
 restitutione

restitutione, diuina Misericordia dicitur: prouocans diues, ditior prouocata: sic quæuis eripiuntur cadenti, erigendo seruantur. Aut quid fuerit, ab æterno, memoriæ diuinæ, adamante abrasas culpas, credere obliuioni traditas, ni pœnitenti, amissâ cuncta, iterum traderentur? Humanum, humanum est sic condonare. vt vnde læsus læuor, inde lædens timidior perstiterit, priscâ familiaritate, si minus oblitterata, certè frigescente. Aliter apud Deum: peccas? abiiceris: resipis? æquè benigno Domino perfrueris; solide amicitia redintegratur.

Sed neque id satis: gratior vt plurimum surgis, quam cecideras; & piâ, syncerissimi amatoris, technâ, è reparato damno, capis incrementum: dùmque sollicitus quæris, quod amiseras; inuenis simul etiam, quæ non pararas: priscum peculium redit, sed cum fœnore: illud fortasse datur, hoc planè redditur: de diligenti curâ, de sedulâ satisfactione, euadis creditor, iam futurus fœlicior, dum quod liberalitas offert, cumulat iustitia. Pulchritudinem recuperat Adam, quam amiserat, ipsòque

inquisitionis suffragio, nouam aucu-
 cupatur: iam Petri, iam Magdalenæ, iam
 aliorū typus, quibus nō ab amente cul-
 pā, sed ab amante numine, processio
 fausta; non innocentiae ingenitum; ac-
 citum tamen teporem, incendio fer-
 uidissimo scintillans. Quis autem gra-
 tiosorem Protoplastum, non etiam di-
 uino conspectui prædicer formosio-
 rem? mortis diuini non timens: non ille exterioribus illis inno-
 centiae flosculis, & valenter degentis
 corporis, captus veniuntate: vnicā tan-
 tum gratiā rapitur, vno sanctitatis spi-
 culo configitur: vbiuis hoc acutius,
 & ille punctior: Paradisi, aut exilij
 situm non attendit: Deum è se, mor-
 talis fingit, si aliunde confingat vul-
 neratum: ideo neque fomiti frænum,
 neque affectibus quies, neque corpori
 otium restituitur: potuit etiam absque
 hoc comptūs, pulchrior anima appa-
 rere: in stadium quippe prodit, cui
 otium nocuerat: palæstram init, quem
 torpor eneruauerat: antagonistas ferat,
 vnde palmas, si velit, reportauerit. Di-
 xi. Audiuius Pœnitentiæ pondera,
 acumina Innocentiæ: vtri faueatis ne-
 scio:

scio : meo sanè suffragio , vicit Pœnitentia.

Dixerat ~~Cartholicus Sophista~~ ~~quidam~~ declamator dùmque festiuo plausu, excipitur ab auditoribus : Amelius, quem ab exordio , arrectis auribus , non tames, quam dicentis venustas detinuerat : ad finem vix iam repressis lachrymicis ~~obscure~~ ~~quodam~~ ~~que~~ ~~putare~~ posset, verbis transfixus : nimirum velitantis etiam declamatoris oratiunculam , in ~~speculum~~ ~~pererrans~~ , Deus disposuerat. Tunc obserato cubiculo : ergo , inquit, è iuuenili errore , è fædo lapsu, si vocanti numini pareo, surgam fœlicior ; & non parebo ? imo & diuina sollicitabo viscera in misericordiam : dabo concionatori meo exemplum nouum, vnde pœnitentiæ pondera cumulauerit : recuperet prodigum suum cœlestis Pater, prodigiosè prodigus ad veniam ; mutet in aliû, ne vltra alius mente , Amico dissonem meliorique parte diuersâ , tantæ similitudini obstrepam violentus. Faue Deipara inde precanti blandior , quod peccati occasione , in tantum decus electa coleris. Tunc multa intermixtis suspiriis recolanti , id

prius subit, vt Sacerdoti detegat conscientiam: nec in longum differt, sequenti die crimina expiauit ab ipso ætatis iam humanæ rudimento, & primæ vsurâ rationis, refricans memoriam. Deinde sumpta sacra Eucharistia robustior, ea sanctimonix posuit fundamenta, quæ satis futuram, quam orbis postea demiratus est molem, spondebant. Quippe vulgarissimo læpe instrumento, nunquam satis mirandas mortalium conversiones, salutis nostræ artifex solet peragere, stupente natura, gemente dæmone.

Iam nihil Amelio gratum, nisi quod pietati consentiret: dies, noctes Meritorio adhærere, (hunc sibi nouæ militiæ magistrum, ignotæ viæ ducem, Abbatis, seniorumque suffragiis elegerat,) aperire mentis motus, vel leuissimos, nec vel vnguem, à dictis deuiare. Id mirificè Amelium in sanctissimi cœtus commercio recreabat, quod austeram in tantum, vitæ rationem, hilari suauitate mulcerent: quod sibi rigidi, tam se comes exhiberent hospitibus; quosque immobiliter Deo vacare nouerat, hos externis, de chari-

tate

eate deditos, mirabatur, affectu pari, dispari ministerio. Fœlices, quibus hoc datum, inquit, ô Merizari, cœlo etiam dum viuunt præoccupato: quot virtutes adnumero, tot stellas veneror; nisi quod stellas haud rarò sibi inuicem oppositas, docet Mathêsis: hîc, virtutes, quas putares diuersas, connexas suspicis. Ita est, inquit, Merizariis, ita est, neque prædicta, exprelliorem effigiem cogitaueris. Produxit Deus Ameli, (huic vnicè, phantasticum sodalis nomen iam non ignotum,) nobilioris Idææ partum, epilogum potentia, primum cœlorum mobile, cuius ambitu contentos, imò contemptos condidit Planetas septem: quotidie vix orti obtruduntur sepulchro; & qui suo tractu ituri perennarent, alieno raptu perituri trahuntur: deglutiunt tamen querelas in perpetuum, mobilis primi imperium adorantes. Sed quod se inuicem non includant, quod solis splendor, puta, Marti subditus, Martem non comprehendat: quod Luna Mercurio circumscribatur, neque arctura, arctetur; quam ægrè visi ferre, tam in vindictam armati, putari possunt: his

sæpè, quasi furoris deliriis, deliquia
 fulgoris attribuere. Cedite, inquit,
 Deus, quid astris, cum castris? Hæc
 cœlestis militia, non in te, sed in sce-
 lestam stultorum impietatem obarna-
 tur. En ego, qui noua omnia facio,
 cœlos nouos, in terrâ nouâ, propero
 creaturus: circumcinget, instar mobilis
 primi, choritas virtutum chorum: quæ
 non se tantum connexæ, conciuant
 inuicem, sed & ipsam charitatem cir-
 cumuoluant: quo vna iuerit, quan-
 tumuis vilior; cæteræ, sint licet Prin-
 cipes, subsequantur. Aspice adolescens
 piissime, quanta niteat, in tanta multi-
 tudine connexio, quam vna sub tanta
 varietate catenatio! trahunt tractæ, in-
 cludentes includuntur: hæc in affectus
 diffluit Monacho; illa Martyri robo-
 ratur in animos; hinc altera contem-
 plationi semouetur; impenditur altera
 illinc, saluti fratrum; sanctæ hilaritati
 deuotio indulget: plangit deiecto su-
 percilio pœnitentia: zelus calcaria re-
 prehensuro versat: calcet quidquid fu-
 roris, mansuetus: pungit timor, amor
 vngit, & tamen simul concatenatis
 amplexibus cohærentes, pennæ alterius

ad alteram diriguntur. Charites factas dixeris, non fictas: quo vergit spiritus impetus, discurrunt singulae, sed interim concurrunt omnes inseparatae; & tamen in tanta formarum diuersitate, in tam alio, ad tam varia, obtutu, aspectus idem. Prothei non disertam fallaciam inclames, sed assertum exemplar. *Caue Taure, instant Leonis vngues, nec tamen pauet: cohibe pennas Aquila, serpit homo tibi connexus; & volat tamen: cernitur in hac quadriga Chymæra realis, non profano euertenda Herculi, sed conuertenda diuino. Miramur rotam, in medio rotæ, vt circumuoluta voluat, quæ pariter dum voluit, circumuoluenda. Sphæræ sunt, cœlestibus mirabiliores, ideò tot oculis, (vero si fortè Argo, picto certè pauoni, inuidia,) tot viuis intermigrantes stellis, vt ante, & retrò, intus & foris, vndique colluceant: quasi sibi inuicem gesturæ morem, sedulò inuigilent. Hæc Merizarius, tenerum Principis animum permulcens.*

Sed neque iniucundiora cæterorum colloquia, semper profectum chari hospitis meditantia. Adibat frequens

Amelius seniore[m] sanctissimum, quem
 vegeto adhuc spiritu, ætas fractior,
 diu detinebat in lecto, cùmque ali-
 quanto pro ieiunio curatus, eò pro-
 peraret, audit ab ostio Cygni instar,
 sic sibi parentantem.

Iam diu mœsto, satiata mundo,
 Pectoris, duros, teneri, labores
 Profer, ac fusas anima, ô, querelas

CONTRADE CAUSA.

Heu mihi, sauo moror vsque terra
 Carcere immitis; nitidique Cœli,
 Dulcis (an partem?) parva pererro
 Exu', ab oris.

Quando me gratis sociis, remittet
 Lapsus annorum? poteròque læta
 Serta victrici decorata, lauro
 Ponere fronti?

Ebibent quando sitibunda labra
 Fonte, cristalli latices, amœno,
 Et sitim pellent, liquidis amoris
 Ebria lymphis?

Heu nimis sauo religata palo,
 Sacra cœlestis Domini, figura,
 Vsquequo clarum tibi lumen, atrâ
 Sorte negatur?

Tèque stellantis, moderator axis,
 Quâdo complectar? populus, & videbit,
 Mentis

Mentis obscura, tenebras fugari,
Lumine misso?

O veni rerum dominator alme,
Rumpe iam ~~_____~~, annos, catenas
Aduolet foelix, nitidos Olympi
Scandere colles.

Ocyus ceruus volitans, per alta
Montium nunquam iuga, fugit, at-
que

~~_____~~ nunquam, gelidas petiuit
Fluminis undas.

Quam ipse, iucundos patria recessus,
Præpeti cursu, penetrare pergat:
Donec immense Triados, perenni
Fonte quiescat.

Altius nec, quæ volucrum corona,
Cogit implumes, generosa, pullos
Fulgid is solis radiis, probari
Axe volavit:

Quam ipse, sublimem, patriæ per
orbern,
Haud fatigatâ volitare pennâ
Tenderet, donec nitido locaret
Lumine nidum.

Inserit quando se avis, inter almos
Arboris ramos, varioque picta,
Garrulum florem simulat colore;
Dulcius unquam,

Non dedit vocem : modulis canendo,

Quam ipse diffundet : metuens nec

ultra

Sorte reptari : Zephyrum beatum

Cygnus adibit.

Quinque ter lustris, niveos, Olympus

Cynthiae cursus, totiesque vidit

Astra sub fulvo, timide fugata,

Lumine fratris.

Vere videnti, toties soluta

Flumina è vinculis, ubi stricta duro

Sunt gelu, nollunt liquidum, per

herbas

Solvere vitrum.

Ab dolo ! postquam genitus requiro

Quid boni feci. Nihil bene videtur,

Quidquid, & cernas, oculis pu-

dorem

Mittit inane.

Sapè diuino, violata iura

Principi, cerno: miser heu, satane,

Terra, sum primâ mihi luce missâ

Castra secutus.

Ergo quid vitam positam periculis

Appetam summis? placidus putatur

Idtus, infestæ Lachesis, peroso

Pondera carnis.

Dixit: ardentes animeque iecit

Humidas

Humidas inter lachrymas, favillas:

Ab dolor: visus sibi iam solutus,

Corpore mansit

Namque roranti lachrymâ, repellens

Ignis ardorem: lachrymâsque siccans,

Huius accessu: levis ecce ludit

Ictus uterque.

Cùmque tunc unus satis esset, addens

Alteum curans citius perire,

Perstitit vivens: inopem doloris.

Copia fecit.

Ecquod scentrum. (ingremens secum ta-

citè, inquit, Amelius,) hæc unquam

sibi vota comparet? Sic mors horretur?

heu miseri, qui aliis vivimus, nobis

morituri! nec ingressus remeat in cu-

biculum: diu, monasticæ vitæ pensitans

fœlicitatem: cui inhiaret haud dubiè,

ni arcano ductu numinis servaretur,

è palatio potius radiaturus, quàm

è Cœnobio.

PHILIPPAE

LIBER IV.

Rego degustatâ cœlestium dulcedine, (quæ sub his initiis ut largi- pensius,) iam priscis nugis sic renuntiarat Amelius, ut maiorem diei partem ~~in~~ otij reliquerit Methodio, quo à Domini ministerio immunis, aliis prout res ferret, impendi posset. Nec id Balduinum latebat; unde non semel, fidei liberandæ tardum incusans, tandem compellit soluendo: exactorem molestum non aliter vitandum, festiuè admonens. Methodius haud inuitus, re- tricatâ rerum memoriâ, quibus desierat, sic subnectit.

Per plana excurrimus hucusque, mi Balduine, restant deinde, (quæ alia sperares à palatio?) salebrofa. Agebat id temporis Celinus apud Cæsarem, Almanzor's Cordubensis Regis, legatum officium: qui Africâ oriundus

licet,

licet, faustiori tamen sydere, natus
 Cordubæ, expolitissimo ingenio, nihil
 punicum, sermone dempto, sapiens.
 Nihil Mauro comius, nihil humanius.
 Is ergo acceptis tunc epistolis, factus
 certior, Abderrhamem Almanzor
 primogenitum, ambitis diu nuptiis iam
 potitum, ductâ Doraxâ Aluphchebiri
 Arabum potentissimi, natâ unicâ: quo
 & principio adrianæ, & Re-
 giam nostram festiuor exhilararet:
 postquam diuersis suorum ludis, im-
 pendio & nouitate preciosis, specta-
 tores recreauit mirificè: simulacrum
 duelli, vt mos est Galliæ nostræ, &
 incruentum instituit certamen, in quo
 Equites ex aduerso sibi instantes, nec
 cuspidatæ vulnus, sed hebetis hastæ in-
 petum sustinentes, robur amoto peri-
 culo exercent. Prouocabat ille Gallos,
 urbano quidem libello, sed non molli:
 triduo sibi in palatino foro persisten-
 dum, singulis aduenientium congres-
 suro, ad nouem vsque: speratis tribus
 in vnoquoque die. Victori sibi conce-
 dendum nihil in Christiano orbe, vel
 Abderrhame potentius, vel Doraxa ve-
 nustius: è victo autem spoliū repo-

tandū.

audum, baccatum monile, quo nullum
Hispania nouerat pretiosius.

Exarsit in certamen Optimatum iu-
uentus, tot albo annumeratis, tamque
contentiosè præponi affectantibus, ut
iam ludus grauissima portenderet dissi-
dia, pugnas sæuiores. Obstat discrimi-
mini Cæsar, edicto cauens, sortito
ederentur congressuri: tæmne eductis
ternis, suo ordine amouendis, renqui-
cederent. Amota ergo seditione, Ce-
linus pacto tempore, caueam ingredi-
tur cataphractus: armatura, ut par erat,
in luxum magis composita, quam ad
robur, inserta gemmis, auro interdi-
stincta, oculis adblandiebatur, quamuis
præstrictis. Equus nigerrimo splendore
collucens, niueâ tantummodo notâ ad
frontem in signis; quasi percepto fa-
uore, totam Cordubam suam vendi-
taret, pomposè graditur: putares non
minus superbire sessore, quam sessorem
ipso. Confluxerat vrbs penè tota pul-
chro spectaculo, vltimis etiam tecto-
rum lineis, non absque spectantium
periculo occupatis: aderat hinc Caro-
lis purpuratorum suorum corona cin-
tus: inde Matronæ & Virgines cla-
riores,

riores, Belisandæ throno circumfusa.
 Primo iam die, non absque ingenti populi dolore, tres nostri superati, barbarorum Principum encomio, multi subscripserunt. Eadem sorte, sed maiori nostratium indignatione, secundo die decertatum. Tertio tandem, septimus ordine, primus, è postremo ternario, Amelius congregitur: mirum spectantium iuocem, cum per circum, venustissimè gyrat equum, aucupatus. Iam vtrisque parati ad pugnam, in carceribus vix equos detinebant; cum, nondum benè percepto litui signo, proficientes, intentis hastis mutuo se excipiunt: ad cursus medium, (vbi tabulatum haud longum cæcam equorum collisionem prohibens, assurgere consuevit,) inuicem perculsi. Robustioris lacerti credebatur Celinus, dexteritas tamen Amelij, vsu patrij certaminis comparata, spem haud vanam victoriæ nostris excitarat: neque fefellit: nam aduersarij hastam, ferreo vmbone leuiter inclinato, sic elusit Amelius, vt penè, innoxiam transmitteret: cum è contra Celinus immoto clypeo, totum irruentis pondus sustinere coactus.

parum

pasum abfuerit, quin equo deiiceretur:
 certè ab ephippio indecorè commotus,
 immobili Amelio, iudicium omnium
 suffragiis celsit non inuitus: tunc no-
 strorum plausus, immixto Maurorum
 gemitu, festiuior. Celinus victorem
 amplexu pariter, & monili, se ipsum
 urbanitate decorauit. Hoc monile,
 Carolo summisit hilaris Amelius; ille
 gratulanti natæ mandauit uteretur:
 hinc dicitur Virgini non adeò ingra-
 tum iuuenem deinceps: hinc Aulæ fa-
 bula, Magicum antiquum & philticum,
 barbaro monili sublatere, conciliandis
 amoribus præsentissimum. Hinc Arde-
 rici, zelotypia: hinc Amici monita,
 castigato iudicio saluberrima: hinc
 denique Tragoedia, cuius publicas iam
 scenas, probè nosti: arcanas, si quæ
 sunt, sola vulgi temeritas ventilauerit.
 Parabat Methodius Ramberuillæ duel-
 lum, hospiti exponere, (tacito tamen
 Amici stratagemate,) cum Balduinus,
 campanæ ære pulsato monitus, coactus-
 que discedere, iterum nouam fidei obli-
 gationem sollicitabat: mi homo, ait
 Methodius, nunc paratus eram sol-
 uere: tibi imputes, si cætera subtra-
 xerim:

xerim : iniquus exactor fuerit, qui alieno tempore, insultet debitori. Tunc comes, atque hilares secedunt.

Effluxerat interea bimeltre, & ecce Alcuini industriâ, Legatus à Pontifice: sicut aliorum optimatûm diligentia, à vicinis Principibus, oratores conuenere similiter : omnes litteris datis, prolixiore sermone Amelium excusare; imò & reuerenter, Cælaris inculcare prudentiam : qui vnus Arderici verbis, Auerniæ Principem vinculis, & custodia tradendam putaret filiam. Docenter, inquit, cum tanto generis agitur splendore, si truncorum litterulis, obliterandus exponitur : vix inde plebeis, pecuniâ, multandis, non benè Principes carcere diutino detinentur. Quam deinceps regiam virginem, generis non pœniteat, si inde penè custoditur damnata, vnde improbè, fœmella tenuis redderetur suspecta ? Non offendeat Carolum licentia supplicum : mallebat austeritatis insimulari, quam leuioris puellæ crimen præsumi: audiebat gratius, (quidni ?) ad pudicam rigidior, quam genitor impudicæ. Ergo se legibus patriis paruisse dicebat,

quibus probi Reges, suminus coër-
 ceri, at dirigi, par est, durum in-
 venio, non tamen aut verbis leuem,
 aut genere obicurum, fuisse accusato-
 rem: satis propterea, vt accusati dede-
 rentur custodia: hanc autem Amelio
 violatam, non leue crimen conflasse:
 quid enim si in vincula redierit? pro-
 hibetur reditu. supplicium extremum:
 indemnem tamen tugam non rem-
 quendam. Fateri se in Virginem inue-
 ctum sæuius, quam cogere indicia:
 vnde tamen innotuit Regibus dolor,
 debitam æquitatis mensuram seruare
 potuisset? facturum se deinceps, vt
 iudices, quam potuerint primum,
 causæ vltimam manum imposuerint:
 idque dandum Pontifici venerabili,
 dilectis Principibus, vt ipse, qua de-
 ceat mansuetudine, attemperet indictas
 pœnas.

Aderat Concilio Ernaldus: quo di-
 misso, festinus ad Amicum, hilarique
 vultu prius, quam sermone, detulit
 Oratorum preces, Caroli responsum:
 notasse omnes sub his moris, non odio
 Cæsarem fauisse, sed dedecori: nihil
 iam timori residuum, rebus apertè pe-
 nè,

nè, in melius restitutus. Degebat tūc sua-
uissimè Amicus, religiosus, Amelij sui,
studiis, quæ à Methodii epistola didice-
rat, gaudio penitissimo deieburus. Ergo
pugillari postulato, monet sodalem, vt
sub eadem nocte veniret personatus:
cætera, quibus opus foret, exponenda
præsenti. Amelius accepto epistolio,
conuolat in _____ nocte,
perque occultum otioium, quod Ami-
ci rogatu, nondum Ernaldus conclu-
serat (familiarem certis de causis, per-
sonatum, præduxerat, necessario sibi
aduocandum) Amicum adit: Metho-
dio non longè à turri interim sperante.
Vbi conueniunt, depositâ iam perso-
nâ, connexis dextris, mutuo se salu-
tant, amplexu arcto, & profusis la-
chrymis, lætitiâ exhibentes: quo lo-
co res essent, Amicus suo ordine expo-
nit. Igitur amoto iam periculo grauio-
ri, umbras solummodo discriminis in-
stare adhuc: his Amelium iam tuto,
sed tamen necessario inuoluendum: ne
subita fortassè è carcere eductio, & spe-
ratæ nuptiæ, præsentem nouum spon-
sum desiderarent. Amelius admixtis
querelæ gratiis, quod solum umbratili
periculo

periculo redderetur, grauiſſimorum
 inſultibus, Amico tandem expoſito:
 commutat, cum ipſo veſtem: Amicus,
 obducta vultui perſona, diſceſſurus, ad-
 uocato Ernaldo traditur: qui priſcum
 ſuum vinctum retinere credens; eun-
 dem dimittit, hilariſ: ſuſcipit hunc ſo-
 licitus Mer^ois, errore pari tandiu
 piè del ^oreditu. ſub^olicitiſ: domesticis
 quibuſdam, quæ Amico noua, niſius
 feſtino riſu, dolum magis coniectans,
 quam agnoſcens: Ecquid, inquit, Ami-
 ce optime iubiannaueris? ipſe tu, tam
 te, puto, Amelium reputas, quam ille,
 ſe, meus: ſed qualis qualis fueris, vtrum-
 que in altero retinuerim. Illud iucun-
 dius erit (iam ſe prodens, inquit Ami-
 cus) chariſſime Methodi, quod Abbati
 amiciffimo eueniet, cui commutatio-
 ne declarata, Amicus, quem ſub Ame-
 lio credebat, ipſiſſimus in ſe iam exci-
 pietur, ſed denuo ſub Amelij nomine
 diſſimulatus: ita factum: Abbas quip-
 pe, cæteriſque ſeniores (vno excepto
 Merizario, cui ſcena aperta vndique)
 vt prius Amici nomen in Amelio, ſic
 iam Amicum re ipſa, ſed ſub Amelij
 nomine retinebant.

Paucis

Paucis post diebus, aduocato legatorum concilio, Iudicium omnium suffragiis innocens omnino Belifanda declaratur, utque in integrum, honoris, iamque libertatis restituatur, Patri indicitur: & quod consequens, leuissimam stupri suspicionem, qua temerè laborarat Amelius, euanuisse omnino: violatæ turris crimen, spontaneo iam reditu, pene nullum, iatis diutino carcere puni- tum esse: ideo & Aulæ, & regalis mensæ, ministerio restituendum. Applauditur vniuersi præconi faulto, æquis iudicibus, Cæsar tamen, quasi mitius agentes, simulatâ seueritate increpabat: illi nihil, nisi à legibus factum, adiurare; rationes expendere; aduocare iura: & quidem merito, ne è prædictis publicis iudiciis, durius aliquid decerneret, nisi iniquitas. Alcuinus interim, (cuius religiosissimâ prudentiâ, ad exitum fœlicio- rem, res deducta) modestus subticuerat; tunc demum exurgens, præmissâ dicendi veniâ, commotâ omnibus, insperatæ orationis auiditate, sic incepit.

Faustè implexum negotium expedi-
ri, aspirante benignius nomine: non

ego

Ego vnus, sed & quotquot conuenimus,
 gratulamur tibi, ô Cæsar: scio, & genti
 tuæ in hanc diem suspensæ, nihil vn-
 quam ^{obducta vultu} accipiendum iucundius: ad-
 huc tamen, prostratâ iam calum-
 niâ, festiuæ collætantium palmæ,
 lemniscos debes. Nouit orbis non
 aliunde rumori Aulicorum, & furenti
 Arderico ansam datam, nisi quod Ame-
 lium, ^{quæ Amico nora} filiæ haud degenerem sponsum,
 imò & eligendum tibi existimantes:
 audaciæ potius iuuenem, quam spei
^{ce optime} indulisse ^{de Annaueris} præsumperant, & quidem
 temerè tanto splendori nebulas obdu-
 xerunt: sed patienter etiam in Reges,
 ferendus naturæ morbus: nihil facilius
 factum credimus, quam quod augura-
 bamur quandoque faciendum: vtque
 reptante iudicium indole, opus præ-
 uertimus, sic admittendæ, in execu-
 tionem, turpitudini conuiuemus: Be-
 lisandam Amelio nupturam, præsum-
 psit Aula, te locante: hinc audente iu-
 uene, effutiit vitiatam. Ergo & Auli-
 corum rumorem, & Arderici menda-
 cium, non tam præteriti capias testi-
 monium, quam omen futuri. Haud
 benè, Domine, Regia puella alibi col-
 locabi

locabitur: non quod aliis fastidio futura, (cum licet innocentia fœlicior, citra suspiciones, at certior post reatum: nec tantum cœca adhuc calumnia conciliat infamiæ, quantum honoris accumulatur, iam detecta, (sed quod non fastiditura Amelium præsumitur, à quo saltem de vulgari opinione, calumniatoris nece, famam sibi putauerit restitutam. ~~invenias vnde, sed ita euenit,~~ vt communis laboris patientia connectat animos, & tacitum affectum inspiret mutuo. ~~invenias vnde,~~ Cæsar, legitimis, quos infamiæ coniunxerat calumnia: haud impares aliunde iugo nobili, communis dolor reddidit aptiores. Id non Aula tantum, sed totius imperij Primates ardentè optant: suntque vota dignissima (si quid Alcuini tui arrogas consiliis) quibus non solum annuere debeas, sed celerrimus.

Tunc omnes Proceres, tunc legati ad genua Cæsaris prouoluti preces accumulatur: venisse exoraturus veniam, si quid fortasse criminis intercessisset: Innocentiæ victrici maius aliquid tribuendum: fœlicem diem gaudio libertatis, nuptiis fœlicioribus, mactandum.

Ca. Plus,

Carolus, quasi insperatis precibus per-
 cussus, tempus requirit rebus dispicien-
 dis: nihil se iam in his nuptiis indeco-
 rum deprehendere, nisi quod fortè vi-
 deri possent alicui, intempestivæ. Quid,
 si quamvis Amelio, non parum inde ac-
 cedat; virgo tamen grandius aliquid
 præsumens, mandatum Patris duceret
 præiudicio, nullum sibi de ea re, cum
 filiâ habendum sermonem, ne forte da-
 ret reuerentiæ Patris, quod libito de-
 negabat: neque aliunde per speciem li-
 bertatis requiritæ coniugio, lædere vi-
 deretur reuerentiam: nihil esse, vbi plus
 parentes filiarum libertati concedere
 deberent, quam in re nuptiarum: nec
 tamen superbienti sexui concessisse vi-
 dendos. Illud, addit, scio, Methildis suæ
 monitis natam acquieturam: Methil-
 dim verò nutibus Alcuini, inde mihi
 impensius probatam, dirigi solitam.
 Tunc Alcuinus polliceri industriam
 suam, matronæ attrahendæ. Prudentis-
 simè rem piissimi viri consilio dispo-
 fuerat Carolus; nec quidem aptius, pro
 rerum conditione, aliquid geri posse
 videbatur: & tamen sub tacito multo-
 rum pectore, indultu, licet sero nuptia-
 rum,

rum, reuirebat prisca suspicio: qui in-
aurari potius crimen, quam probari ve-
recundiam decoquebant: nihilo tamē
vnquam vel leuiter inculcato, quo rem
aliter capere viderentur, quam prout
videbant, optanti Cæsari putari ca-
piendam. Scilicet, nihil facilius homi-
nes fingunt, & maximè adulantes, quam
se falli: suspectum maioris habueris, de-
cepti errorem, an simulet; quam simu-
lantis versutiam, an erret: eò duceris,
huc attraheris: gestus, dicta, facta, ne-
gotij ignorantiam vtrunque exhibue-
rint, sed sub fallaci affectatione, cre-
brius, & expressius. Sic callidum quem-
que decipiat, aut simulata deceptio,
aut notitia dissimulata.

Igitur dies, qui post prædictum de-
cimus illuxit, coniugio fœliciter mi-
nistravit. Duxit Belisandam Amelius,
publicâ Urbis, & totius Galliæ lætitiâ:
quam paulo post abduxit in Narbo-
nem, à socero nobilissimæ, ditissimæ-
que ereptæ tunc Mauris Vrbe præfe-
ctus: inde tantummodo amarescente
fœlicitate, quòd Amico suo (peractis
enim nuptiis, quibus occultus inter-
fuit, Sueuiam repetierat) priuatus de-
gere:

geret: sed & hoc, ceu cætera omnia, supremæ dispositioni numinis commendabat: cui piissimo iam corde, nullas non rerum suarum rationes commissas vellet. Mirum est, quantum malis profecerit vterque coniugum: diceres non solum mores mutasse, sed ingenium: assiduis precibus benigniorem sibi Deum sollicitabant, è separato statibus diebus, toro, purius accenduntur: coactis scilicet publicis negotiis, ne devotionis otio obstreperet, docuerunt posse non inuitum, cum eximia vitæ sanctimoniâ, conuenire palatium: sub purpurâ, sub gemmis, gratius serotum saccum, atque ferreos murices latere: nec superba sapere thronum; sed in cordis summissionem, regales etiam spiritus componi passos. Belisanda pietatis, & misericordiæ operibus intenta, adire templa, nosodochia inuisere, leuare pauperû, aut morbos, aut inopiam, omnibus delitiis prætulera. Amelius regiminis habenas sic temperauerat, vt clementia commixta zelo, nec impunita vitia permitteret, nec austeriori supplicio indulgeret: in Causidicorum, libitibus indormientium, moras, inuectus acriter

acriter, inuigilabat iuri litigantium: &
 & lenta iudicum promouens suffragia,
 celerem causis procurabat ~~.....~~,
 etiam ipsis cadentibus non ingratum,
 Periuris, fœneratoribus, repetunda-
 rum conuictis, cæterisque huiusmodi,
 desperata venia, punitis: in reliquos
 (vt pote quos fragilitas magis impel-
 ler ~~.....~~ longe initius
 stomacharus.

Hinc togæ rebus optimè compositis,
 armorum ne ~~.....~~ strenuus: &
 militari licentiâ in primis coërcitâ,
 Præfidiarios olim vagos, diuersâsque
 per domos dispersos, in classes redigit:
 & addictos castris, curat instituendos:
 assignatis Magistris, qui Tyrones pro-
 barent ad palum, qui saltu celeres, qui
 insultu audaces, qui recessu cautos exer-
 cerent: qui fallaci quandoque classico,
 ad insperatam pugnam prouocent in-
 paratos: & commissas copias, sub he-
 betiori gladio decertaturas, umbratili
 discrimini, committerent quandoque:
 interimque dum canebatur receptui,
 cogebantur suo ordine in castra resti-
 tui, non palantes: vix crederes, quos
 sibi his prolusionibus milites appararit.

Rebus gerendis, duces magis cautos probabat, quam temerarios, ardore minus imperatorum consilio commendato: Proceres etiã in similia studia instimulatos, militari disciplina addicebat; nec aliquem illorum vite donabat quem prius vulgaria stipendia non probarent: nullum legioni præfecit, quem ante vitis non ostendisset. ~~Quibus~~ singulos dignitatibus volebat promovendos: nihil exercitui vtilius habebat, quam si iuventus ~~in~~ Sacramento obligata, daretur albo: nobiliorum virtuti, auitum splendorem mirè conducere, nec his facile admittendum dedecus, ratus: quos decolor macula turpius fœdaret. E contra vero nihil putabat militiae calamitosius, quam si de merâ nobilitate probati duces, subito Magistratui aduocarentur: vnguentis, & rosis assuetos, ferè semper martiali pulveri, & campestribus sudoribus importunos: quis enim repentè ab illis deliciis, his horroribus credatur sufferturus? aures lyris, & cytharis stupidè emollitas, non tam excitandas speres cornibus, atque lituis, quam obruendas: nunc sæpè percussa eorum terga, neque

neque aduerso pectore vulnera pretiosa: feriri sibi faciem timent formusculli: dolebis in vnoquoque ignauia, nequitiaque sordibus imbutum, postentum nobile.

Publicis curis non ita addictus Amelius, vt passus obrui, incuriam sui cogeretur subire. Singulis diebus (quod dixeram) sibi opportuno tempore seruato, tacitæ cœlestium meditationi, libris sacris, & prudentioris alicuius colloquio, vacabat sedulo. Adduxerat secum Merizarium, cuius morum grauitate, amœnitate ingenij, nec vulgari litteratura delectabatur, hic nullo parcens labori, assiduis, nec tamen intempestiuis monitis, commendatos sibi, tamquam à Deo Principes, in omne virtutum genus, satagebat euehere: monens identidem, è Principum religione, subditorum salutem, non minimè pendere: vix à populis, pœnarum imperio, virtutes vnquam extorqueri, quas blandè gestorum exempla insinuarent: curarent his dotibus colucere, publicis quodammodo, quæ in Principe, non absque nota, desiderantur: non tamen iis tantum contenti forent,

rent, sed aliis insuper, quibus priuatae vitae ratio commendatur: ab illis in alto editis, captata admirantis orbis laudes, in populos exempla dimanare (vnde enim imitandis stimulentur, sub angusta conditione, quae solum potest capere thronus augustior?) ab his autem commoueri ardentissime: quas hominum potius, quam Regum subnotantes, temere non utiprius praesumerent: ut pote non tam sceptri priuilegio singulari, quam communi naturae deputatas commotio: addebat insuper, non vnius, alteriusque commercio assuescerent, sed omnium virtutum chorum, ut latebat in animis, foris, prout occasio ferret, exercerent vicissim: nullas sibi virtutes contrarias esse, quamuis illarum opera quandoque inuicem sibi cedant, dissimulato potius fulgore, quam disiuncto.

Afficiebant ista Amelium, qui aliunde crebris Amici epistolis, conscendebat virtutis arduum, indies festinatio: modestusque, Belisandae potius merito, quam labori suo, volebat tribuendum, quod in arduis prona, quod blanda experiretur in asperis,
Hinc

Hinc se ignauum despuere, Amicum suum suspicere, quem nec tam disparis consortis ingenium à perperuo proficiendi studio, retardabat, vel minimum. Et quidem, vt non parum Amelio contulit vxor concors; sic multum discors Obia commendauit Amicum. Immane, quantum curauit serpens collidus, ~~peruicaci~~ potius, quam blandiente, Amici virtutibus obstrepere, & purissimæ funestare conscientiam ~~paradisum~~; sed frustra tamen, grandius ab illo Deus in orbem meditabatur exemplum: Inculcabat id sæpè, apud dominos, Merizarius, haud vulgaris, à numine, beneficij loco ponerent, quod se mutuò, coniuges, spirarent: ubiuis hoc donum magni; sed apud Principes maximi ducendum, quorum reciprocis affectibus, nescio quomodo maiestas, sed sacrilegè, intercedit: hinc non rarò inlicitis aliarum amoribus defixos Reges: Reginas immeritæ zelotypiæ doloribus distortas audias. Et planè improbè, subdit Merizarius, vel ipso primorum Regum, & coniugum exemplo condemnandi. Cætera omnia, quasi de fastidio, leuis

uini spiraculi partem, quod animando viro Deus impenderat, seruasle visus, Eux indidem animandæ. Inde sacrorum Mystrarum pulchra interpretatio, exarsisse numinis iram in maritos, quibus forent despectui vxores, quæ tamen, illorum spiritûs viuerent residuo. Educuntur igitur coniuges Protoprincipes ~~concordare~~ ~~et~~ unimes, quibus daretur vnitas, licet diuisa; diuisio, sed vnita: par absque numero, aut ad binarium reducta singularitas. Cauendum tamen, ô Domini, ne plus nimio affectibus indulgentes, purioribus cœlestium amoribus animas intepescat: impingitur sæpè his scopulis, hæret nauis, experta etiam, infaustis breuibus. O quot se pictos ex humeris portarunt, dum his conuiuent? præeunt etiam miseræ protoparentes: ex osse duro, fœmina delicata conditur, mollis virguncula: pro quo flaccida pulpa obtruditur sexui duriori: futurorum ænigma editur, vel præsagium: vxorius nimirum maritus, omni fœminâ euirator, sic puellæ fastidia trepidaturus, vt eius irulæ, diuinum furorem posthabeat: ablegatâ, cum duritie,

K

S

cost.

costâ, & delegatâ, cum omni potestate, molles seruitutis spiritus fortiatur, carnea laxamenta: Eua autem, quæ duro voluptatis imperio, duriori metus iugo, ignauum virum domitura erat, ossea construitur. Caue Princeps, pace dominæ, ab hac peste: caue Domina, bono viri, ab hoc ingenio: periculosius laborabit iste, te pellaci, quam conumaci Obiâ, Amicus noster.

Hæc Merizarius, quâ debebat, ex muneris instituto, libertate: nihil sibi, nihil suis, apud Principes ambibat: profanis immisceri negotiis exhorrebat. Quid enim, (solebat ille dolens expostulare.) Dynastarum confessario cum politicis? quid spiritus rebus pacatissimis cum tumultuantibus curiæ conciliis? aut vnde Principum conscientias irradiauerit, quem nubila tot turbinum inuoluant? Charitas in id propemodum cogenda, quasi inuita; iam meritò suspecta, si se inuitet vltro: non ducet in editum sanctitatis, alios, qui serpit adhuc: at serpit necessariò, si quid cupiat: timebit reprehensione exasperatum, quem optatis beneuolum sollicitat: nec audebit relabenti, si fortè,

fortè, aut proteruo, absolutionem criminum denegare, qui muneris absolutionem, in damnis numerat: aut vnde se præstabit iudicem, qui reatum præsumpserit, si displiceat? At qui rerum conscius sit, necesse est, cui rerum Dominus subditur: egregiè; quasi non nisi, aut ambitu, aut turbellâ, rerum similium comparetur notitia: aut, onus dulce dirigendi spiritûs, non nisi sub honore amarissimo, condiendum. Aliud, aliud est; iam sub phantastico titulo, onus subtrahitur, aditur honor: nihilque minus agitur apud Dynastas, quam in id, confessarios admitti, quo vocantur: vmbra religionis aliquibus affectatur, & sub prudentis monitoris specie, egregium sibi coëmunt palpatores. Sic ille pro illius æui conditione: gratulandum, dum vtilius, præfenti hoc nostro sæculo res tractatur.

Fœlicius gestæ Reipubl. pax inhæret, rari bellorum tumultus, ciuium mores, sub optimis Principibus, compositos, inquietant. Excubabat Amelij Prouinciæ Deus, dum ille diuinis præceptis sedulo incumberebat: cum lauit Prin-

cipis fœlicitatem vxor fœcunda virili
 prole, quam penè per biennium suspi-
 rarat: nec dum plenè exacto anno, se-
 cundum enixa puerum Belisanda, do-
 mum hæredibus stabiliuit, Carolum
 optatis nepotibus exhilarans. Vtrum-
 que partum, datis gratulatoriis episto-
 lis, Amicus celebrarat: quibus absen-
 tiæ impatientem Amelium decipiebat
 potius, quam solabatur: tot scilicet
 desideriiis, solummodo conspectu mu-
 tuo, releuandis: Augebatur indies
 paruulorum pulchritudo, & iam cespi-
 tantis linguæ balba garrulitas, arctius
 Parentum affectum conciliabat: iam
 minor penè biennis, trepido gressu
 Matri adblandiebatur: firmioribusque
 vestigiis alter, arundini inequitans
 coæuorum comitum ductor, equestria
 parentis vestigia, Aulicorum applausu,
 mentiebatur. Nec tamen interim Ame-
 lio voluptas solida, cessante scilicet
 octo iam menses, epistolarum officio,
 ab Amico. Duro bellorum incendio
 conflagrabat Germania, ac Lotharin-
 gia in Cæsarem rebellis, tabellarios
 pridem commeantes, nulla non arte
 intercipientes, scribendi retardabat com-
 mercium.

mercium. Aliunde Hispania, ad Pyrenæos etiam oppressa Mauris, suspectam viam reddiderat commeatui: nihil Amelio durius poterat obuenire, cui charissimi sodalis vultu denegato, etiam epistolarum adimebatur leuamen, quo penè totum sexennium, spem fefellerat. Hinc substrictius degere, multa conuolgere, iniussas quandoque lachrymas demirari: diceres aliquo præfagæ menti funestum adhæsisse.

Interea dum aliquando in ædium inferiori diæta, vrgente æstate, prandens meridiaret: audit ab exteriori atrio, crepitum tabellarum, quo tunc temporis, leprosi mendicitatem testabantur: utque erat pius, in misericordiam commotus, missum mendico parat. Vtebatur princeps poculo illo aureo, quod à Pontifice, in amicitia referam acceperat, nec vnquam à mensa (nescias an leuando, an augendo Amici desiderio) amotum patiebatur. Hoc igitur vino plenum, lancémque auream scitissimo edulio cumulatum, misero mittit: neque id mirum: solebat benignior sæpe, & hostales mensa Regiæ adhibere, ac pietatis ardore, præmoris

præmorfas ab illis ciborum, (iam in
 exemplar sanctissimo Ludouico desti-
 natus) gustare reliquias. Rediit non
 post multum, attonitus Pincerna, qui
 detulerat: ecquid tam alius accedis,
 inquit Amelius, quid noui, deductis su-
 perciliis, nobis affers? nec iniuria, ô Do-
 mine, ait iste: quod enim de te, Ami-
 còque audieram sæpe, neminem sic fuis-
 se lyncæum, qui admotos discerneret:
 idem mihi propemodum euenit, admo-
 uenti hoc tuum poculum, cuidam alij,
 quod inter vilissima, vilioris grabati
 stragula abscondit mendicus, ea est
 luorum vnitas: hæsi diu, vtrum elige-
 rem, & altero alteri obstrepente, delu-
 sum me credebam: certè nescio quale
 geram: scio tamen in vtrouis, & alte-
 rum, & vtrunque æstimari posse. Tur-
 batur audito puero, Amelius: pocu-
 lumque illud Amici sui esse; haud te-
 merè præsumens, foras erumpit. Iace-
 bat grabato humili, rotis depressio-
 ribus versatili, viuum hominis cadauer,
 pannosis tribus, aut sociis, si habitum
 attenderes, aut famulis, si reuerentiam,
 stipatum. Amelius agnitum iam pocu-
 lum atrectans: at, vnde inquit fili, do-
 num.

num hoc rarum? absit enim, ut te fur-
ti coarguam: sed eò ne inopiæ deuenit
Amicus meus, inopino aliquo bello-
rum insultu, ut leuandæ mihi tuæ,
nonnisi præbito, similitudinis nostræ,
symbolo sufficeret? Ingemuit tunc
mendicus, famulis, cohibitas diu la-
chrymas, iam laxantibus. Stupet denuo
dubius magis princeps, & obtutu in
seniorem è tribus, attentius defixo, Ber-
nardum (fuerat hic Amico semper,
quantum Amelio, Methodium fuisse
diximus) licet sub tam diuerso habitu
recognoscit: ecquæ tam noua species,
exclamat, mi Bernarde? qualem te ha-
beo? imo qualem, ait ille, Amicum
tuum: qui iacet, ille ille fuit, ipsissimum
credas potius, quam agnoscas. Substitit
immotus Amelius, cupidis, amplexûs,
vlnis obrigentibus, vixque sibi reddi-
tus charissimo incumbit, neque stra-
gulorum sordes, neque vulnerum sa-
niem, neque morbi pertæsus conta-
gium. Accipe ingemebat, ô dolor,
quas pœnas merui, obstinatus non
credere præsagæ menti, quæ toties, ar-
cano motu, ad absentis memoriam ex-
horruerat. Cur nõ erupi, principiis ma-

lorum obuiaturus? O te fidiſſimū Ame-
 lium! par pari referes Amico: prædiuina-
 to dano tardam opem, aut Lotharin-
 ga rebellio, aut barbaræ ad Pyrenæos,
 phalanges, decore excuſauerint: quaſi
 qua ille venit, tu ſaltem diſſimulatus,
 ire non poſſes: aut non immanius aſpe-
 ctus iſte vitam eripuerit, quam hoſtilis
 rabies. Pluribus, neque turbata dolore
 ratio, nec verba crebro ſingultu, ſuffice-
 rēt interrupta. At Amicus, quem præter
 morbi ſæuitiem, itineris agitatio penè
 confecerat, vno verbo: En, inquit,
 lætus deinde defungar, qui te vide-
 rim. Prodierat iam Belifanda, quæ
 paribus pietatis affectibus, quantum
 ſexûs modestia permiferat, hoſpiti in-
 dulgens, Methildique ſuæ curâ paran-
 di cubiculum delegarâ, interim ægro-
 tum in diætam transferri rogat, leſto
 tumultuariè licet, condignè tamen ſtra-
 to, acclinandum. In id tantum, Ame-
 lius viſus conſtaſſe ſibi: ſerico pallio,
 quam potuit molliffime, ſodalem in-
 uoluens, è grabato ſubductum ſuiſque
 commendatum vlnis, portat in diætam:
 admonens obiter Methodium, ne ſibi
 irerum oculos, Bernardo, ſociiſque
 indecenter

indecēter indutis, dolere pateretur. Methodius sodales sibi priscos iā satis recolens, & fortunæ ludibriis expositos commiserans, balneo parari iusso, lotos, vinctos, & decenti habitu comptos, adhibet epulo. Iam famuli, ductu Methildis, cubiculum eo luxu apparant, quo pretiosius, excipiendo Carolo, vix possent: cum Medici adhibito leuioris lauacri fomento, paratâque sorbitiunculâ Amicum recreantes, domini sui brachiis iterum deportandum commendarunt: nec enim piū gratissimi oneris laborem, totius orbis commutaret imperio.

Subita hucusque turbatio, totius ferè palatij sensus hebetarat, solummodo diuersis pietatis ministeriis impensissimè, & Principes, & Aulici incubuerant. Amico autem iam condignè locato, & sociis prisco splendore restitutis, tunc plenior stupentes penè spiritus peruadit admiratio: tunc inter se mutuo inscij disquirere, quale hoc fortunæ ludibrium? quæ rerum facies? nec tam facta tractasse, quam ficta voluisse somnia sibi visi. Putaret id aliquis è tam edito, tam improuisâ ruinâ la-

psum Dynastam, nouúmque Iobum è throno in sterquilinum deduci potuisse? reptari potius, quam grabato vehi, quem Regius currus nuper exhibuerat? eandem formam, & parem penè fortunam, tam aliam, ab Amelio dissidere! Adsidebat vnus Amelius Amici lecto, prehensâque non absque lachrymis eius dextrâ, cuius interruptâ pelle, vix articuli, neruis compingebantur. Ecquid, te inquit, tam ab illo mutatum cerno, Amice iucundissime, quem togatum Gallia, quem Sueuia admirata est paludatum? an benè te abiectissime pannoso, purpuratus diu insedi? an congruè me edebat quadrigæ nitor, cum Amicum, grabatuli rotati pædor portaret? decòre, vita, nuptiis, à tè mihi indultis, fruito, tu mendicus prope-ras? & durauit spiritus iste pertinax in conspectum, nec sæuus, pridem dolores interceptit? vnde vnitati priscae, admiraculum factæ, mirabilior diuersitas, Amice? an Obiæ impietas in tantum sæuiit? Amicus subrauco gemitu commixta verba confundens: longa, inquit, est iniuria, ambages longi: neque capiti soporis indigo, & tantisper

compo

nendo , nunc fatis virium, in mutua colloquia , mi Ameli : patere quiescam paululum : alius deinde expositâ tragœdiâ nostrâ , piissimum tibi pectus lancinauero : imo si tanto ardore , in casus nostri notitiam impelleris , Bernardum aduoca , conscium totius : latius ille exposuerit , quæ à me frustra speres narranda , nisi tumultuariè. Ergo hospitem, captando somnulo, compositum relinquens, in hortum descendit Amelius , confidentéque vxore, adhibitis tantum Methodio , atque Methildis ; rogatôque Bernardo , ne quid vel leue , tantæ scenæ prætereat : medium misericordiæ, stuporisque affectibus vultum , dicturo iam obuertit attentissimus. Bernardus paratam narrationem sic aggreditur.

Doluisti iam pridem , Princeps optime , & verbis , & epistolis Amici tui monitus , Obiæ perfidæ ingenium, superbam indolem : nihil, illâ vnquam impotentius , tulit sexus fœmineus. Nullum non mouit lapidem Amicus, quo si minus omnino domita , (hoc enim à principio desperarat,) saltem sibi vteretur dociliori ; sed nullo operæ præ-

cio.

tio. Sic habenas maritus temperarat,
 vt sæpè officiosus, rarò seuerus ducere
 tentarit: illa tamen officiis effrænatio,
 seueritatem indignans imperium detre-
 ctare: hinc dissidia, hinc iurgia: quæ
 tamen dum domestica, coniugum ma-
 gis animos, intus adhuc, quam ciuium
 foris, commouebant tumultus, fe-
 renda utcumque: vbi verò turbata ci-
 uium studia exarsere, irreparabili penè
 damno, vel simulata coniugum quies,
 vel dissimulata discordia trahitur in
 ruinam. Amicus mitissimus licet, sed,
 vt par est, iustus, publicis nonnullo-
 rum sceleribus, deplorato aliunde re-
 medio, extremum quandoque adhi-
 bere supplicium coactus, ferebat æger-
 rimè, appellatæ Obiæ intercessione,
 indemnes noxios. Obias vel quod hinc
 potestatem præsumeret, vel quod ac-
 ceptis muneribus frangeretur, libitum,
 oppressis legibus præponens, aut reos
 contendebat innoxios, aut manifestè
 conuictos, debitis pœnis eripere, per
 speciem clementiæ curabat. Hinc ef-
 frene vulgus, Obiæ proteruiam depu-
 rans pietati, Amici increpabat sæui-
 riem, Gallicum, & cruentum ingenium
 perperam

perperam interpretans: Tyranni penè aduenæ, & in legitimam dominam, inuecti, inculatâ licentiâ: inde iam mariti vmbra cultâ tantummodo, præceps, solius vxoris, adorabat imperia. Leue tamen adhuc istud dicendis compositum: sterilitatem deprecans Obias, non tam à in successionis amorem, quam in mariti odium, festina, intempestiuum hæredem sibi parat: aduocatisque populi Optimatibus, Landulphum quendam, neque sanguine ita proximum, neque iure admittendum, in filium adoptat, designat in hæredem: prætermisso scilicet paruulo quodam, quem patruus defunctus nuper, reliquerat primogenitum, cuique iura gentium, & leges patriæ patrocinebantur. Optimates impiis Obiæ votis annuentes, commendare electionem, & suffragiis iuramento firmatis, fauere Landulpho, hæredem recognoscere.

Amicus electioni, tot titulis illegitimæ reclamabat; nec desperandam sibi sobolem, ætate adhuc vegetâ inculcans; neque hac denegatâ, proximiori pupillo immaniter expuncto, Landulphum, contra fas omne, obtrudendum:

Irridebat

Irridebat Obias iam superbior, coniu-
 rantium suorum favore tuta, mariti
 verba; procreandis si fortè, filiis nihil,
 inquiens derogari: hos necessariò, na-
 turæ ipsius iure, frustratâ priori ado-
 ptione præferendos, umbratili imita-
 tione, per veritatem solidam, euane-
 scente: de cætero sibi, suisque curam
 successionis incumbere: nihil marito
 extraneo, cum alienæ Prouinciæ hæ-
 rede deligendo. Ergo Landulphus ar-
 rogantis indolis adolescens, & populi
 gratiâ, (orienti de more Soli per obeun-
 tis despectum blandientis,) & Obiæ
 studiis elatus, Amicum, domi semper
 ingratum, iamque tunc foris, sic de-
 spexit, vt nihil deinde reliquum nostro
 esset, nisi durissimam familiam dese-
 rere. Id iam paranti, atra bilis con-
 tracta tandiu, febrim excitat: nec dum
 triduo decubuerat, cum adusto iam
 penitus humore, tumet in pustulas,
 hâsque infelicissimo apud medicos
 præfagio, subliuidas; quæ suppuratis
 breui membris, in horribilem vlce-
 rantur elephantiam. Iacet itaque Ami-
 cus superstes sibi, quem solummodo
 gemitus crebrior, à cadauere, & pu-
 trido,

trido, & vermibus scatente, vix discriminet: frustra tamen narrato morbo aures fatigo, quorum oculos, atrociori aspectu, vidi caligantes,

Crederes initio morbi fœminam tunc in aliam commutatam, adstabat lecto, paratis lachrymis condolens afflicto: sorbitiunculas, demisso famularum ministerio ipsa parabat: è medicorumque vultu pendens hianter, ad singulorum vicerum tactus, inò ad continuæ plagæ aspectum exhorrebat. Sperabat verituta indoles, breui discessuri mariti tœdiis liberandam: fictaque pietatis imagine, tantæ obsecuturæ infamiæ præcauens, obuiabat; quasi cæteris vitæ noxis, mendacissimo, in extremum morbum, officio, obue-landis. At vbi morbum diutinum, & ex illorum genere audiit à Medicis, quibus longior vita, omni morte horribilior, cedit in pastum: tunc iam impatiens moræ, larvâ depositâ, non qualis haberi voluit tantisper, agit, sed qualis erat. Adibat rarò miserum, vultu torua, verbis peruicax, exploratura credo, an in mortem ocyor iret, quam medicorum prognostica nuntia-
rent:

rent: tunc solum damno suo, haud fallaces, horum damnans coniecturas. Quin etiam Astrologis, bipartitâ impietate consultis, nec satis ad gustum, vtpotè non ita celerem exitum ominantibus, benignos astrorum aspectus, infauftis lucis deliquiis, deuouebat. Nos infœlices, (tres tantum è domesticis, quos secum duxerat Amicus, superstites eramus,) quibus ad Dominum, etsi non infrequens erat ingressus, nullus tamen secretioris colloquij vsus permittebatur: hæsimus diu, quo tandem verteremur: audiebamus parari iam à fœminâ venenum, nec erat, cur non ituram, ad veneficas, crederemus, quæ eiusdem penè farinæ Astrologos consuluerat: imò, quæ aliquando furore percita, maritum suffocasset, ni pedisequæ indignum id, non solum pietati, sed etiam natalibus, admonenti, paruisset. Igitur eripiendum ab immanissimâ Dominum familiâ vnicè tentandum videbamus. Sed qua via? vires nullæ, quid enim tres in populum non mediocrem, instimulante Obia, resistentem? industria vana, tot illa, cubiculo, custodes adhibuerat, ne quid secretius

secretius ageret nobiscum. Sed esto donis, promissisque custodiam falleremus, vel fœlicioris alicuius mentis industriâ: tumultuariè tamen, pèrque summam rerum turbationem, furtum, dum faustius succederet, perageretur: at ægro-tantis corpus haud ferret subiti raptus gestum violentius, inter portantium manus expiraturi; nullo, aut mollissimo tenore lacera membra tractanda: quem tamen adhibere, non est insultui repentino. Sub tanto æstu, benignioris numinis aurâ, processit consilium: à Landulpho, (quis speraret?) aliquid nobis prosperum auguramur, desperatòque negotio fœlicem exitum. Rie ergo cum sociis mutuò expensâ, iuuenem adeò, quàm potui summissè rogans, è domus turbâ, in hortum, vel cubiculum secretius furtim secederemus, esse nonnulla vtrique in primis necessaria, quæ amotis arbitris, venirent discutienda: annuit ille: seorsimque in hortum, quasi conuenturi fortè, comeamus: inde densioris sylvæ umbris, inuictum sequor, iussusque sibi assidere, ista profero.

Suspecta tibi sint fortè, iuuenis inclyte

L

clyte

clyte, verba hominis, quem aduenam,
 imò & Amici, (rebus tuis, infesti,)
 agnoscis totum: verumtamen eo can-
 dore itatuo proferenda, vt tibi etiam
 cautiùs hæsitanti, plana yndique, nec
 leuissimè capiantur obliqua. Quo te
 fors duxerit, habes certè non inuidum,
 imò, (eo res deuenère,) gratulantem:
 quibus si minus fidas, monitiunculæ
 tamen, te, neque coactum, assensu-
 rum, audeo polliceri, cui ætas imma-
 turior, non nisi præmonstratæ, possit
 attendere. Nosti Obiæ artes, non tam
 in tui gratiam, quam in mariti tædium,
 versatas: nec tam promouendo tibi,
 quam studere coniugi deprimendo:
 constat tibi Landulphe, hæreditas,
 quod reris minimè, laboriosâ, Domini
 mei vitâ: hoc sublato periclitentur tua
 necesse est: an putas fœminam ætatis
 adhuc virentis, successionis auidam, vi-
 duo, in tui gratiam, lecto acquieturam?
 an non secundis nuptiis inhiauerit? an
 susceptæ inde proli, adoptionem tuam
 non iugulet? aut credis, retinendo ex-
 traneo, ingenitos sibi partus expun-
 gendos? ineptissimè spem foueas; &
 malè collocatam, ni sapias, iam serus
 deplora

deploraueris. Habes hæc vera Landulphæ? inò verissima, attonitus nouitate, inquit ille; at ego, non tibi, subdo, hæc excogitavi, fateor ingenuè, sed Domino studens, cogor tuo bono, damnum euitare. Amicus scilicet, deploratâ iam vitâ, sed morte tardiore, te stabilit: sub hac mariti vimbâ, à quo nec sibi sobolem, nec vxori coniugium secundum pertimueris, hæres firmaris. Quid ergo misero infaustissimam vitam non tueris? quid in vtilitatem tuam, homini semimortuo, diuturniores halitus non sollicitas? semel ineuitabili, quod medici testantur, detentus morbo, conualeat, non præsumitur; morti celebriori addictus, te detruncat: nec tibi, non in miserum pietas, sed sollicita rebus tuis commoditas sensum extorserit: vix credidero. Ergo age, ingenuè adolescens, parato veneno, cuius iam forte conscius fueris, non solum Amico vitæ, sed & tibi hæreditas interdicitur. Sed vnde, inquit ille, (iam probè re intellectâ,) impendenti sic damno, Bernarde obuiauero? tunc ego, (subtractâ, vultui, hilaritate, quam conceperam, haud difficili, inquam, exitu, te tueberis.

ris. Instant festiui ludi, Nordlingæ celeberrimi, da operam, per officij species, eò tædium leuatura commeet Obias, relictis interim tuorum fidissimis, qui paratâ custodiâ, mihi faueant: reducam in patriam Dominum, non, desperatâ iam salute, vt vides, sed diuturniori spiritu, sub aëris temperie natiuâ, fruiturus: ibi ab vxoris tuto insidiis, vxore interim curis, & annis ingrauescente, coniugium suspectum euitabis. Visa hæc, boni numinis afflata, Landulpho commodissima. Ergo & matrem nil tale formidantem, sollicitat in ludos, & abducit Nordlingam. Nos interea fauentium Landulpho operâ, rem dirigimus, & parato delicatissimè curru, subductum furtim Dominum exponimus, gemmarum pretiosissimis, & idoneo pecuniarum instructi commeatu: maioribusque, quam morbus pateretur itineribus, Sueuiæ saltem peragendæ studemus: ac experti cœleste auxilium, peragimus. Quid redeunti Obiæ, quid Landulpho euenerit, nondum nouimus, (sibi gens immanissima habeat, quæquæ meretur,) nec certè an epistolam viderint, quam manu mea scriptam,

scriptam, sed Amici verbis dictatam, & eiusdem obsignatam anulo, reliquimus: vellem retinisset memoria, sed seniori iam labilis, neque apud præ-sentes, prudens Amici modestia, desiderat testimonium. Certè ita est, ait Belisanda, tu tamen epistolæ saltem tenerem, fac recolas, ni verba possis: fœminam, cuius sic pudet, mariti dolore traductam, libenter audiemus. Bernardus, attrectatâ paululum fronte, sub non certis verbis, inquit, ipsissimum illius sensum, iam do, ni fallor.

Amicus Obiæ coniugi. Non miror si te fœminam, neque ita strenuam, dolor & tædium ulcerati mariti eo impellerent, vt eiusdem præoccupatâ nece, & misero labores, & tibi crederes amouenda fastidia: simile non raro infortunium, viros etiam, quos fortes, nemo non haberet, pari furore armauit in se ipsos: sed quod rueres impulsâ, quod male suadæ menti succubueris, nec officiis nostris victa ne cedens blandimentis, doleo acerbissimè. At testor punientis Dei dexteram, cui lubens subdor, in tanto casu, sæuius noxâ tuâ pungi, quam cruciatu nostro:

hic nimirum aut soluet, aut soluetur: quantus enim est modo, non adhuc ultra vires, ideo ferendus fortiter, placandus numini: augescens, si forte, opprimeret feliciter, coronam allaturus. Non ita culpa, qua premeris, quæ ni resipias, & viuentem fœdat, & torquebit defunctam. Frustra refricem memoriam blanditiarum, quibus me olim, aduenam ambiisti ad nuptias, & absentem deinde reuocasti ad thalamum: quæ si fuissent synceræ, vel tibi modo commouerent ruborem, vel frontem obduratam, traducerent: nihil ingenuæ menti probrosius, quam illa deseruisse temerè, quibus prudenter adhæserat: sed fictæ blanditiæ, Obia, fictæ fuerant, nec tam nobis, quam nostris studebant: nupsisti Heluetiæ triumphatori, claro spoliis, titulis clariori; Cæsaris opibus præfectum de nouo sollicitasti, non Amicum, quem despicias deiectum. Nil verius, ficto pectori designando: agnosco coniugij nostri mimã; amoto scenico comptu, despuis, peractâ fabulâ, iam humilem, quem sub personâ ambiueras cothurnatum. O te inprovidam! illud occasionis prodigentem,

tem,

tem, vnde immortalitati litare posses:
 nam bello, vel litteris, paratam viro
 famam, adæquauerit fœmina infæli-
 cioris mariti casibus non deficiens: nec
 aliunde altius hæc euehitur, quam dum
 ministrat fidelis, coniugi deturbato. Ah
 si vel simulans, pergeres, in officio ta-
 lis, qualem te morbi nostri senserunt
 rudimenta! sopieras priscas, durioris
 ingenij, querelas: sed neque fictæ assen-
 tis pietati: extrema est vxorum perdi-
 tio, infamiæ voluptas: odia in maritos
 gerere, detur impietati: furori, prode-
 re. O cessa, O bia, (si patereris, adde-
 rem, iucundissima) cessa oro, quam
 nec etiam sic odi, sed euito; non ad-
 moueo, (euasi iam) timida ægrotantis
 vota, sed amantis feruida: audiam te
 pœnitentem, & lætus obeam: fatis mi-
 sero, totum corpus sic lacerum, quin
 etiam dimidio spiritu lancinetur: tan-
 dem, vt te Deo, meque tibi restituas, vi-
 ue, vale.

Fideliter retentam, inclamat tunc
 Amelius, epistolam recitasti; spirant sin-
 gula verba piissimam Amici mei indo-
 lem, acumen graue. Credebamus, Do-
 mine, inquit Bernardus, iam Lotharin-

gam ingressis regionem, nihil nisi lætissimum superesse: restabant tamen infortunia, quæ grauissima videri possent, nisi grauior Obias præcessisset. Rebellauerat, vt nosti, in Cæsarem Pro- uincia: nihil non armis obrutum: vr- bibus milites, viis latrones, quos per- inde habueris, excubabant. Quid iam immoror? inuadit turma currum, nec dirissimo commota spectaculo, depo- nendum iubet ægrotum: nihil gem- marum fuit, pecuniarum nihil, nihil vestium, quod simul cum quadrigâ, non tolleret insultans: nobis duobus, (nam tertius abfuerat) solito latronum beneficio, vitam, quam eripere possent, imputabant: Amico, quem propediem moriturum suspicabantur, culcitram, qua iaceret. Nos seminudi ad Domi- num accedimus, qui erigens in Cœlum oculos (manus non poterat) at tu, in- quit, I E S V piissime, aucto patientiæ robore, auge dolores: nec, dummodo constet animus, flagella comprime: ex- torfit, fateor, nobis adhuc furentibus, piâs lachrymas. Ergo culcitram vtrin- que subleuantes, quam potuimus deli- catè, in proximum vicum, (distabat per
duo

duo ferè milliaria) portamus afflictum, quo iam tertius ille socius præcesserat, hospitium paraturus: sic enim ab initio iter institueramus: ut iam tria, quatuorve milliaria à loco adeundo, distantibus, quidam expeditiori equo præmitteretur parandis rebus: ne fatigatus ab itinere Dominus sperare coactus, moras fastidiret. Socius ut nos tam alio videt habitu venientes, obriquit: at nos latronum sæuitie exposita, diuinæ prouidentiaæ damus abfuisse: nam modica pecuniola, (latronibus si adesset diripienda pariter,) quam fortè tulerat, eiusque vestibus, & equo venditis, cum parare grabatum, tum tenuissimos, hucusque, potuimus commeatu. Fuit dolori nostro incrementum haud paruum, impietas Berichani: voluit illuc diuerrere Dominus, si fortè patria iam resipiscens, alumnum de se benemeritum, redditâ hæreditate, benignius exciperet: sed homines durissimi, qui sub ipsâ beneficiorum memoriâ, imò & usu sospitem expulerant: nunc sub contagio morbi exhorrentes, quasi vehiculum pestis amandarunt: neque parcentes plagis, indicunt læni,

L S

transini

transmigremus celerrimi: sub eadem
 dieculâ, aut vicum nobis deserendum,
 aut vitam. Defecerant iam tunc pecu-
 niæ, soluendis mercenariis, qui graba-
 tum consueuerant eousque, adimen-
 dùmque delicatiori, nauseantis etiam
 Domini, cibo; si quid his impenden-
 dum. Igitur quod currui prisco, equi,
 nos deinceps mercenariorum vice, gra-
 batulo eramus: gratis vicibus succedi-
 mus rotis voluendis, quandoque con-
 tentiosi piè; conante vnoquoque, de
 officij voluptuosâ vilitate, apud Domi-
 num se probare: sic non mortalis, sed
 beati iam alicuius, reliquias gestare vi-
 debamur. Nullum sub infausto latro-
 num euentu, leuamen Amico gratius,
 quam quod is, qui abfuerat, fortè for-
 tuna, poculum, id est priscam amicitia
 tesseram, secum comportarat, quod Do-
 minus, cum reliquis ablatum dolebat
 vnicè: nec vnquam longioris viæ pres-
 sus inopia, vt etiam mendicare cogere-
 tur, passus distrahi, hucusque detulit.
 Quidquid tamen laboris erat, dulcius
 nobis, pietatis tuæ viscera præsumpta
 reddiderât: quam vbi accessimus, vberio-
 rē experimur spe omni. Hæc Bernardus.

Nullâ

Nullâ non medicorum diligentia
 Amici salutem, consultum, sed incassum:
 altius in medullas ater humor peruase-
 rat, extremo languore ossa laborabant:
 desperato corpore æger patientissimus
 animæ medicamentis inhiabat vnicè.
 Parata erat ex aduerso lecti ædicula, vbi
 quotidie faciens Merizarius, bis per
 hebdomadam, Amicum sacro epulo
 recreabat: mirum quantum fragili, re-
 boris hinc accederet, putares sub ve-
 geto spiritu membra valentiora: nul-
 lus Amico sermo dulcis, nisi sub his de-
 litiis: assidua quippè cœlestium medi-
 tatione, altius in cibi tanti, abscon-
 ditam penetrarat dulcedinem. Amelio
 aliunde incarnati Verbi deditus amori-
 bus, sæpè piis colloquiis sodalem ex-
 hilarabat: hinc illis pia iuxta, & grata
 contentio, vtri mysterio suavius inhæ-
 rendum. Amico pro Eucharistia, certat
 Belifanda: pro Incarnatione Methildis
 fauet Amelio: meminerat audiisse olim
 Alcuinum his partibus annuentem:
 grati vtrinque sermones ad pietatem
 compositi, amica pugna. Rogarat sæpè
 Merizarium litem dirimeret: iste sub-
 ridens nulli partium fauere, mediúsque

applaudere. Duxerat ille, Amelij suafuz
 iuuenem cum Monachum, inter socios,
 cuius olim dissertatiunculâ, primam lu-
 cem eberat princeps, radios salubrio-
 res: aduocat hunc Belifanda, impensè
 rogat, ventilato negotio, incumbat
 operi, faxit, vt olim pœnitentiæ, sic
 modo Eucharistiæ primas ferendas, pa-
 teret auditoribus. Ille mediocritatem
 prætendens, quamuis se diu excusarat,
 cedit tandem iubenti: & stata die, con-
 uocata piissimæ familiæ concione, ab
 admota ægrotantis lecto sella, præ-
 missio argumento: *An diuinus amor de-
 condenda incarnatione tenerior: an verò de
 Eucharistia condienda: ingenti spiri-
 tu, sed voce temperatâ, sic dif-
 feruit.*

Vbi cœlestes gazas, vnius pomi gu-
 stu Adam decoxit nepos: & victus ducl-
 lo infamis, dat vxorculæ manus, quæ,
 datas serpenti suas, solatur iactabunda:
 ecce nouum in Cœlo duellum, diuer-
 sa longè pugna: scamma prælio, diui-
 num pectus destinatur: cominituntur
 decertaturæ Misericordia, & Iustitia,
 Amazones veræ, Bellonæ sacræ, vira-
 gines augustæ: huic zelus fauet, fouet
 illam

illam Amor, pares viribus, impares habitu: altera armata, inermis altera, illa torquens fulmina, ista balsama rotans, illa ut insanum feriat Protoplastum: hæc ut percusso adhibuerit medicinam. Ferox Iustitia, perfidiæ reum, sacrilege superbum, impie parricidam incusabat: excusabat lenis Misericordia, è luto fragilem, ab ingenio caducum, è nouis nuptiis blandum. Quid ultra? cedit armata inermi, miti ferociens, Iustitia Misericordiæ: tunc plausus festiui, acclamationes fælices: vernant palmæ, lauri virescunt: mactæ ò Amor, noua gloria: ò decora, de spoliis opimis, Misericordia!

Iam ergo decreto hominis remedio, diuinum pectus, nuper in scamma constratum, apparatus in curiam: proh, quam alius eiusdem scenæ habitus, quæ nunquam alia! mille cernuntur artes homini reformando, mille modi: vnus, vnico Trium suffragio, eligitur, ideo charior, quia in Amoris pompam constituturus cariori: designatur æternitas in tempus; in Vilitatem maiestas; Verbum in infantiam: Deus in hominem: desipit iam Amori præ angusto præse-

pio, cœlum augustum : sonant gratius
 Angelicis accentibus, fistulæ pastoritiæ:
 è paterno sinu, filium rapit gremium
 parthenicum : lambit apud mortales
 lac ab ubere, qui torrente nectareo,
 potat immortales. O Amoris poten-
 tiam magis dixerim, an impotentiam?
 Quid ultra potens efficeris? aut quo
 ultra rapiaris feruoris impotens? crescit
 puer, virum exhibet : tunc noua cha-
 ritatis mysteria reuelat, Amori subdi-
 tus : noua piè trahendo homini machi-
 natur incantamenta : parat escam, mis-
 cet poculum, insufurrat vtrique ver-
 ba, & ecce pharmacum, omni Thessa-
 la herba, omni Chaldæo carmine, om-
 ni Circeo lotho, transformandis con-
 uiuis, longè præsentius, & fœlicius lon-
 gè: Lupus in agnum, in ouem Leo: cor-
 uus in columbam : homo transforma-
 tur in Deum; iam legitimis indulturus,
 qui pridem adulterinis affectibus adhæ-
 serat. Hinc suauissimum problema: vn-
 de nam affectus dulcior, amor tenerior:
 an quod Deus manifestetur in carne, an
 quod lateat in epulo? ibi iacet in paleis,
 hic cibo subiacet; ibi constrictus fa-
 sciis, hic figuris inuolutus; ibi Verbum
 prodit,

prodit, hic producitur Verbo. Adeste:
Incarnatio hinc visa propugnari.

Tyndaridas geminos, quibus, de oris
honore, de gestus decore, de incessus
maiestate, nihil geminum: quis puta-
ret tam diuersæ conditionis spiritu ani-
masse? Mater eadem, eisdem lineamen-
tis, arcano naturæ penicillo, corpora
descripserat: Pater non idem, vitæ ge-
nus concesserat longè dissimilum: peren-
nabat, fingunt, Iupiter de numine, at
de homine Tyndarus defloreat: inde
gemellorum alter æternitati imperat
stabilis: caducus alter tempori obtem-
perat. Quid facerent, quorum in tam
aliâ sorte, tam consors amor? Com-
municat Castori Pollux immortalita-
tem: & quantum huiusce impendit, tan-
tum mortalitatis comparat fraternæ:
in alterna semestria deducitur æterni-
tas, tribuitur isti, dum illi derogatur:
mutuâ morte, vtrique vita redimitur:
morsque succedens, de vtriusque vitâ,
inuicem compensatur: sic subit occa-
sum alter, vt alter prodeat in ortum:
sicque alterius cuna, in alterius sepul-
chro, vernat hilarior. O de amore
faustam, nec funestam de morte con-
ditionem!

ditionem ! Hoc illud est; quod pro charitate fraterna symbolum debuccinat antiquitas : his templa erigit , sternit aras, victimas prosternit. Sed quam cedit factio, fictum ; fabula veritati ! Subditur morti Deus, vt homo immortalitatis reddatur particeps: homo inquam, non frater, sed hostis, non consors vteri, sed totâ discors naturâ. Hæc est amoris palma, & ab hostili campo longe vernantior.

Quibus non, de pectoris thesauro, blandimentis, quibus non, de Charitum penu, expromptis delitiis, columba casta, purissima sponsa, Christum excipit? Ad cantici sacri amæbæos, omnis profana Musa, ingrata fileet : ibi diuina Siren cantat, incantat dulcis ; qualem iam ergo imagineris hortum, quale viridarium, vbi arbor illa crescat, quæ de sponsi typo vernet gloriabunda? age terra, dispone fæliciores glebas in Paradisum : germina funde, cumula diuitias, soluendo non ingrata ; quæ nunquam erga dominum, poteris esse prodiga donando : para floribus areolas, herbis odoratis planitiem : cypretis, collem : cultorem remoue rusticum,
Zephyro

Zephyro contenta colono : hic prata pingat , & pictos flores nectare irrigauerit ; nubila discutiat , & productis , adspiret ver perpetuum. Quidquid comaris , venies incompta , arborem, Christi symbolum exceptura : quæ tantum pro dignitate ad aquas vitalis fluminis, è throno Patris fluentes, in Cælesti confurgit viridario. Sed siste terra , quæ vox sponsæ sonat ? *Sicut malus inter ligna sylu. ruin , sic amicus meus.* O verè catilenam , de voce melleam, gratam de numeris , sed tamen planè , de verbis ænigmaticam ! Siluestrem, & incultam stationem , venustissimæ malo, consecras sponsa ? Siluestribus truncis, beatum , & è cælo transplantatum in terram , lignum intermisces ? Hæc est scilicet dilecti amoris mei tenerrima indoles , ingenium suauissimum ; non quærit (nec si quæreret, inueniret) iam factus homo , nisi siluestria ligna, arbores , steriles , quas utique de propriâ vbertate fecundauerit : ideo Verbum de Incarnatione exinanitur , vt homo eiusdem exinanitione repleatur : vtque infælicia naturæ nostræ germina, fœlicioribus fructibus , diuinitatis amarentur

nentur consortio.

Quid ultra machinaretur Amor terrimus? aut quid sibi homo grandius affectaret? Quid ultra ploret Adam? Cessavit iam prisca subsannatio, qua miserum protoparentem irriferas, æternum numé: nec inde diuinæ ô personæ personabitis, ironico, & amaro naso, infauftum suspendentes: si non fit Adam, sicut vnus ex vobis: maius est longe, quod sicut vnus ex filiis Adæ, reddatur ex vobis, quidam: imo & Adam de fœlici (si fas dicere) culpâ, artifice Amore vestro, vidit iam humanum lutum diuinitate compactum: quod tamen integer, intra limites suos, vilius contineret. Hinc satis Incarnationis ius asseritur.

Ego ni hallucinor, sic puto statuendum. Ibi maiestas tenerior ad Amorem, vbi dissimulato angusto, ad honorem, visa periclitari vehementius. At quanto decentior habitus, venit homo, quam cibus? quanto ad dignitatem substantiâ intellectuali, species sensibilis fit abiectior? an non manifestius, lædendæ maiestatis, periculum subit Eucharistia? Iam attendite. Perit inundatione Orbis,

bis, apud quem, sub carnis fluctibus, perierat iam spiritus. Seruantur humani generis reliquiæ, in sobolem: inque communi naufragio arca æstuans, tandem columbæ dono, coronatâ oliuis puppe, appellit portui, nouo littore, montis vertice, consistens. Segregandum à carne penitus, putares hominem, & merito: ne videlicet carnis condimentis effrænator, spiritum denuò redderet insulsum: & tamen tunc illi maximè caro omnis cedit in escam: Oboletur cœna sicca, & licet absque sanguine, mensa instauratur oppipara, pingue epulum. Quo ruis diuina largitio? abstineat à brutis homo, nec brutescat: ignoret carnes, ne carnes sapiat, quid ni fiat animalis homo, ne sciens quæ sunt spiritûs, voratis animalibus? Imò edant, inquit Deus, edant homines bruta; sic omnis idololatriæ occasio præscindetur: vnde enim vltèrius, bestiis aras erigant, dent thura, quas viderint in escarum vilitatem, sibi inactatas? numina, in cibos, condita, nugas reputent.

Colit perfidum genus, turpem vitulum; in bestiolæ fusilis, profusum, venera

nera

nerationem : à metallo semper duro, ab igne semper sterili, parata sibi diuina blandimenta, credulum, (quis non rideat?) gratulatur. Sæuit in stultorum vindictam, sapiens Moyses, metallo grauior, quod conflauerant : igne, quem insufflauerant, ardentior : priusque quam, fornacem, impio adorantium sanguine, extingueret; redactam in pulueres bestiam, parat in poculum. Nil aptius, exclamant sacri Mystæ, ne ultra sitiant consimilem, diuinitatem quæ sitibundis faucibus irroretur. Irridebat Ægyptios Satyrographus, quibus allia, cepæ, porri semper intacti, dum quos trepidabant Deos, violare, ac frangere morfu, nefas ducerent : tunc pipe-
 ratâ subsannans ironiâ, fœlices vocat, quibus hæc nascuntur, in hortis, numina. Agedum, inferat iam auditori colendus, prædicandusque gentibus venit Christus: quo ergo tendis Amor? durum verbum barbaris paras, Deum esibilem : qui, de somniatâ diuinitatis umbrâ, cepas, porrôsque tangere formidabant. Quid non irrideant Romani, dum, si minus ab horto, at è segete, è vinea, parandum sibi numen, audire
 visi

visi, & hæc incommoda deuoras, ô Amor? & in hæc cogis? nihil à Diuinitate alienius, quam esca, & potus: nulla ergo vberior excogitetur charitatis dignatio: quam dum bono nostro, dignitas tanta, sub escæ, sub potus delitescit vilitate. Amorem dixi, fatis est; quid si diuinum? ô Amor! hac escâ, hoc potu, mundum subiugas: deque ipsâ incredulitatis conditione, heroica fidei lumina eruisti: qui dum tenerior prodis, vincis robustior.

Maius aliquid addidero, ipsa Incarnatio, quasi non fatis de se præsumens, cordibus alliciendis, Eucharisticum aliquid, furari visa. Vestit Verbum in Nazareth, ipso nomine, flores spargente, quia flos campi nasciturus, prisci delicti, spinis retundendis: iam partum accelerat, neque tamen contenta priori loco, aliò cogitat. Putares edendo Deo homini, Ierusalem metropolim (quando Nazareth displicet,) eligendam, ibi mittat vagitus puer, vbi postea gemitus: ibi ponat cuniam, vbi tumulto componendus. Sed sordent etiam Solymitana fastigia, superbia palatia: in Bethlehem commigrat Virgo paritura. An

quia abiecta ciuitas? sed mille viliores
pagos numeraret Prouincia: eligitur
ergo de titulo: præponitur de signifi-
catu, quia domus est panis, superni re-
gis, ambitur cunabulis: nec enim è sa-
xea duritie, è corde rupice, amores ita
faciles extorqueret Deus, si dum homo,
non simul agnosceretur panis: nec au-
sa exhibere opus Incarnatio, quod non
condiret sapor Eucharisticus. Ades no-
bis Deipara propugnatrix; tanto suf-
fragio quis resistat? eniteris matum, in-
tegra: cristallina transmittis radium:
iste, pro Patre, quem semper, iam in
tempore Matrem amplexatur. Aspiciat
Incipit paruus puer / risu / cognoscere
Matrem, incipit: ah perseueret: cinge
Virgo puppū vlnis, foue gremio, irro-
vberet. Hem! ecquo defers? vbi deponis?
an blandius præsepium, sinu pio? certè nõ
blandius puello, sed amanti cõmodius
expiscaturus nascitur amatores; nec fa-
tis si condatur homo, ni cibus condia-
tur. In bestias, deformarat culpa, ho-
mines: præsepio, inueniendis paleis
accurrebant: ah properent iam cœli
panem inuenturi, frumentum electo-
rum, quo reformentur amoribus scin-
tillandis.

tillandis. Id si putat Maria, quis contra reputauerit.

Excepere Oratoris pietatem, lachrymæ auditorum: victoribus, etiam victi gratulabantur: vtrisque pariter, arctius cœlestium amori inhærendum, intus affectu feruido pollicentibus.

Nescias, quid amaræ ægritudini, æquo animo latæ, cum contemplationis dulcedine, commune sit: siue quia quo morbus, cæteris laboribus, grauior corpus opprimit; eo Deus spiritui adblanditur suauius; siue quia spiritus, penè iam carnis nexibus, exsolutus, quo liberior æternitati aduolat, eo aptior beatæ iucunditatis gustum percipit, qua paulo post fœliciter satian- dus: siue tandem, quid aliud intercedat: illud tamen experientiâ discimus, ægro- tantes acerbius iustos, quandoque do- lorum pondere reuelato, altius euehi, quam valentes: internisque mentis gaudiis affici plenius: vt quibus salus, rarâ horâ, & breui morâ, libatiuncu- eulam pararat; his rectam quodam- modo cœnam, morbus conferat. Mul- ta iam olim inter orandum, huiusce- modi beneficia, Amicus, Deo retule- rat

rat in acceptis : nunc autem ingenti cumulo , maiora , & crebrius , & solidius numerabat. Dum ergo interrupto somno , attentioris mentis precibus , numen sollicitaret , diem præverteret : ecce tibi repente cubiculum insolito splendore collustratum , totam penè , cœlestis patriæ , combibit charitatem : adstitit , Solis instar , globus affulgens , & iste gravidus ; qui , dum aspectu fœlici , rapit languentem , fœliciori partu emittens Angelum , grata hebetudine , oculos præstringit. Exhibuerat se videndum , haud fictus Æsculapius , cœlestis medicus Raphaël , eo habitu , cuius solummodo aspectu , salutem subito sperares restituendam , morbo desperato. Diceres liliorum , rosarumque commercium , è cœlesti prato , vultum temperasse : è diuini Agni luce , afflato oculis honores : sicut ab eiusdem vellere , stolam , tegendo corpori , contextam : quam , altius aurea zona præcingebat. Cederet aliquis è Cœlo medicum venientem , non allaturum inde , sed (heu qualia !) è terris quæsiturum medica

dica

dicamenta? Euge, inquit, Amice, fatis dolorum est: gratissimo, patientiæ tuæ, holocausto, iam litasti: placatum habes numen, nunc destinatæ saluti adblanditurum: præcipit tamen, vt impensis Amelij, debitâ tibi fide, soluendis, res peragatur. Id dices homini, communis Domini nomine, & imperio, vt spiritu duplici, referat Abrahamum; nec tantum affectu pio, sed & generoso effectu, vtrunque tibi filiolum, quos in oculis gerit, robustus iugulet: horum sanguine vnctus, conualesces. Dixit: nec sperato responso, assumptam formam, in ærem dissoluens se proripuit: Amico interim acerbioris nuntij vi transfixo, qui mallet, annuente Deo, dolore rumpi, aut Elephantiâ dirâ fœdari æternum, quam patefacto imperio, Amelium suum cogere in id facinoris, quo nunquam durius, aut indicente religione, aut exequente pietate, hominum aliquando tulerit conditio. O quibus tenebris, caligantes homunculos, latet Prouidentia!

M

Ex

Ex quo dulcissimum hospitem (effluxerat iam semestrem) exceperat Amelius, nullus eluxit dies, quem piâ, eiusdem, salutatione non inchoaret: quasi sub fausto charitatis auspicio, cæteris deinde incubiturus fœlicius. Ergo de more, tunc Amicum inuisens: Ecquid, inquit, charissime? nunquid leuior dolor, votis meis indulturus, non ita crebrius somnum interrumpit? nunquid cœnulæ parcæ, quam, ipsa tibi condiuit Belifanda? quietis conciliatum aliquid debuerim, subit aliquid, Amice, quo, aut tædentem releues spiritum, aut vitiato palato, gustum refrices? Amicus manantibus tunc lachrymis attendere, & frequentius ductis suspiriis ingemiscere: vt iam Amelius portendi inopinum aliquid, intelligeret. Igitur assidens lecto, & solito suauius amplexans, quid noui afflicto subiret, prodendum instat, ne saltem amica fides, dubiis hærens, torqueretur diutius. Amicus multa vultu præsignificans, sic ad Principem, immotis palpebris, hospiti defixum.

Testor,

Testor, mi Ameli, numen, cuius imperio cogor in verba, præoptasse ereptam mihi hanc vitam, quàm tibi graui nuntio aures, & grauiori sensu, pectus vulnerare: sed neque infixæ cordi veritas, me illusum agnoscere permittit: (solicitet quamuis affectus tibi seruiens, reuelanti luci obitreperere) neque se, sic apertè insinuantem Deo, cumulatae quantumuis tenebræ obuiauerint: arcano sublimioris dextræ impulsu, commotæ menti, nequidquam pessulos obdas, penetrabitur: quid restiterim? ergo grauiissimo onere te premit Deus; pulsanda tibi, seверо nimis ictu, fortitudo: sed pace tuâ dixerim, longè me leuius quateris, reuerberante iam fulmine, quod directè contortum, subiui plenius. Curandis laceris hisce membris, studet cœlum, interim menti miseræ lacerandæ: truncandas igitur rosas, iubeat, heu duro pollice in spinarum virorem? & in lupi incolumitatem, mactandos agnos? utque cadant stellæ lucidissimæ, ne lucerna extinguatur

M 2 vilius

viliuscula ? iubet scilicet (iam penè
 extrema lingua, absque inuolucris, ver-
 ba immittebat ; cùm inde doloris æstu
 euibrata , retorquentur in pectus , vn-
 de pronuntiatoris labiis impelluntur
 denuo : Amelio interim nondum per-
 cutientis fulminis, timore iam atto-
 nito) iubet , inquam , vt sanguine
 tuo paretur mihi medicamen : quo-
 niam vero , virilem illum , quem ve-
 nis refoues , generosè mihi præno-
 scit , non solum effundendum , sed
 erupturum vltro : eo præmissò , hunc
 tantummodo exigit teneriorem , quo
 suavius spiras in filiolis : vt nunc bis,
 in vtroque iuguleris : ac superstes de-
 inde , vicariâ cultri memoriâ , sæpif-
 simè.

Hæsit tantisper Amelius , (non tam
 Patri , quam Catholico sibi consultu-
 rus ,) dum corde tacito , inspiraturi
 Dei prouocat auxilium. Vbi autem,
 lucis penitioris illapsu , animam com-
 ponente , nec vana Amici verba ; &
 æterni numinis , ratum apertissimè
 placitum declarante , paululum se re-
 cuperat ; oratâ turbatæ serenitatis ve-
 niâ:

niâ: Amicum bono animo esse iubet, maiora se debere testatus; non se uero, sed benignissimo cœlestium consilio deputabat, quod hinc oberatæ fidei onus releuaret ex parte: tunc ingens animi, humano præstantioris, opus peracturus, relicto sodali, paruulorum cubiculum ingreditur: ablegatisque famulis, (etsi mirantibus nouitatem, nil tamen tale è facie, ad hilaritatem inuito dolore, compositâ, præsumentibus,) fores obserat: indéque iam solus relictus, futurâ natorum morte, pallefcit ipse: & constans licet animo, membris trepidans, lectulo, cunæ dixerim grandiori, velum amouet. Iacebant bini, grato sopore desides, & acto negligentius anhelitu; iteratisque suspiriis; summotis, alter, stragulis, ad pectus; brachiolo, alter, emisso, membra laxabant. Semper venusti Patri, tunc certè, & somno, & æstiuâ conditione anni, succrescente rubore, visi venustiores. Oris honos præproperus, præcox maiestas, quantumuis dormientibus, non consopita, se etiam apud extraneos, commen-

M 3 darent:

darent : nosceres in tugurio licet,
sub vilioribus pannis, infantes re-
gios.

Ergo ingenti spei, inquit submur-
murans, & puppis istis sufficiam iu-
gulandis? an non satis, si cadant
alienâ dextrâ, victimæ nostræ, numen
suavissimum? non satis, si iubente
linguâ, nec exequente manu, neque
coactis in tantum oculis, operator
accedam? indulserisne afflicto cordi,
fundenda porrigam, nec ipsemet, vi-
scera, mihi fudero, arctiora? Sed ô
me mollem! Hæc Amico charissimo
præstanda fides? hæccine, chariori
numini, deuotio? Immolarent prisci
dæmoniis, natos suos animosius, non
erubescam? adstabat mater, impio
sacro rigida, & absque gemitu, ne si
quid indulgeret affectui, iacturam filij
faceret, & honoris: blanditiis, &
osculo comprimens vagientem, ne
victima flebilis, non litaret: & ego
trepidem, & vir, & in obsequium
pietatis? audiam parricida pius,
carnifex religiosus; natorum sangui-
ne, abluendas scio manus, non in-
quinandas.

quānandas : Agni sunt , cœlesti ob-
innocentiam similes , cuius purpurâ,
beatorum candicant stolæ : & quid ni
lactei , purgetis mihi noxas , quos la-
cēntes adhuc immolo charitati ? In-
terim soluto in lachrymas corde , ca-
dentium tactu feruido , pueri exci-
tantur , (deerat id tormento ,) pul-
chritudinisque partem meliorem , quam
somnia , quasi parentem miserans , ce-
larat tandiu , ridentibus ocellis , af-
flicto nudant. Ah claudite puppi,
palpebras , obuelate pupillas : ne ad
hos radios , parentis fides trepida con-
niueat : sed illi contra , grato risu
agnitum patrem , alter , expeditâ lin-
guâ , comptior : alter , blæsâ adhuc
garrulitate , gratior , salutantes , con-
tentiosi mutuo , protentis brachiolis,
inuitant in amplexum. O quot lem-
niscis , Patri mactare palmam , sata-
gitis puelli ? Eia age Ameli , & qua
cœpisti fortis , perge constans : tibi,
tibi , non filiis , paratur de martyrio
corona : ipsemet gladius , cuius aspectu
scinderis , obiectus paruulis , ludus
ambibitur : dolorem non præsentiant,

quem ignorant : neque damno affliguntur , timoris incapaces : sensus expertes penè , tantummodo augendo tibi dolori , sentire visi : victimæ ignorantes iuxta , & innocentes , aliunde penitissimæ , Sacerdotem te pariter reddiderint , & sacrificium , indidem igitur , tibi pœna prouenerit , & victoria.

Tandem nouo cœlestis auræ afflatu , Pater animosior , vtrumque iugulat , parata argentea lance sanguinem excipiens ; adnotoque velo occisis , (quos sui adhuc pulcherrimas umbras diceres ,) & foribus nobiliori claue obseratis , ne quis introiret : in Amicubiculum , secretiori aditu , se proripit : Obstupet iste charitatis prodigium : ac inter palpitantis cordis affectus , venerari potius , quam experiri vellet medicamentum : sacrum Deo libamen , aris , ad cultum magis , quàm membris laceris , ad remedium , prædicat applicandum. Verum Amelius , gesto tanto hilarior , nouo pietatis sacramento , vt pretiosam materiam , sic & verborum formam adhibet

bet necessariam, intérque vngendum: Domine, inquit, I E S V, qui in hospitis charioris gratiam, charissimos voluisti natos occidi: proba obsecro, placuisse tibi, redditâ sanitate, peractum sacrificium. Mirum dictu! vix corpus vnixerat, cum neque leui relicto vlcerum vestigio, Amicus prisco vigori specieique decoræ restituitur. Sic Aquila iuuentuti renouatur post balnea: amotóque veterum squallore plumarum, nubes superat, solem examinat. Sic serpens rupis angustiis, exuuias fœdas extricans, veternoque deposito, vario squamarum colore, exultat denuò. Additur miraculum miraculo: totius quippè vrbis æs campanum, sponte motum, quasi meliori spiritu animatum, rem prædicat. Inclamat suos Amelius, occurrunt illi, nouóque stupore hærent, prisco denuò errore delusi, an Dominus is esset, qui iacenti vestem postulet, an qui iacebat vestiendus? Ecce induto iam Amico, gratior Belisandæ error, anxio plausu dubia, cui vel coniugis facilitate, vel comitate hospitis, ad-

blandi

blandiretur: eò nullum discrimen, eò
 eximia similitudo adigit intuentes.
 Tunc urbanè festiua, aduocate, in-
 quit, pusiones: cogentur illi, patrem
 naturæ ductu discernere, quem nobis
 nulla industria distinxerit. Nunquam
 se ipso fortior Amelius: desine, in-
 quit, domina, quiescant paruuli, ha-
 bes me Amelium tuum: qui adest
 Amicus est idem, sed iam alius:
 restitutus nobis scilicet numinis cle-
 mentiâ, vt his fruatur, quæ eiusdem
 fides, tot probata periculis, nobis pe-
 perit: illa iam gratulari Amico, non-
 dum conscia, quanti sibi constaret
 salus inopina. Amicus, præsentî gau-
 dio, curis aperiendi tandem euen-
 tûs, obstrepebat, carissimo em-
 ptum remedium, tacitè suspi-
 rans.

Interea sacra palatij ædes festiuè
 composita, hilarem Aulæ excipit fa-
 miliam, & in gratiarum actionem,
 mirâ poli frequentîâ, operaturus Sa-
 cerdos, admouetur altari. Amelius,
 quasi alio distentus, non prodierat,
 vt detentis diu lachrymis indulgeret;
 vtque

utque maternis oculis subtraherentur
corpuscula, furtim sepelienda, Me-
thildi advocatâ, redit in cubiculum.
Adhuc miraculorum prodiga, diuina
beneficentia non cessarat: inuenit
Pater, obstupente iam consciâ Me-
thildi, infantes vegetos, colludentes,
gratiorique vitæ restitutos: & quasi
egregio facinori applauderent, colla
ostentantes integra; sed purpureo tan-
quam filo, (nouo cicatricis genere,)
insignita. Ille admotum vtrumque
pectori, dulcissimo fletu irrigat, &
actis tanto numini gratiis, turbato
plausu vociferans comineat in ædem.
Stupet redeuntis iam pompæ multi-
tudo inconditè properantem, & stu-
pet magis audito rerum euentu tan-
to, quem & subita ægrotantis salus,
& paruulorum purpureum insigne,
vendicabat apertè. Speraret quisquam,
è tam amaris radicibus, sic dulces
fructus? tragicam scenam hoc exitu
amœnandam? Igitur & Amico, &
pusionibus, quasi noui natalis diei,
festa constituuntur: indicitur pompa
celebrior, hilaris gratulatio: adorante
Narbonâ,

Narbonâ, admirantéque deinde orbe, diuinam prouidentiam, insuetis euentibus se prodentem : iam, nutanti etiam proteruorum iudicio, approbandam.

Cumulauit insuper eiusdem prouidentiae commendationem, diuersi generis nobile actuarium, euentus haud vulgaris : pari populi plausu, sed mixto horrore exceptus. Ingemuerat Obias, coniuge euadente, eo funestius, quo apud Amelium sic haberi audebat, ut non vanâ spe, restituentus saluti, praesumi posset. Id si foret, vindice bello exigendas à se poenas, hinc formidabat, inde desperatis secundis nuptiis, torquebatur : dispendio insuper famæ, maritum fugans, admissum sibi hæredem, sustinebat iam grauem. Ardens iuuenis, nunc ludis ad spectaculum, nunc publicis monumentis, ad splendorem, populi sibi animum deuinciens, multâ pollicitatione Proceribus corruptis, penè despoticè cuncta moderatus, insultabat misellæ, vix iam, nisi precario, dominantis. Sed his omnibus
leuiter

leuiter quodammodo ; grauius enim longè conscientiaë stimulis agitata Obias, visa quandoque furere : in somniis territa, amouerentur sibi spectra inclamabat, laruaë horribiles, vt iam Aula, dare perfidam pœnas, intelligeret. Fit sibi non rarò carnifex ipsa culpa. Nec longum tempus intererat, cum succrescente indies malo, despondens rebus suis, succurrere infaustaë vitæ destinat, morte infaustiori. Urgebat dæmon vehementius, commotam mentem : & effræni, iam admouens calcaria, nec parando veneno moras suggerit : ferrum, laqueum proponit, aut præcipitium : hoc eligitur. Adit celerimotu fenestram arcis, & quam visu aliquando horreret sana, saltu præcipiti, tunc petit profunditatem. Iacet Obias perfida, membris laceris, futura præda canibus, ni Landulphus monitus, tacita cordis gaudia, pietatis officio obuelans, sepulchro maiorum traderet, nihil tartareis pœnis profuturo. Soluuntur iusta infaustaë,

N   quasi

quasi melancholiæ iudicium præuenientis potius, quam desperationis proteruæ, cæstro fuisset; concitata; videlicet inlusurâ iudicis seueritati, mortalium ambitione: qui tamen pœnam descriperat, sparsi sanguinis litteris rubricatis. Amicus, acceptâ epistolâ miseræ consortis exitum deplorans, incompto capillitio, pullâ veste, non tam animæ, quam opinioni ministrans, obuelatâ infamiâ, deseruiuit. Anno transacto, paratis, Amelij sui, copiis non ingentibus Berichanum antiquam patriam repetit, vnde eiectus impiè exultaue- rat, ibi facilè recuperatis hæreditariis agris, & Castellis: noxios conciuēs, gratiæ pius, se fœlix, possessionibus restituit.

Agnouerat Amelius tot casuum vicissitudine, altius aliquid à benigniori numine commendari, vocari se strictius: Religiosæ obseruantię addici cupidum, inde reuocabat Merizarius, quod glorioso gestorum exemplo, admotus gubernaculis, miran-
tibus

tibus populis , redderetur vtilior? Monachum Principem, vt plurimum, miraculo potius gentibus venire, quam imitationi : commendant homines magis illustre facinus , quam sequuntur : nec sibi putant semoti Principis in exemplum ; sed sociis religiosi , in æmulationem piam : cum è contra gubernantis , & apud se viuentis virtutibus , excitentur in idem. Itaque æquissimo aliunde Principi , nisi sub manifestiori diuinæ voluntatis insinuatione , non ita opportunum Monachatum , credebatur Merizarium. Adde impulsu tacito Reip , tractandis habenis , amotâ ambitione , à numine vocari , Amelium non latere. Ergo quid commodius , sub publico imperandi instituto , veniret optanti , diu versat animo ; illudque tandem sedet , vt sub regalis vitæ iure , priuatam religiosæ vitæ , conditionem institueret. Hæredibus duobus iam fulta domo , quos & partu editos , & redditos miraculo , tanquam quatuor

computabat : Belifanda castissime in idem conspirante , discreuit torum : retentóque matrimonij vinculo , vsu denegato , arduum vidui consortij , aggressus iter , breui perfectionis culmen superauit. Nihil tunc his Principibus Orbis modestius ; nihil religiosius mirabatur : quidquid maritalibus amplexibus interdictum , dum cœlestium impenditur vnitati , Angelicum aliquid spirabat in terris : propterea mirabilius , quia rarius.

Decennium ferè intererat , cum Desiderius Longobardorum Rex , eâ tempestate celebris , bellicâ gloriâ , & opum affluentia , fines Ecclesiasticos ausu sacrilego inuadit , Romam iam sibi destinans triumphandam. Vocat in auxilium , Adrianus tunc Pontifex , Carolum Ecclesiæ piissimum propugnatorem : nec longæ moræ. Coguntur vndique copię , paratur in aciem Cæsar , aduocato egregio pari , Amico scilicet & Amelio : quibus post se , rerum omnium summam , committi voluit. Factâ expeditione,

ditione, hostis inuaditur: confertis
inuicem manibus, ad Italicos fines,
qua parte planities latissima se por-
rigit: olim pulchræ syluæ, nunc de
tot prostratis cadaueribus, mortalis
adhuc titulo insignita. Sterit victoria
Carolo, sed carò: vtriusque sodalis san-
guine comparata. Litauit extremo ha-
bitu numini, par amicissimum: nec po-
terat fælicius, quam immunitati,
impenso Ecclesiasticæ: sæculis lon-
gioribus dignam vitam, asseruit sibi
æternitas, cœlo digniorem. Dese-
renda, victrici, post mortem, pom-
pâ, corpora Mediolanum, curauit
Carolus: erectisque seorsim obeli-
fcis, Amicum in Templo vrbis prin-
cipe deponens: Amelium suum in
æde Diui Eusebij, tunc celeberrima,
sepeliendum præcipit. Sed frustra se-
parabantur corpora, quorum spiri-
tus pariter quiescebant: sequenti enim
die Amelij corpus, ab Eusebij, in
templum princeps, ambitioso Ange-
lorum ministerio delatum, Amici
tumulo pariter collocatur. Gausus

est errore suo Carolus, quo fœcunda
 da mirorum, Dei pietas, commen-
 daretur vberius. Igitur dilatato se-
 pulcho, solidâ marinorum pretiosi-
 tate, conspicuo, vterque componi-
 nitur: deinde impositas iustæ men-
 suræ statuas argenteas, tantumque,
 insculpto nomine, discernendas, Em-
 blematis vndique cincto, animat hoc
 Epitaphio.

*Quos species, mors, vita tulit, discrimi-
 mine nullo,*

*Diuerso tumulto tradere velle,
 nefas.*

*Membra simul grato, iaceant mandata,
 soperi,*

*Dum simul & mentes, sydera cel-
 sa tenent.*

*Faustius hinc forsân, Gallorum ducere
 naues,*

*Incipiant, Cœlo si noua signa
 dabunt.*

*Cedite Tyndarides, alternâ morte pa-
 rati,*

*Alter, in alterius, condere luce,
 iubar.*

En

*En geminis lux una manet, qua sem-
per utrique,*

*Nec diuisa micat, nec reditura
perit.*

F I N I S.

20

151